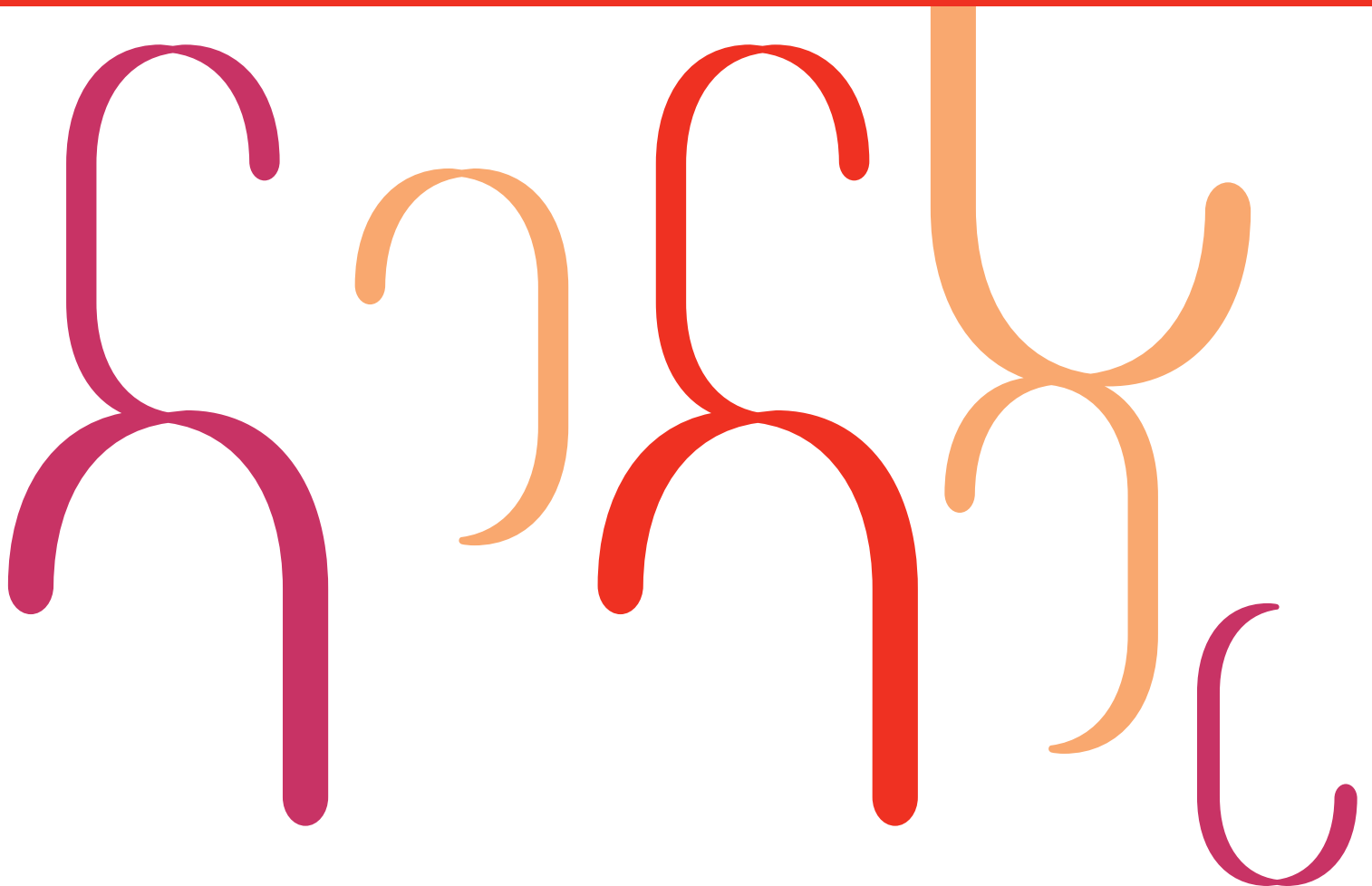

Unge uddannelsesvalg i tal

- Midtvejsrapport i forsøgs- og udviklingsprojektet 'Fremtidens Valg og Vejledning'

Tilde Mette Juul og Mette Pless

Unge uddannelsesvalg i tal

Centrale konklusioner fra midtvejsrapporten i forsøgs- og udviklingsprojektet 'Fremtidens Valg og Vejledning'.

Forfatter

Tilde Mette Juul og Mette Pless

Center for Ungdomsforskning

Institut for Læring og Filosofi

Aalborg Universitet i København

Layout

Rasmus Johan Nielsen

Center for Ungdomsforskning er en selvstændig forskningsenhed ved Aalborg Universitet, dog med adresse i Sydhavnen i København, som forsker i unges levekår. Centrets drift støttes af en forening – Foreningen Center for Ungdomsforskning. Vi gennemfører forskellige projekter, dog alle med det kendetegn, at de tager afsæt i de unges egne beskrivelser og oplevelser af deres hverdag og liv.

Ophav

© Forfatterne og Center for Ungdomsforskning 2015

Rapporten kan frit kopieres og viderebearbejdes med angivelse af kilde til ikke-kommercielle formål på www.cefu.dk samt www.genvej.nu

Forskning- og udviklingsprojektet er blevet gennemført af Center for Ungdomsforskning, Institut for Læring og Filosofi, Aalborg Universitet i samarbejde med Region Hovedstaden, UU-København, UU-Øresund og UU-Tårnby. I udviklingsprojektet deltager ni forskellige skoler fra de tre UU-centre i Region Hovedstaden, som er involveret i udviklingsprojektet. I alt fem kommuner er repræsenteret.

Indholdsfortegnelse

Forord	7
Kapitel 1 - Indledning	8
Det empiriske grundlag	9
Kapitel 2 - Udvidet resumé af de centrale konklusioner	11
Konklusion 1 – Unges oplevelse af uddannelsesvalgprocessen	11
<i>Unge med middelkarakterer er ofte i tvivl</i>	11
<i>Unge med udfordringer føler sig mere pressede</i>	12
Konklusion 2 – Unges viden om ungdomsuddannelserne	13
<i>Sporadisk overblik over ungdomsuddannelserne</i>	13
<i>Skolen giver viden om uddannelse og forældrene har indflydelse på valget</i>	13
Konklusion 3 – Unges forestillinger om ungdomsuddannelserne	15
<i>De unge har en nuanceret opfattelse af ungdomsuddannelserne</i>	15
<i>Erhvervsuddannelserne vælges af unge med interesse for et bestemt erhverv</i>	16
<i>Flere motiver for valg af de gymnasiale uddannelser</i>	16
Konklusion 4 – Erfaringer med vejledning	17
Kapitel 3 - Valgprocessen – forventning og forvirring	21
Hvad er vigtigt, når man vælger uddannelse?	22
Når uddannelsesvalget er svært	29
<i>De unge på vippen - Middelkarakterer</i>	30
<i>Tvivl og pres</i>	33
<i>Uddannelsesvalg som et pres?</i>	33
Kapitel 4 - De unges kendskab til ungdomsuddannelserne	37
Viden om ungdomsuddannelserne	37
<i>At finde vej i bogstav-junglen er en udfordring</i>	39
<i>Undervisning, vejledning og forældre er vigtige informationskilder</i>	40
<i>Hvem har indflydelse på uddannelsesvalget?</i>	41

Kapitel 5 - Overvejelser om valg af ungdomsuddannelse og tiende klasse	43
Overvejelser om valg efter niende klasse	43
<i>Overvejelser om valg af erhvervsuddannelse</i>	45
<i>Motiver for valg og fravalg af erhvervsuddannelser</i>	47
<i>Overvejelser om valg af en gymnasial uddannelse</i>	51
<i>Mange motiver for at vælge en gymnasial uddannelse</i>	51
<i>Tiende klasse - hvor mange vælger det og hvad er deres begrundelse?</i>	56
Kapitel 6- Erfaringer med vejledning	59
Elevernes erfaring med vejledning	59
<i>Udbytte af vejledningen i relation til afklaringsproces</i>	61
Uddannelsesbesøg	62
<i>Hvad fremhæver eleverne ved uddannelsesbesøg?</i>	63
Erhvervspraktik	65
<i>Hvad fremhæver eleverne ved erhvervspraktikken?</i>	65
Gruppevejledning	69
<i>Hvad fremhæver eleverne ved gruppevejledning?</i>	69
Individuel vejledning	72
<i>Hvad fremhæver eleverne ved den individuelle vejledning?</i>	72
<i>Hvad er vigtigt når man skal tale med nogen om sit uddannelsesvalg?</i>	73
Virksomhedsbesøg	75
<i>Hvad fremhæver eleverne ved virksomhedsbesøg?</i>	75
E-vejledning	76
<i>Hvad fremhæver eleverne ved e-vejledning?</i>	77
Kapitel 7 - Metode	79
Kvantitativt datamateriale	79
<i>Undersøgelsens indhold</i>	79
<i>Udvælgelse af skoler</i>	80
<i>Indsamlingen og bearbejdning af data</i>	82
Kvalitativt datamateriale	83

<i>Fokusgruppeinterviews med eleverne</i>	83
<i>Individuelle interviews med udvalgte elever</i>	84
<i>Bearbejdning af interviews</i>	85
<i>Elevproducerede essays/personlige beretninger</i>	85
<i>Etiske overvejelser</i>	85
Litteraturliste	87
Bilag	91

Forord

Region Hovedstaden har i samarbejde med de tre UU-centre: UU-København, UU-Tårnby og UU-Øresund, i 2013 igangsat et udviklingsprojekt, som skal udvikle og afprøve forskellige vejledningsaktiviteter. Det overordnede formål med projektet er at styrke elevernes grundlag for at træffe et uddannelsesvalg i overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelser. Et valg som gerne skulle modsvare både deres egne drømme og ønsker og samfundets behov (Region Hovedstaden, 2013). I udviklingsprojektet deltager ni forskellige skoler fra de tre UU-centre i Region Hovedstaden, som er involveret i udviklingsprojektet. I alt fem kommuner er repræsenteret. I skoleåret 2014/15 udvikler og afprøver alle ni skoler tre forskellige vejledningsspør; 1) forsøg med gruppevejledning, 2) forsøg med undervisningsforløb i samarbejde med ungdomsuddannelser og 3) forsøg med tværfaglige undervisningsforløb med udgangspunkt i virksomhedsbesøg. Udviklingsprojektet bliver fulgt af Center for Ungdomsforskning gennem et følgeforskningsprojekt, som skal belyse to problemstillinger:

1. Følgeforskningsdelen skal beskrive, dokumentere og sammenholde erfaringer, der gøres i de konkrete vejledningsforsøg. I forlængelse heraf skal følgeforskningen undersøge, hvilken indflydelse vejledningsforsøgene har på de involverede elevers forudsætninger for at træffe valg af ungdomsuddannelse.

2. Følgeforskningsdelen skal give en forskningsmæssig belysning af, hvad der i bred forstand ligger til grund for de unges valg af ungdomsuddannelse. Dette vil indbefatte en kortlægning af de unges valgprocesser og en vurdering af, hvilken betydning de igangværende vejledningsaktiviteter har på de unges uddannelsesvalg og valgkompetence set i relation til andre faktorer.

Denne publikation udgør følgeforskningsprojektets midtvejsrapport. Rapporten vil have fokus på problemstilling 2 (Unge uddannelsesvalg), primært i et kvantitativt perspektiv. Projektets slutrapport, som publiceres medio 2016, vil fokusere på begge problemstillinger – dvs. både samle op på og vurdere erfaringerne fra vejledningsforsøgene (problemstilling 1), samt belyse unges uddannelsesvalg, som det tegner sig kvantitativt og kvalitativt (problemstilling 2). Problemstilling 1 vil dog udgøre det centrale omdrejningspunkt for slutrapporten.

Kapitel 1

Indledning

Der er i disse år stærkt fokus på unges uddannelse og uddannelsesvalg. Den overordnede politiske ambition, der går igen på såvel nationalt som regionalt niveau, er at skabe uddannelsesmuligheder til alle unge. Således står 95 % målsætningen (også) centralt i Region Hovedstadens uddannelsesstrategi:

'Alle unge og voksne skal have mulighed for at finde et relevant og attraktivt tilbud i uddannelsessystemet, så flere får lyst til at uddanne sig (...) Hver femte ung har ikke en ungdomsuddannelse i dag, og kun lidt mere end halvdelen af en årgang forventes at få en videregående uddannelse. Det er ikke nok, hvis hovedstadsregionen skal kunne konkurrere på viden i fremtiden, og vi skal nå målene om, at 95 procent af 2015-årgangen skal gennemføre en ungdomsuddannelse, og 60 procent af 2020-årgangen skal gennemføre en videregående uddannelse'. (Region Hovedstaden, 2015)

Som det fremgår af citatet, er der et stykke vej til at indfri denne målsætning. På trods af markant politisk fokus på denne problemstilling, er der fortsat omkring 15 % af en ungdomsårgang, som ikke har gennemført eller er i gang med en ungdomsuddannelse inden de fylder 30 år (Pihl, 2015). Et tal, der har ligget relativt stabilt gennem en årrække (Undervisningsministeriet, 2008). Dog peger nye tal fra Undervisningsministeriet på, at gruppen af unge uden ungdomsuddannelse er faldet gennem de seneste år – og at denne udvikling forventes at fortsætte i årene frem (Undervisningsministeriet, 2014b)

En anden markant tendens, der tegner sig i relation til unges uddannelsesvalg og -veje, er en øget søgning mod de gymnasiale uddannelser fremfor erhvervsuddannelserne (Uni-C, 2014), en tendens, som er særligt udbredt i Region Hovedstaden (Region Hovedstaden, 2014).

Der er dog i dag begrænset viden om, hvordan de unge i de afsluttende klasser i folkeskolen under indflydelse af diverse vejledningsindsatser – samt påvirket af familie såvel som venner og medier - træffer beslutninger vedrørende deres uddannelsesvalg. I midtvejsrapporten sætter vi fokus på netop unges uddannelsesvalg. Centrale spørgsmål vil således være: Hvilke overvejelser

gør forskellige unge sig omkring valget af ungdomsuddannelse? Hvordan oplever og håndterer de valgprocessen? Hvordan spiller vejledningen og vejledningsaktiviteter ind på disse processer?

Det empiriske grundlag

Rapporten bygger primært på kvantitativt datamateriale, men bliver suppleret med kvalitativt materiale, hvor de unges oplevelser, meninger og vurderinger bringes i spil. Udgangspunktet for analyserne er en spørgeskemaundersøgelse, som er gennemført på 15 skoler blandt ottende- og niendeklasseelever i april/maj 2014. I alt deltog 1367 elever i undersøgelsen. Den kvantitative del giver os, udover en række faktuelle oplysninger, en viden om, **hvad** de unge gør sig af overvejelser om uddannelsesvalg og **hvordan**, de oplever processen, herunder vurderer betydningen af vejledning. Det skal her bemærkes, at den kvantitative spørgeskemaundersøgelse både er gennemført blandt forsøgsskoler og skoler, som ikke er med i udviklingsprojektet. Da spørgeskemaundersøgelsen er gennemført før forsøgenes igangsættelse, er de responderende elever på forsøgsskolerne ikke blandt de elever, som har deltaget i forsøgene. Derfor kan besvarelsener af denne undersøgelse ikke sige noget om betydningen af forsøgene for elevernes uddannelsesvalg. Spørgeskemaundersøgelsen skal snarere ses som en form for *baseline* for projektet, og den undersøger, hvordan uddannelsesvalget bredt opleves af unge i Region Hovedstaden og hvilke vejledningsformer, eleverne har erfaring med.

Den kvalitative del giver yderligere mulighed for at komme nærmere en forståelse af, **hvorfor** de unge vælger, vurderer og mener, som de gør. De kvalitative data vil i midtvejsrapporten primært indgå for at understøtte analyser fra det kvantitative materiale, men vil blive yderligere udfoldet i slutrapporten. De kvalitative interviews er med elever, som har deltaget i vejledningsforsøg og elevernes erfaring herfra vil blive bragt i spil, hvor det er relevant.

Nedenfor ses et overblik over det empiriske materiale, som indgår i midtvejsrapporten:

- Spørgeskemaundersøgelse med ottende- og niendeklasseelever på 15 skoler i Region Hovedstaden (1367 besvarelser)
- Skriftlige fremstillinger om 'min fremtid' af ottendeklasseelever på skoler, som deltager i vejledningsforsøg (i alt 153 stile)
- 11 fokusgruppeinterviews med elever i ottende klasse (i alt 56 elever)
- Individuelle kvalitative interviews med elever fra ottende klasse (i alt 14 elever)

Yderligere detaljer om empirien og de metodiske overvejelser kan læses bagerst i rapporten (kapitel 7).

Alle navne på elever og skoler, som nævnes i rapporten, er opdigtede. De seks forskellige ungdomsuddannelser er angivet med følgende forkortelser: stx: Det almene gymnasiums studentereksamen, hhx: højere handelseksamen, htx: højere teknisk eksamen, hf: højere forberedelseksamen, eud: erhvervsuddannelse, eux: erhvervsuddannelse med gymnasial eksamen.

Kapitel 2

Udvidet resumé af de centrale konklusioner

I dette kapitel opridses de centrale konklusioner, der tegner sig på baggrund af undersøgelsen. Med udgangspunkt i disse fremhæves en række opmærksomhedspunkter for alle med interesse for unges uddannelsesvalg og vejledning i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelser, samt pejlemærker for det, som vil blive undersøgt i det videre arbejde i forsknings- og udviklingsprojektet.

Konklusion 1 – Unges oplevelse af uddannelsesvalgprocessen

Uddannelsesvalget fylder meget for de fleste unge og det bliver ofte set som en stor omvæltning og noget afgørende for deres fremtidige liv. Det er noget eleverne ser frem til med forventning, men for nogle elevgrupper er det også forbundet med tvivl og bekymring.

Unge med middelkarakterer er ofte i tvivl

Omkring hver femte af de unge har været meget i tvivl om det uddannelsesvalg, de har truffet. Særligt to faktorer skiller sig ud som betydningsfulde. For det første spiller karakterne en rolle. De unge, som ligger karaktermæssigt i 'midten' (med karakterer mellem 4.0-7,9), er mest i tvivl. For disse unge kan tvivlen hænge sammen med usikkerhed i forhold til, hvilket ungdomsuddannelsesspor de skal vælge, hhv. gymnasial uddannelse eller erhvervsuddannelse.

En anden faktor, som har betydning, er, om de unge har gjort sig tanker om, hvad der skal ske i fremtiden. De unge, som ikke har gjort sig overvejelser omkring en mulig fremtidshorisont, er således mere i tvivl omkring valget af ungdomsuddannelse end unge, som har gjort sig sådanne tanker. Noget tyder således på, at overvejelser, omkring hvad man gerne vil i fremtiden, kan reducere den tvivl og usikkerhed, der kan følge med valgprocessen. Samtidig er det dog væsentligt at understrege, at fremtidsperspektiver for unge på dette alderstrin ikke handler om egentlige erhvervsvalg – men snarere om begyndende drømme og forestillinger omkring, hvad man evt. kunne tænke sig uddannelses- og karrieremæssigt.

Unge med udfordringer føler sig mere pressede

Der er samtidig en klar sammenhæng mellem at være i tvivl og at opleve uddannelsesvalget som et pres. Jo mere i tvivl, jo mere oplever de unge uddannelsesvalget som et pres.

Spørgeskemaundersøgelsen peger på, at unge, som kæmper med personlige udfordringer (fx lavt selvværd, stress eller dårligt forhold til forældrene), oplever valgprocessen mere presset end andre. Og blandt disse unge er der langt flere piger end drenge. Samtidig oplever unge, som selv mener de har faglige vanskeligheder og elever, som ikke er blevet vurderet uddannelsesparate, sig mere pressede end andre unge. Det kan hænge sammen med en bekymring for, hvilke uddannelser de vil kunne klare og hvilke uddannelser, de vil kunne komme ind på.

I den kvantitative undersøgelse er der to grupper, der skiller sig ud som særligt optagede af, om de kan 'klare uddannelsen'. Det gælder de fagligt svage unge og pigerne, som er langt mere optagede af/ bekymrede for dette end drengene.

Opmærksomhedspunkter

De elever, der er mest i tvivl om uddannelsesvalget, og som oplever det som et stort pres, kan, som det fremgår af ovenstående, også være elever, der er uddannelsesparate, og som qua den nye vejledningsreform ikke får tildelt særlig opmærksomhed i relation til vejledning. I forlængelse heraf kan det være væsentligt, at lærere og vejledere er opmærksomme på at identificere elever, som har behov for sparring og vejledning, der ligger udover den kollektive vejledning, der i udgangspunktet er den vejledning, der tildeles denne gruppe unge i forbindelse med valgprocessen (LBK nr. 995 af 12/09/2014).

Elever, som selv oplever at have faglige vanskeligheder og elever, som ikke er blevet vurderet uddannelsesparate (der er ofte sammenfald mellem disse grupper), oplever uddannelsesvalget som et større pres end andre unge. Dette pres kan blive forstærket af de nye karakterkrav på erhvervsuddannelserne og eventuelt på de gymnasiale uddannelser. Dette kalder på en opmærksomhed i forhold til, hvordan man støtter disse unge i valgprocessen, så de får både lyst til og mulighed for videre uddannelse.

Fremadrettede fokuspunkter i forskningsprojektet

Det undersøges nærmere, hvordan uddannelsesvalget opleves og håndteres af forskellige elevgrupper, og hvordan elevgrupper på forskellig måde kan støttes gennem forskellige

vejledningsaktiviteter. Herunder vil vi se på, hvordan uddannelsesparathedsvurderingerne bliver håndteret og anvendt i praksis og på hvilke implikationer, det får for elevernes lyst til uddannelse og for deres uddannelsesvalgproces.

Konklusion 2 – Unges viden om ungdomsuddannelserne

De unge har generelt størst kendskab til de gymnasiale uddannelser og mindst til erhvervsuddannelserne. Fagligt stærke elever har mere kendskab til alle uddannelser end fagligt svage elever, selvom de har deltaget i de samme vejledningsaktiviteter. Eleverne får primært deres viden om uddannelserne i skoleregi, men det er forældrene, der har størst indflydelse, når selve valget skal træffes.

Sporadisk overblik over ungdomsuddannelserne

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at elever i ottende og niende klasse har størst kendskab til de tre gymnasiale uddannelser; stx, hhx og htx og mindst kendskab til erhvervsuddannelserne og hf. Trods det udbredte 'kendskab' til de gymnasiale uddannelser, viser interviewene, at elever i ottende klasse har manglende overblik over de forskellige uddannelser, og at de har et meget sporadisk kendskab til det konkrete indhold på uddannelserne og de uddannelses- og jobmuligheder, der ligger i forlængelse af dem. Fagligt svage elever har mindre kendskab til alle uddannelserne end fagligt stærkere elever, selvom alle elever har deltaget i de samme vejledningsaktiviteter. Dette tyder på, at eleverne får forskelligt udbytte af vejledningsaktiviteterne.

At information om uddannelserne ikke altid bliver omsat til viden hos eleverne kan skyldes, at de befinder sig på et tidligt stadie i deres valgproces, men det kan også hænge sammen med, at nogle elever (hvilket synes at gælde særligt for de fagligt svage elever) har brug for en stærkere kobling mellem vejledningsaktiviteter og uddannelsesvalg.

Skolen giver viden om uddannelse og forældrene har indflydelse på valget

Eleverne angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at de primært får viden om uddannelsesmulighederne fra vejlederne, lærerne og skolen og sekundært fra forældrene. Når eleverne skal pege på, hvad der er vigtigt, når de skal tale med nogen om deres uddannelsesvalg, peger de på en række vejledningskompetencer. Blandt andet mener de, at det er vigtigt, at den de taler med har viden om uddannelsessystemet og kan hjælpe dem med at træffe et realistisk valg.

Bemærkelsesværdigt er også, at to tredjedele af eleverne ikke vægter det som afgørende, at de i vejledningssamtaler kan sidde alene med en voksen. Eleverne fremhæver tillige i interviewene, at det er vigtigt for dem at tale med andre om deres personlige og individuelle valg, men at det godt kan foregå i grupper. Samlet set indikerer dette, at en del elever oplever at kunne få opfyldt deres behov for personlig vejledning i kollektive sammenhænge.

Mange unge vil gerne have uddannelsesvalget til at fremstå som deres eget valg, og derfor tillægger mange af de unge ikke andre personer den store betydning. Dog er en del eleverne også bevidste om, at andre har en form for indflydelse. Eleverne oplever primært, at det er forældrene, der har indflydelse på deres *valg* af uddannelse. Det vil sige, at de unge oplever at få information og viden om uddannelserne fra skolen, men når det kommer til spørgsmålet om at træffe det endelige valg, så har forældrene mest indflydelse.

Opmærksomhedspunkter

Selvom eleverne har fået information om eller har besøgt en ungdomsuddannelse, er det ikke givet, at eleverne kobler denne erfaring/information til uddannelsesvalget. Dette er væsentligt at være opmærksom på i forhold til, hvordan man rent pædagogisk tilrettelægger og gennemfører vejledning.

Når eleverne skal tale med nogen om deres uddannelsesvalg efterspørger de vejlederkompetencer. Dette kan være væsentligt at have opmærksomhed på fremover, hvor hovedparten af de unge – de uddannelsesparate – som følge af den nye vejledningsreform får mindre vejledning fra UU og dermed bliver mere afhængige af at få viden om og erfaringer med uddannelser og erhverv gennem faget 'Uddannelse og Job'. Et fag, som hovedsageligt varetages af skolen (i samarbejde med UU), undtaget de kommuner som har tilkøbt varetagelsen af faget af UU. Det er ikke kun væsentligt at være opmærksom på hvem, der varetager 'Uddannelse og Job', men også i hvilket omfang og på hvilken måde, det bliver varetaget. En undersøgelse viser, at varetagelsen af UEA-undervisningen, som er forgængeren til 'Uddannelse og Job', ofte var meget afhængig af, hvordan den enkelte skole og lærer forvaltede og prioriterede denne (CeFU, Pluss Leadership og Epinion, 2012).

Fremadrettede fokuspunkter i forskningsprojektet

Det undersøges nærmere om og hvorfor, nogle elever i højere grad end andre elever formår at koble vejledningsaktiviteter til deres individuelle uddannelsesvalg. Vi vil her se på, om

der kan identificeres forskellige stadier i vejledningsprocessen og hvorvidt og hvordan det giver mening at tænke i en progression i vejledningsaktiviteterne. Her kan det undersøges, hvordan undervisningen i 'Uddannelse og Job' kan indgå. Samtidig vil vi undersøge, hvorvidt vejledningspædagogikken kan styrkes med henblik på, at *information* i højere grad bliver omsat til viden hos eleverne, en viden de kan anvende i deres individuelle valgproces.

Fremadrettet vil vi gå dybere i analyserne af, hvilken indflydelse forældrene har på de unges uddannelsesvalg. Vi vil dels undersøge nærmere, i hvilken udstrækning de unge oplever forældrenes interesse for uddannelsesvalget som en støtte og/eller et pres, ligesom vi vil se nærmere på hvilke grupper af unge, som særligt ser forældrenes opbakning/mening som vigtig i relation til uddannelsesvalget, og hvordan det spiller ind på deres valg af ungdomsuddannelse.

Konklusion 3 – Unges forestillinger om ungdomsuddannelserne

Flertallet af de unge orienterer sig mod stx, og en væsentlig begrundelse for dette er, at uddannelsen åbner for mange muligheder. For dem, som endnu ikke ved hvad de vil, giver det længere betænkningstid i forhold til at træffe valg om mere specifikke karriereveje. Den dominerende opfattelse af erhvervsuddannelserne er forholdsvis positiv. De unge kan godt se fordelene ved en hurtig og målrettet vej til jobmarkedet og et anderledes undervisningsindhold. Men det ses også som væsentligt, at man kan 'se sig selv' i et af de specifikke erhverv som uddannelserne giver adgang til, hvilket mange af de unge ikke kan. Derudover er det tiltrækkende for mange at være en del af et ungdomsfællesskab, hvilket de unge primært associerer med de gymnasiale uddannelser.

De unge har en nuanceret opfattelse af ungdomsuddannelserne

Når de unge skal vælge uddannelse fremhæver de i spørgeskemaundersøgelsen særligt tre faktorer som vigtige. Først og fremmest er det vigtigt, at de kan komme til at beskæftige sig med fag, som interesserer dem. Dernæst er det vigtigt, at den valgte ungdomsuddannelse giver muligheder for enten at holde dørene åbne til flest muligheder for videregående uddannelser eller for, at de kan få adgang til deres drømmejob. Den tredje faktor handler om, at de unge gerne vil være en del af et 'fedt' socialt miljø.

Prestige og godt ry synes ikke at spille den store rolle for de unges valg af ungdomsuddannelse. De unge i undersøgelsen har ret nuancerede holdninger til de forskellige ungdomsuddannelser, og deres svar afviger således fra flere andre undersøgelser, der peger på, at elevernes uddannelsesvalg er præget af fordomme (særligt om erhvervsuddannelser). Mange elever fremhæver dog samtidig gymnasiet som den ungdomsuddannelse, der giver flest muligheder, og samlet set tegner undersøgelsen et billede af, at eleverne ikke vælger erhvervsuddannelser *fra*, men snarere at de ser ud til at vælge de gymnasiale uddannelser *til*, fordi de tænker, at disse giver flere muligheder – og fordi det giver dem længere betænkningstid i forhold til at træffe et karrierevalg.

Erhvervsuddannelserne vælges af unge med interesse for et bestemt erhverv

De unge, som overvejer en erhvervsuddannelse, angiver tre hovedgrunde: 1) at de overvejer en bestemt erhvervsuddannelse/har et klart jobperspektiv 2) at de ser erhvervsuddannelsen som spændende og interessant og 3) at de ikke oplever sig selv som gode til eller ikke er interesserede i 'det boglige'.

Samtidig angiver en del unge, som er interesserede i en bestemt erhvervsuddannelse, at de først vil tage en gymnasial uddannelse. Disse perspektiver vidner om, at interessen for erhvervsuddannelser er til stede, men at en del unge overvejer først at gennemføre en gymnasial uddannelse for derefter at starte på en erhvervsuddannelse. Nogle begrundede dette med et ønske om at holde mulighederne åbne lidt endnu, idet de ikke er helt afklarede med, hvilket erhverv de vil vælge, mens andre peger på, at de gerne vil være en del af det gymnasiale ungdomsmiljø. Undersøgelsen peger således på, at de unge ikke nødvendigvis fravælger en erhvervsuddannelse, men i højere grad udskyder denne uddannelsesmulighed.

Flere motiver for valg af de gymnasiale uddannelser

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at stx er den uddannelse langt størstedelen af de unge orienterer sig imod. Gennem interviewene kan der overordnet identificeres fire årsager til at vælge stx: 1) at stx opleves som det oplagte og selvfølgelige valg, 2) at stx åbner for flest mulige videregående uddannelser 3) at valg af stx kan udskyde et endeligt valg af uddannelsesretning og 4) at stx ses som den mest oplagte vej til drømmestudiet.

De erhvervsgymnasiale uddannelser fremhæves i interviewene som uddannelser for særligt målrettede elever. Her forbindes hhx med ønsket om et liv som selvstændig erhvervsdrivende

og htx for fagligt stærke elever med særlig interesse for de naturvidenskabelige fag.

Ikke mange elever overvejer hf, som af eleverne primært fremstilles som et nødtvungen valg, hvis man fx ikke kan komme ind på gymnasiet. Den lave interesse for hf kan dog også hænge sammen med, at man først kan vælge hf efter det tiende skoleår, og derfor er denne uddannelse ofte ikke noget, de unge endnu har forholdt sig konkret til.

Opmærksomhedspunkter

Undersøgelsen peger på, at de unge ikke nødvendigvis fravælger en erhvervsuddannelse, men i højere grad udskyder denne uddannelsesmulighed. At mange ser stx som det selvfølgelig valg umiddelbart efter grundskolen, peger på et behov for at udfordre de unges uddannelsesvalg. Dette er en udfordring, som bliver større i kraft af, at alle unge ikke længere modtager individuel vejledning, og derfor vil et væsentligt opmærksomhedspunkt være at understøtte det igangværende arbejde med at udvikle den kollektive vejledning, så den i højere grad kan bidrage til at udfordre de unges valg.

Mange unge har i starten af ottende klasse en forholdsvis begrænset viden om de forskellige muligheder for valg af ungdomsuddannelser og udtrykker åbenhed overfor at modtage vejledning om forskellige uddannelsesveje. Dette kunne pege i retning af, at det i starten af ottende klasse fortsat er muligt at påvirke elevernes valg.

Fremadrettede fokuspunkter i forskningsprojektet

Der vil blive lavet nærmere analyser af, hvordan de unges motiver for valg af uddannelse kan forstås, hvem og hvad de påvirkes af, og hvilken betydning det får for deres valg. Særligt er det interessant at forstå, hvad der ligger til grund for de unges stærke fokus på at 'holde mulighederne åbne', ikke mindst set i lyset af, at uddannelsessystemet rummer fleksible muligheder for videreuddannelse i et livslangt perspektiv. Et væsentligt fokuspunkt vil ligeledes være at undersøge, hvordan de unges uddannelsesvalg understøttes og udfordres gennem de forskellige vejledningsforsøg.

Konklusion 4 - Erfaringer med vejledning

Uddannelsesbesøg, erhvervspraktik og individuel vejledning er ifølge spørgeskemaundersøgelsen de tre mest udbredte vejledningsaktiviteter, og samtidig er det de aktiviteter, som eleverne oplever bidrager mest til afklaring af

deres uddannelsesvalg. Undersøgelsen indikerer, at eleverne oplever at 'hands-on' aktiviteter, der kan give dem et indblik i hverdagen og kravene på et muligt uddannelsessted eller en mulig arbejdsplads, er særligt brugbare i relation til afklaring af uddannelsesvalg. Men samtidig er det tydeligt, at også mere personlig vejledning for mange opleves som afklarende.

I forhold til de forskellige vejledningsaktiviteter tegner der sig følgende mønstre:

Uddannelsesbesøg fremhæves i spørgeskemaundersøgelsen som betydningsfulde i relation til elevernes oplevelse af afklaring. Dette gælder for alle grupper af elever, men særligt de elever, som har været meget i tvivl om uddannelsesvalget. Ser vi på, hvad eleverne oplever at få ud af uddannelsesbesøg, fremhæver de særligt, at de her får indsigt i det, der fagligt forventes på ungdomsuddannelserne, og hvad uddannelserne fagligt indeholder. Samtidig understreger de kvalitative interviews, at det konkrete møde med uddannelsesstedet spiller en vigtig rolle for de unges oplevelse af en konkret uddannelse. Et 'useriøst' forløb kan virke afskrækkende på eleverne, og understreger vigtigheden af, at man på ungdomsuddannelserne nøje overvejer det læringsforløb, man i gang sætter for de elever, der kommer på besøg. Ud over at uddannelsesbesøg kan virke afklarende, kan det formodentlig også være med til at forberede eleverne på overgangen til en ungdomsuddannelse.

Erhvervspraktik opleves af eleverne gennemgående som positivt. Enten fordi det virker afklarende i forhold til uddannelsesvalget, eller fordi de synes, det er spændende og lærerigt. Med hensyn til afklaring af uddannelsesvalg har det særligt betydning for de elever, der vælger eud, ligesom drengene tillægger det en smule mere betydning afklaringsmæssigt end pigerne. Det er tankevækkende, at det er de mest 'skoleglade', som oplever at få mest ud af praktik.

Gruppevejledning er den vejledningsaktivitet, som færrest elever har deltaget i. Ser vi på, hvad eleverne får ud af denne vejledningsaktivitet, er eleverne generelt set positive. De fremhæver særligt, at det giver 'inspiration at høre, hvad andre tænker' og at det er 'rart at tale med andre, som står i en valgsituation'. Elever, som 'i høj grad' er i tvivl om uddannelsesvalget, synes i mindre grad at opleve det som værdifuldt at dele tanker med andre. En forklaring kan være, at det kan være svært at skulle forholde sig til andres tanker, hvis man selv er helt uafklaret, og disse elever kan således have behov for mere personlig vejledning og støtte. Desuden fremhæver en mindre gruppe elever, at de oplever, at der i gruppevejledningen er for lidt plads

til at få afklaret individuelle spørgsmål. De foreløbige erfaringer fra udviklingsforsøgene med gruppevejledning viser samtidigt, at nogle af eleverne har svært ved at koble det, der bliver talt om i gruppevejledningssammenhænge, direkte til uddannelsesvalget.

Individuel vejledning har en stor del af eleverne i niende klasse erfaringer med. Men den individuelle vejledning kommer fremadrettet til at være forbeholdt de ikke-uddannelsesparate elever, og vil derfor formodentlig blive langt mindre udbredt fremover (jf. LBK nr 995 af 12/09/2014). Ser vi på elevernes oplevede udbytte af den individuelle vejledning, er der en stor gruppe, der oplever denne vejledningsaktivitet som afklarende. Særligt elever med de laveste karakterer (under 3,9) tillægger vejledningen *nogen* eller *stor* betydning. Ser vi snævert på hvilke elever, der i særlig grad tillægger den individuelle vejledning *stor* betydning, er det elever i den lave middelgruppe (med karakterer mellem 4.0 og 5.9). Undersøgelsen peger således på, at den nye vejledningsreform, med målretningen mod de blandt andet de fagligt svageste elever, rammer en gruppe, som oplever vejledningen som betydningsfuld for deres afklaring. Samtidig er det dog tankevækkende, at gruppen af unge med middelkarakterer tillægger individuel vejledning særlig *stor* betydning, idet disse unge ikke umiddelbart vil få tilbudt dette fremover.

Virksomhedsbesøg har omkring hver femte elev erfaringer med. Eleverne peger særligt på, at virksomhedsbesøg giver indblik i forskellige jobfunktioner. Og en stor gruppe oplever det også som et afbræk fra skolen. Pigerne oplever i højere grad end drengene besøget som et afbræk fra skolen, mens flere drenge oplever det som spild af tid. Samtidig er der dog også langt flere drenge, der oplever, at de via virksomhedsbesøgene bliver konkret inspirerede i forhold til fremtidigt arbejde. Tre ud af fem elever angiver således, at de kun har været på et endagsbesøg, som ikke har været en del af undervisningen, og dette kan antages at have en betydning for udbyttet og for, hvorvidt eleverne kobler besøget til deres uddannelsesvalg.

E-vejledning har knap hver tredje elev i niende klasse benyttet sig af. Af de elever, som har benyttet e-vejledning, angiver langt hovedparten, at de har søgt informationer på nettet, mens langt færre har chattet eller mailet med en vejleder. E-vejledning synes således primært at udgøre et redskab til at indhente konkrete oplysninger om uddannelser. I elevinterviewene peger nogle elever på, at de forestiller sig, at e-vejledning er for upersonligt til, at man kan etablere en åben og tryk dialog, mens andre elever peger på, at netop distancen kan gøre det nemmere at få taget hul på personlige spørgsmål.

Opmærksomhedspunkter

Idet den individuelle vejledning fremover er forbeholdt ikke-uddannelsesparate elever, er det væsentligt at overveje, hvordan de perspektiver ved den individuelle vejledning, som eleverne fremhæver som understøttende i valgprocessen, kan opfyldes i de kollektive vejledningsformer, der fremover kommer til at stå centralt for den brede gruppe elever. Blandt andet at have fokus på, hvordan man kan tilgodese behovet for *personlig vejledning* uden, at det foregår *individuel*.

Det er bemærkelsesværdigt at de elever, som er mest glade for at gå i skole for er de, som oplever at få mest ud af at være i praktik. Fremadrettet vil det således være vigtigt med et fokus på, hvad der understøtter et større udbytte af erhvervspraktik blandt 'skoletrætte' elever, da disse aktiviteter for netop denne gruppe unge potentielt kan give adgang til andre lærings- og afklarings erfaringer. Men som undersøgelsen peger på, synes dette potentiale ikke at udfoldes i erhvervspraktikken, som den er organiseret på mange skoler.

Fremadrettede fokuspunkter i forskningsprojektet

I det fremadrettede projekt vil vi yderligere analysere de tre vejledningsaktiviteter 1) gruppevejledning, 2) undervisning i samarbejde med ungdomsuddannelser og 3) undervisning i samarbejde med virksomheder, som der eksperimenteres med på de ni forsøgsskoler i Region Hovedstaden i skoleåret 2014/15. Her vil der primært blive taget udgangspunkt i observationer og interviews, som er indsamlet i følgeforskningen i forbindelse med afvikling af de enkelte forsøg.

Et af de spørgsmål, der er blevet rejst i denne rapport, er, hvordan der skabes en større kobling mellem vejledningsaktiviteterne og det personlige uddannelsesvalg, hvilket er relevant på tværs af alle vejledningsaktiviteterne. I det fremadrettede arbejde med følgeforskningen vil vi sætte spot på dette – både i forhold til vejledningsaktiviteternes konkrete indhold og organisering.

Kapitel 3

Valgprocessen – forventning og forvirring

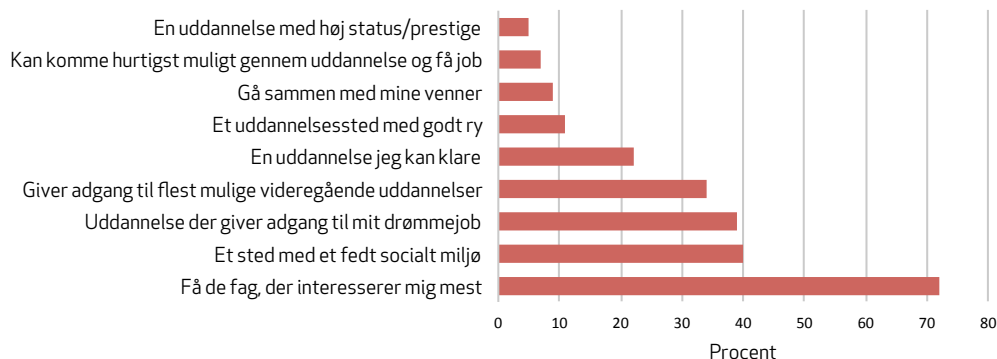
Det er lidt mærkeligt at vide, at den beslutning vælter dit liv eller foreløbig vælter dit liv en del, og så er det bare en meget svær en beslutning at tage på så kort tid

(Emil, Anemonestien)

Vi ved fra andre undersøgelser, at langt de fleste unge oplever dét, at skulle vælge (ungdoms) uddannelse, som et afgørende valg, der har stor betydning for resten af deres liv. Det er et valg mange unge både ser frem til med spænding og forventning, men som Emil giver udtryk for, kan det også virke overvældende (Pless, 2009; Pless & Katznelson, 2007). I det følgende zoomer vi ind på de unges oplevelse af uddannelsesvalget, som det tegner sig i ottende og niende klasse. Vi sætter fokus på, hvad de unge fremhæver som væsentligt, når de skal vælge uddannelse, og vi ser på, hvad der kan skabe tvivl og usikkerhed hos de unge i denne proces. Det går vi tættere på i det følgende, hvor vi ser på, hvad de unge oplever som vigtigt, når de skal vælge uddannelse, og hvordan de oplever uddannelsesvalgprocessen.

Figur 3.1

Hvad har stor betydning når du vælger uddannelse?

Note: N = 1367 - Respondenterne har haft mulighed for at sætte op til tre krydser

Hvad er vigtigt, når man vælger uddannelse?

De unge i undersøgelsen står overfor at skulle træffe deres første selvstændige uddannelsesvalg. Men hvad lægger de vægt på, når de skal vælge uddannelse? Det spørgsmål har vi stillet de unge, som har haft mulighed for at vælge op til tre ud af ni udsagn i spørgeskemaundersøgelsen. Som det fremgår af figur 3.1, er der overordnet set tre faktorer, som de unge fremhæver som centrale. Det drejer sig om;

- at komme til at lave noget, man interesserer sig for
- at der er et fedt socialt miljø på uddannelsesstedet
- at uddannelsen giver muligheder i fremtiden

Disse perspektiver fremhæves også af de unge i interviewene. Og i dette afsnit vil vi gå tættere på disse perspektiver, ligesom vi vil sætte fokus på de forskelle, der tegner sig mellem forskellige unge, når der inddrages variable som køn, etnicitet¹ og valg af ungdomsuddannelse.

Interesser

Jeg synes, interesse er meget vigtigt. Det nytter ikke noget at tage en uddannelse og så keder man sig røvsygt, undskyld jeg siger det. (...) Jeg synes, det har stor betydning, at man går efter sin interesse, så tror jeg man er mere glad og får noget ud af det.

(Leonora, Anemonestien)

Som Leonora ovenfor fortæller, er interesse vigtigt, når man vælger ungdomsuddannelse. Det gør både, at man bliver mere 'glad' og 'får noget ud af' uddannelsen, som hun forklarer. Dette perspektiv går igen i fokusgruppeinterviewene, hvor det fremhæves af en del elever, og det er som nævnt ovenfor også et helt centralt perspektiv i spørgeskemaundersøgelsen.

Det, som de unge klart prioriterer højest (72 %) er, at *de kan få de fag, som interesserer dem*. Her er der *ikke* forskel på køn og klassetrin. Derimod tegner der sig klare forskelle, når der ses på, hvilke ungdomsuddannelser de unge har valgt. Interessefagene har størst betydning på de (store) gymnasiale uddannelser stx (80 %), hhx (74 %) og htx (79 %), mens elever, der

1. I denne analyse er der taget udgangspunkt i, om elevens mor og far er født i et andet land. Der er ikke skelnet mellem om begge forældre er født i et andet land og hvilket land de kommer fra.

orienterer sig mod HF (60 %) og eud (55 %), vægter det mindre. Det kan hænge sammen med, at man på de gymnasiale uddannelser i højere grad vælger efter (skole-)fag, fordi fag og undervisning på de gymnasiale uddannelser kan ses som en videreførelse/forlængelse af de fag og den undervisning, de unge kender til i grundskolen. For de unge, der orienterer sig mod eud, adskiller fag-sammensætning og undervisning sig i højere grad fra grundskolen, mens det erhvervsmæssige perspektiv er mere fremtrædende, og det kan være årsagen til, at disse elever ikke vægter interessen for skolefag i samme grad.

Socialt miljø

Jeg tænker bare at ungdomsmiljøet betyder meget, at man føler at man passer ind. At man ikke kommer og skal være sammen med nogle man synes er irriterende, for det kan også betyde noget for ens skolegang.

(Vinnie, Anemonestien)

Vinnie giver her udtryk for et perspektiv, der går igen i både det kvantitative og det kvalitative materiale: det er vigtigt, at 'man føler, at man passer ind' i ungdomsmiljøet på ungdomsuddannelsen. Ser vi på spørgeskemaundersøgelsen slår betydningen af, at uddannelsesstedet er *et sted med et fedt socialt miljø* igennem som næsthøjest prioriterede faktor i relation til valg af ungdomsuddannelse. Der er således 40 %, der peger på dette som vigtigt.

For en del unge handler overgangen til ungdomsuddannelsen om langt mere end overgangen fra en uddannelsesinstitution til en anden. Det er samtidig tæt forbundet med overgangen til ungdomslivet. Ungdomsuddannelsen udgør for mange unge rammen om ungdomslivet, og mange unge orienterer sig derfor mod ungdomsuddannelser, hvor de kan spejle sig i unge, der ligner dem, eller som de gerne vil ligne, og derfor spiller det sociale miljø en vigtig rolle for uddannelsesvalget.

Der er dog forskel på, hvilken uddannelse de unge har valgt/overvejer at vælge. Elever som orienterer sig mod stx vægter klart det sociale mest (50 %) mens elever, som overvejer at vælge eud, vægter dette mindst (26 %). At de eud-orienterede elever vægter dette lavere behøver ikke at betyde, at de ikke interesserer sig for det sociale miljø, men at det for mange i høj grad er interessen for et bestemt erhverv, der trækker mest. Det er dog vigtigt i den forbindelse at

understrege, at elevgruppen på eud er langt mere sammensat aldersmæssigt end på andre ungdomsuddannelser. Og vi ved fra andre undersøgelser, at selvom en del eud-elever ikke direkte har fokus på det 'sociale miljø' så betyder socialt tilhør til en klasse/et holdfællesskab også meget for eleverne på eud (Brown, Vestergaard, & Katznelson, 2011).

En ny start

Der er mange elever på et gymnasium, og det bliver virkelig sjovt at møde nye mennesker og blive venner med dem.

(Dreng, fremtidsstil, Nordkystens Skole)

Jeg tror hellere, jeg ville vælge et sted, hvor mine venner IKKE er. Fordi jeg gerne vil prøve noget nyt, ikke være sammen med de samme. Man har været sammen i 10 år, så vil man gerne noget nyt. Så hvis jeg kunne vælge mellem det, så skulle det nok være, hvor de ikke var.

(Emil, Anemonestien)

På den ene side betyder det sociale miljø på ungdomsuddannelsen meget. Men samtidig understreger de unge, som i citaterne ovenfor, også vigtigheden af at 'prøve noget nyt' og 'møde nye mennesker'. Dette perspektiv ses også i spørgeskemaundersøgelsen, hvor ganske få af de unge (9 %) angiver det, at 'gå sammen med mine venner' som en væsentlig prioritet². Samlet kan disse mønstre ses som udtryk for en bredere tendens i relation til unges overgang mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne. Efter mange år i folkeskolen med de samme lærere, kammerater og fag, oplever mange unge i udskoling en form for folkeskole-mæthed, og glæder sig til nye udfordringer – fagligt og socialt (Pless, Katznelson, Hjort-Madsen, & Nielsen, 2015 (under udgivelse); Pless & Katznelson, 2007). Og selvom overgangen kan opleves lidt skræmmende, efterspørger mange unge også muligheden for en ny start.

Samtidig er det tydeligvis vigtigt for mange af de unge at understrege valget af ungdomsuddannelse som 'mit valg'. Det kommer fx til udtryk i dette citat fra Leonora, som fortæller:

---

2. Dog er der procentvis dobbelt så mange drenge (12 %) der fremhæver dette som vigtigt i forhold til piger (6 %).

Jeg synes ikke, man skal lade vennerne eller nogle andre afgøre, hvad man skal. Jeg synes, man skal gå efter det, man har tænkt sig, det man vil og ikke: 'nå, men mine venner vælger det, så det vil jeg også'. Det synes jeg ikke man skal, for så lytter man ikke til sig selv. Så tænker man bare: 'det gør mine venner, så det gør jeg også.'

(Leonora, Anemonestien)

Leonora understreger vigtigheden af at valget træffes selvstændigt og individuelt, ellers 'lytter man ikke til sig selv'.

Markeringer som disse kan ses som udtryk for en gryende selvstændighed hos de unge. Teenageårene og årene i udskolingen kan ses som en individualiseringsfase, hvor de unge skal konstruere egne individuelle identiteter og profilere sig selv (Frønes, 1994; Lyng, 2004). Men selvom det individuelle valg er en vigtig del af de unges selvforståelse og fortælling om valget, er det dog langt fra altid, at ønsket om et individuelt og selvstændigt valg afspejler sig i de unges egentlige søgemønstre. Således peger en af vejlederne på, at omkring 80 % af eleverne på 'hans' skole vælger stx, og at næsten alle starter på det lokale gymnasium. Dette mønster tegner sig som nævnt også på lands- og regionsplan, hvor vi ser en tendens til, at mange vælger det samme: en gymnasial uddannelse på stx. De dobbeltheder, der tegner sig i de unges måder at italesætte og forholde sig til uddannelsesvalget på, kan ses som et udtryk for den modsætningsfulde proces, det er for de unge. På den ene side er det vigtigt at understrege, at valget er 'mit' og unikt, men samtidigt er der et stærkt konformitets- og tilpasningskrav i gruppen af jævnaldrende, hvor det er væsentligt, at fremstå som 'en af dem', og undgå at fremstå 'unormal'. Det vender vi tilbage til i kapitel 5.

Fremtidsmuligheder

Jeg var splittet mellem stx eller hhx. Tankerne med hhx var at jeg gerne ville være advokat, have min eget firma eller være en behård forretningskvinde. Jeg kunne meget godt lide tanken omkring alle de ting, men jeg blev ved med at tænke at stx kunne åbne op for flere muligheder for videregående uddannelser.

(Pige, fremtidsstil, Søfryd)

Jeg drømmer om at få mit eget firma i udlandet. Jeg synes, det vil være fedt at prøve nye ting og få nye udfordringer i livet. Men maden handler ikke kun om de søde sager, men også drømmen som kok.

(Pige, fremtidsstil, Anemonestien)

En del af de unge har, som pigerne i citaterne ovenfor, gjort sig tanker omkring en fremtidig karriere. Tanker, der dog for hovedparten stadig har karakter af forsøgsvisse udkast og drømme. Det er dog en gennemgående tendens i undersøgelsen, at de unge er optagede af, om den ungdomsuddannelse de overvejer, giver dem mulighed for enten at få drømmejobbet eller få adgang til flest mulige uddannelser.

Således har 39 % angivet, at det er væsentligt, at uddannelsen giver adgang til drømmejobbet. Her adskiller eleverne, der orienterer sig mod eud og de erhvervsrettede gymnasiale uddannelser (hhx og htx) sig ved, at ca. 50 % ser dette som vigtigt. På stx og hf er tallet 38 % og dermed lidt lavere. Det kan handle om, at eleverne på de erhvervsrettede uddannelser er mere afklarede i forhold til deres erhvervsvalg end elever på hf og stx, hvilket vi kommer nærmere ind på i næste kapitel.

Til gengæld er tendensen omvendt, når der spørges til muligheden 'for adgang til flest mulige uddannelser'. Dette fremhæves som vigtigt af i alt 34 %, men særligt af elever, der orienterer sig mod stx (44 %), hvor det for elever, som orienterer sig mod eud kun gælder 15 %. For de erhvervs-gymnasiale uddannelser gælder det ca. 30 %. Dette er ikke overraskende, da mange af de elever som vælger eud i udgangspunktet ikke forestiller sig at skulle læse videre. Omvendt begrundes mange deres fravalg af eud med, at de oplever, at det begrænser deres mulighed for videre uddannelse. Dette vender vi tilbage til i kapitel 5.

Prestige og godt ry

Jeg tænker generelt, at jeg bør gå på gymnasiet..(..).jeg vil godt kunne fortælle folk, at jeg har gået på gymnasiet, ikke at alt andet er dårligt, men det er bare noget, jeg gerne vil.'

(Miro, Kastaniealléens)

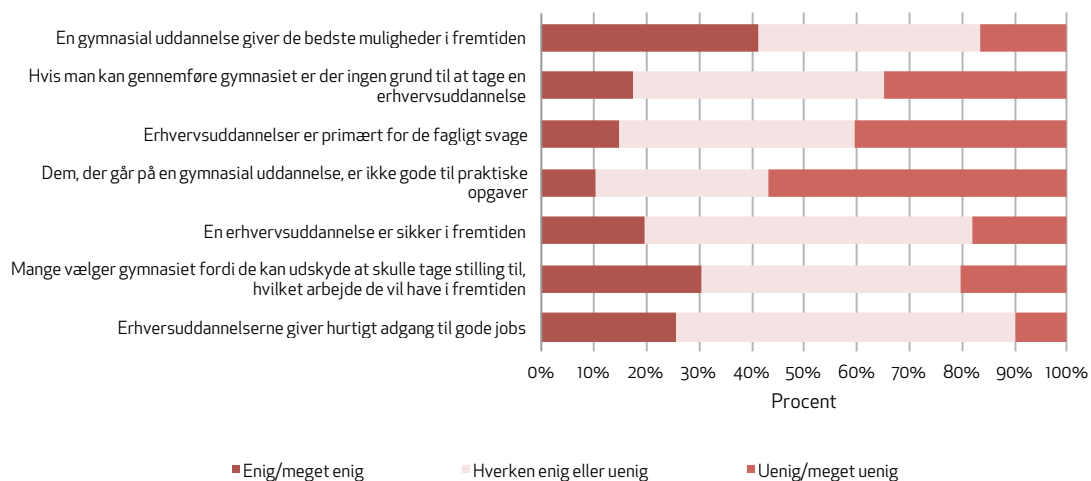
*Jeg synes faktisk det (eud) er meget prestigefyldt. Fx en erhvervsuddannelse er for folk, der gerne vil ud at arbejde og bidrage til samfundet. Det er også rimeligt prestigefyldt.
(Kevin, Anemonestien)*

For nogle af de unge, som Miro i citatet ovenfor, fremstår gymnasiet som det mest attraktive (og prestigefyldte) valg. Han vil gerne kunne fortælle folk, at han har gået på gymnasiet. Det er her, han 'bør' gå. Som vi har været inde på tidligere ser vi også generelt en markant søgning mod de gymnasiale uddannelser på bekostning af erhvervsuddannelserne (Uni-C, 2014). Samtidig er der også unge, som Kevin, der fremhæver det prestigefyldte ved en erhvervsuddannelse, hvor man 'bidrager til samfundet'. Disse unges udtalelser peger på den bredde og forskellighed, der tegner sig i de unges fortællinger om ungdomsuddannelserne.

Flere undersøgelser peger på, at unges uddannelsesvalg er præget af en hierarkisk opfattelse af ungdomsuddannelserne, snarere end en vifte af ligeværdige muligheder, som de unge kan vælge mellem efter interesse (Andersen, 1997; Pless & Katznelson, 2005; Pless & Katznelson, 2007). Denne problematik berøres også af forskningen inden for erhvervsuddannelsesområdet (Juil & Koudahl, 2009; Louw, 2013), hvor der peges på en stigende polarisering mellem gymnasiet og erhvervsuddannelserne med gymnasiet som førstevalg.

Figur 3.2

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?

Note: N=1250

Prestige og godt ry spiller dog ikke umiddelbart en særligt fremtrædende rolle for de unges uddannelsesvalg, når vi ser på de kvantitative data. Blot 8 % af drengene og 3 % af pigerne har angivet prestige som vigtigt for uddannelsesvalget. Undersøgelsen peger således på, at eleverne forholder sig relativt åbent til de forskellige ungdomsuddannelser og de muligheder og perspektiver, der knytter sig til valg af disse. Det ses fx i figur 3.2, hvor de unge er blevet bedt om at vurdere en række udsagn om de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne.

Som det ses, er der relativt få (15 %), der er enige i udsagnet: 'erhvervsuddannelser er primært for de fagligt svage', mens hele 40 % er uenige i dette udsagn. Omvendt peger omkring hver fjerde elev (26 %) på, at eud giver hurtig adgang til gode jobs, mens hver tiende er uenige i dette. Hver femte (20 %) mener, en erhvervsuddannelse er sikker i fremtiden, mens lidt færre (18 %) er uenige heri.

Ser vi på udsagn om de gymnasiale uddannelser, er der særligt tre udsagn der træder frem. En meget stor gruppe (41 %) er enige i udsagnet, 'en gymnasial uddannelse giver de bedste muligheder, mens kun 16 % er uenige i dette udsagn. Omkring hver tredje (31 %) mener, at 'mange vælger en gymnasial uddannelse, fordi de kan udskyde beslutningen om, hvilket arbejde de vil have i fremtiden', mens hver femte (20 %) er uenige heri. Samtidig er det markant, at kun få af eleverne er enige i, at 'dem, der går på en gymnasial uddannelse ikke er så gode til praktiske opgaver (10 %), mens 57 % er uenige i dette udsagn.

Samlet set giver figuren et indtryk af, at de unge har ret nuancerede holdninger til de forskellige ungdomsuddannelser. Meget få ser således eud som et sted (primært) for fagligt svage, som ellers er et perspektiv, der fremhæves i andre undersøgelser (Pluss Leadership & Epinion, 2013). Flere peger derimod på, at eud giver adgang til gode jobs, ligesom en del mener at 'en eud-uddannelse er sikker i fremtiden' (om end næsten lige så mange er uenige heri). Det er dog markant, at en meget stor gruppe ser en gymnasial uddannelse som det, der giver de bedste muligheder, og tilsvarende synes en stor gruppe at se valg af gymnasiet som en mulighed for at udskyde valget. Figuren kan således ses som en indikation på, at eleverne ikke vælger eud *fra*, men snarere at de ser ud til at vælge de gymnasiale uddannelser *til*, fordi de tænker, at disse giver flere muligheder – og fordi det giver dem længere betænkningstid til at træffe et endeligt karrierevalg (et perspektiv der også tegner sig i det kvalitative materiale – se kapitel 5).

Fagligt niveau

Gennemsnitligt er der 22 % af eleverne for hvem, det er vigtigt, at de kan klare uddannelsen, jf. figur 3.1. Pigerne (25 %) er generelt lidt mere opmærksomme på det end drengene (18 %), selvom pigerne gennemsnitligt angiver at have en smule højere gennemsnit end drengene. Det kan hænge sammen med, at piger oftere angiver at de har lavere selvværd og selvtillid end drenge. I denne undersøgelse angiver 25 % af pigerne eksempelvis, at de har problemer med dette, mod 7 % af drengene. Piger/kvinder har generelt også oftere en tendens til, at vurdere egen faglig formåen lavere end drenge/mænd (EVA, 2005).

Med hensyn til valg af uddannelse er der særligt to grupper, som skiller sig ud. Det er hf, hvor 45 % har angivet, at de vægter, at det er en uddannelse, de kan klare, og end hvor tallet er 42 %. Dette har givetvis sammenhæng med, at der er en overvægt af elever med lave karakterer, som søger mod netop disse uddannelser, hvilket vi vender tilbage til i næste kapitel.

Når uddannelsesvalget er svært

Som vi pegede på indledningsvist, er valget af ungdomsuddannelse noget, de unge ser frem til med spænding, men også med en vis bekymring. Vi ved fra flere undersøgelser, at unge på den ene side oplever, at uddannelsesvalget rummer mange muligheder og et stort spillerum i forhold til at forme deres liv, som de vil. På den anden side kan de mange valg også opleves som uoverskuelige og overvældende. En del unge fortæller, at de har svært ved at finde rundt i 'uddannelsesjunglen', og en del føler sig ikke klar til at vælge uddannelse efter grundskolen (EVA, 2013).

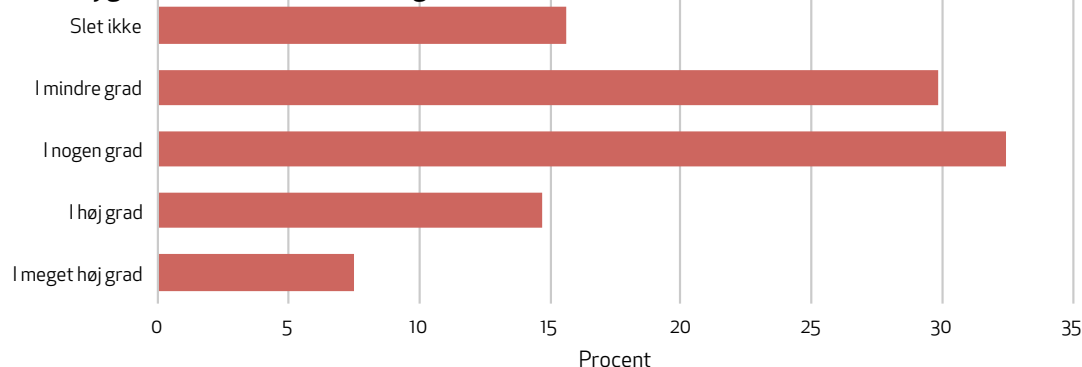
I forlængelse af disse tendenser sætter vi i dette afsnit særligt fokus på de unge, som er i tvivl om uddannelsesvalget og/eller oplever det som et pres, og måske derfor i højere grad har brug for vejledning.

Hvem er i tvivl om uddannelsesvalget?

Ser vi på det generelle billede, som det fremgår af nedenstående figur 3.3., så angiver knap halvdelen af de unge (45 %), at de i mindre grad eller slet ikke har været i tvivl om valget, omkring hver femte (22 %) af de unge har i høj eller meget høj grad været i tvivl om deres valg, mens hver tredje (32 %) har været i tvivl i 'nogen grad'.

Figur 3.3

I hvor høj grad var du i tvivl om dit valg?

Note: N=959. Kun respondenter, som angiver at de har valgt uddannelse eller næsten er sikre på hvad de vil vælge, er blevet stillet dette spørgsmål.

Det er altså godt en femtedel af de unge, som har været meget i tvivl om valget. Går vi tættere på, er der to faktorer, som skiller sig ud som betydningsfulde for graden af tvivl hos de unge:

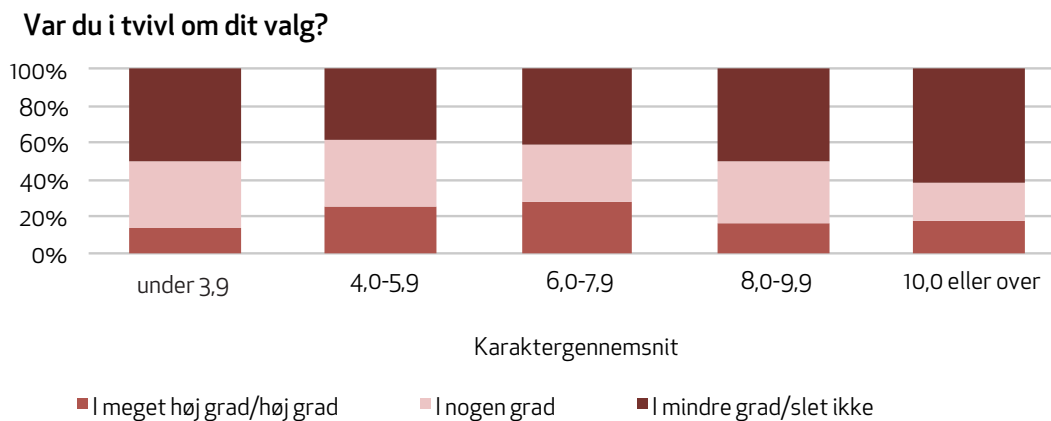
- karakterer
- fremtidsperspektiver

Disse perspektiver vil blive uddybet og udfoldet nedenfor.

De unge på vippen - Middelkarakterer

De unges karaktergennemsnit har betydning for, om eleverne er i tvivl om uddannelsesvalget. Og som det kan ses i figur 3.4, er det gruppen af elever, der ligger i middelloområdet (4.0-7.9), som er mest i tvivl. Gruppen af elever med lavest karakter er dem, som er mindst i tvivl om uddannelsesvalget, efterfulgt af gruppen af elever med højest karaktergennemsnit. Dette mønster har givetvis sammenhæng med, at uddannelsesvalget i højere grad 'giver sig selv' for de unge, som ligger enten højt eller lavt karaktermæssigt. Vi ved fra andre undersøgelser, at elever med lave karakterer ofte vil have udelukket gymnasiale uddannelser som en realistisk mulighed, hvilket indsnævrer mulighedsfeltet, mens elever med høje karakterer ofte orienterer sig i retning mod netop de gymnasiale uddannelser (Pless & Katznelson, 2005; Pless & Katznelson, 2007). For de unge i 'midterkategorien' kan tvivlen således hænge sammen med, at de er mere i tvivl om hvilket ungdomsuddannelsesspor, de skal vælge: Skal de vælge en erhvervsuddannelse

Figur 3.4

Note: N=959, p=0,013. Medtaget er kun respondenter, som mener de har eller næsten er sikre på, at de har valgt uddannelse. Karakterer er selvindberettede.

eller gymnasial uddannelse? Vil de fagligt kunne klare kravene på en gymnasial uddannelse, og vil de kunne opnå et endeligt karaktergennemsnit, der gør det muligt at blive vurderet parat? Disse unge kan have brug for sparring og vejledning i forhold til uddannelsesvalget, og det er således væsentligt at overveje, hvordan man, med de nye ændringer af UU-vejledningen, kan understøtte disse unges valgproces, da de umiddelbart falder ved siden af kategorien af elever med 'særligt vejledningsbehov'.

Uklar fremtidshorisont

Da jeg var lille (..) så ville jeg gerne være arkæolog, eller et eller andet. Og det ved jeg godt nu, at det nok ikke bliver til noget og jeg har stort set ikke nogen idé om, hvad jeg gerne vil. Og så føler man sig lidt stresset, fordi man snart skal til at vælge, og have karakterer

(Camilla, Stenhøjen)

Omkring halvdelen (51 %) af eleverne har overvejet et muligt jobperspektiv og her er der ikke forskel på ottende og niendeklasseelever. Der er dog langt fra tale om et klart erhvervsigt eller jobperspektiv blandt disse elever, men snarere begyndende drømme og forestillinger om mulige jobs. Overvejelserne kan således dække over ret forskellige fremtidsmuligheder. Fx

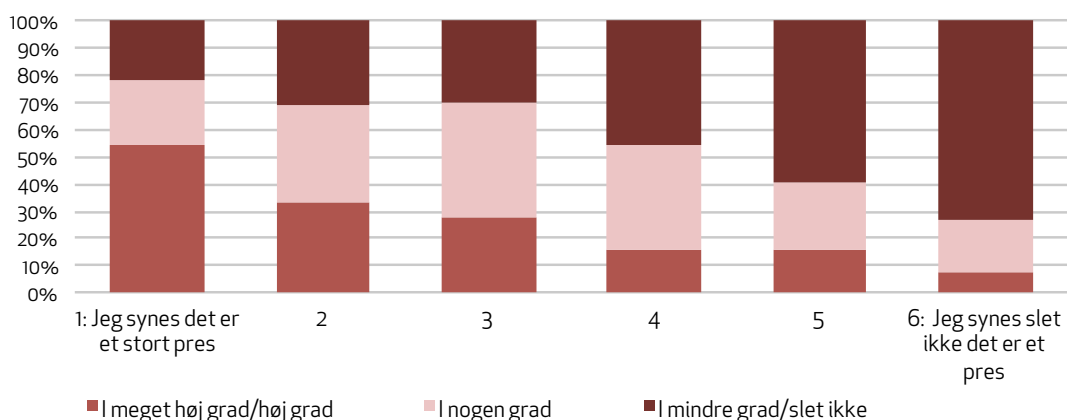
angiver nogle elever både frisør og advokat som mulige fremtidige jobs, hvilket kan ses som en understregning af, at der i høj grad er tale om begyndende søgeprocesser, der spænder vidt og kan ændre sig løbende, snarere end egentlige klare erhvervs-valg.

Det er dog tydeligt, at det at have gjort sig overvejelser omkring en mulig fremtidshorisont kan reducere den tvivl og usikkerhed, der kan følge med valgprocessen. Fx er godt to tredjedele (70 %) af de elever, som ikke har en idé om job i fremtiden, i nogen, i høj eller i meget høj grad i tvivl om, hvilken ungdomsuddannelse, de skal vælge, mens det gælder for halvdelen (50 %) af elever, som har en idé om fremtidigt job.

Samme perspektiv tegner sig i det kvalitative materiale (interviews og fremtidsstile), hvor en del elever understreger vigtigheden af at have en drøm eller en idé om en mulig karriere for at kunne træffe et valg om ungdomsuddannelse. Det gælder fx for Camilla i citatet ovenfor, som har set i øjnene, at barneforestillingerne ikke er realistiske og pludselig oplever at stå uden et fremtidsperspektiv, hvilket stresser hende, fordi hun snart skal vælge uddannelse. Der tegner sig altså et billede af, at drømme, idéer og forestillinger om, hvad man gerne vil arbejdsmæssigt, for nogle unge kan understøtte afklaringsprocessen i form af, at det skaber en horisont for uddannelsesvalget, der både snævrer valgmulighederne ind, og samtidig peger fremad.

Figur 3.5

I hvor høj grad var du i tvivl?

Note: N=958, p=0,000

Tvivel og pres

Ydermere er der en klar sammenhæng mellem det at være i tvivl og det at opleve uddannelsesvalget som et pres. Som det kan ses af Figur 3.5, er de elever, som er i tvivl om valget, også langt mere tilbøjelige til at opleve uddannelsesvalget som et pres, end de unge, som ikke er i tvivl. Figuren understreger således, hvordan den tvivl, der for en del unge følger med valgprocessen, kan være vanskelig at håndtere, fordi den for nogle kobles med en oplevelse af pres. I det følgende sætter vi fokus på de unge, som oplever uddannelsesvalget som et pres.

Uddannelsesvalg som et pres?

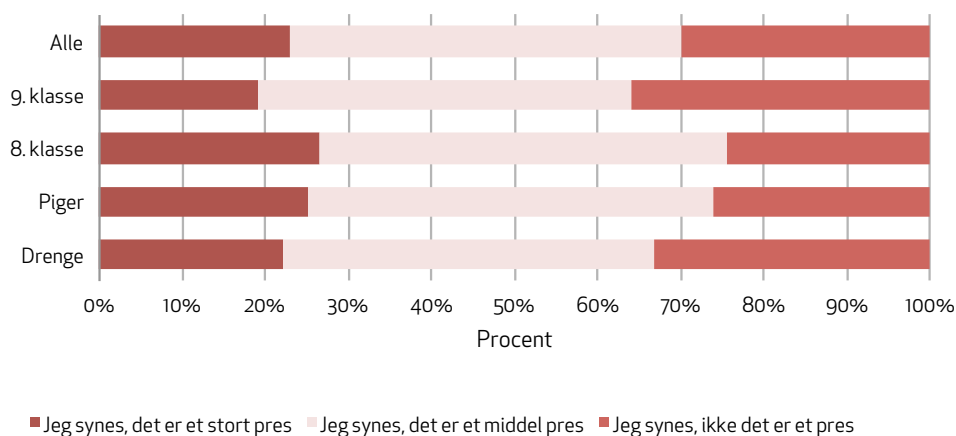
Jeg føler, at det er lidt svært at træffe sådan nogle store valg med uddannelse og sådan noget. Jeg føler, på en eller anden måde, at det er sådan lidt uhyggeligt, at man skal til at tage de der valg, og når man først har taget dem, hvad hvis man fortryder?

(Clara, Nordkystens Skole)

Som Clara giver udtryk for, kan valget af ungdomsuddannelse opleves uoverskueligt – nærmest 'uhyggeligt'. Citatet understreger således den dramatik, der for nogle unge er forbundet med uddannelsesvalget. En dramatik, der ikke mindst synes at knytte sig til en bekymring for, om det nu også er det 'rigtige' valg, hun træffer – for 'hvad, hvis man fortryder'. En del af de unge

Figur 3.6

Hvordan har du det med at skulle vælge uddannelse?

Note: N=1253, p: Køn:0,000, Klassetrin:0,000. Respondenten har kunnet vælge på en skala fra 1-6, hvor 1 = jeg synes det er et stort pres og 6= jeg synes slet ikke det er et pres. De seks kategorier er opdelt i tre.

i undersøgelsen deler denne oplevelse af tvivl og pres med Clara. Figur 3.6. viser, hvor mange unge, der føler sig presset af uddannelsesvalget. Som det kan ses, oplever knap hver fjerde (23 %) valget som et stort pres, omkring hver tredje (30 %) oplever *ikke* valget som et pres, mens knap halvdelen (47 %) oplever sig 'moderat' presset af valget. I dette afsnit zoomer vi ind på, hvad der har betydning for, om unge oplever uddannelsesvalget som et pres.

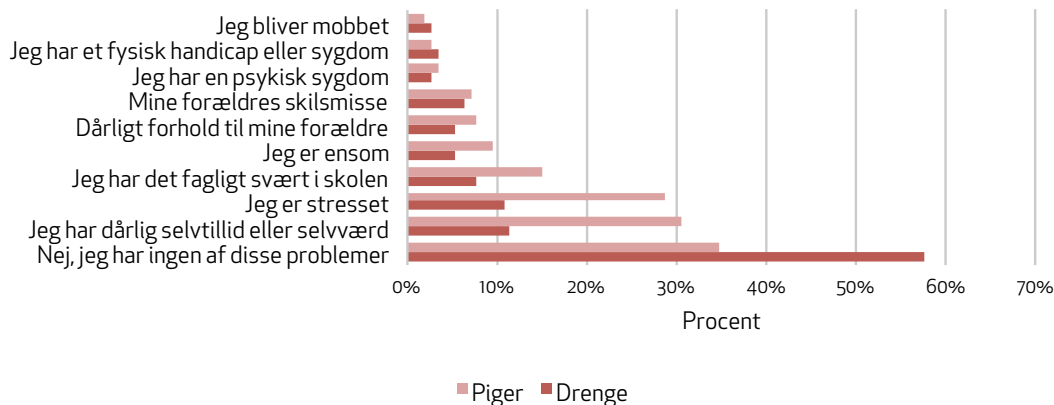
Personlige udfordringer

De unges generelle trivsel spiller - ikke overraskende - også en rolle for, hvordan de oplever uddannelsesvalget. Hvis man kæmper med en række personlige udfordringer, der fylder i hverdagen, kan det være svært også at skulle overskue at tænke fremad og overveje mulige uddannelsesveje (Pless, 2009).

Men hvordan ser det ud med elevernes trivsel, og hvilken rolle spiller det i forhold til uddannelsesvalget? Figur 3.7. giver et indblik i omfanget – og typen– af de problemer undersøgelsens unge kæmper med. Som det ses angiver 44 % af drengene og 28 % af pigerne, , at de ikke har nogen af de nævnte problemer, men samtidig peger en relativt stor del af de unge på, at de har problemer med selvtillid og selvværd eller stress. Undersøgelsen peger på, at disse problemstillinger har stor betydning for de unges oplevelse af uddannelsesvalget. Fx oplever unge, der peger på dårlig selvtillid/selvværd som problem, i højere grad uddannelsesvalget som

Figur 3.7

Har du et af følgende problemer?

Note: N=1079 (piger=609, drenge=463)

et stort pres (32 %) end de unge generelt (22 %). Det samme gælder for den gruppe af elever, der oplever at være stressede. Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at der blandt pigerne er en markant større del, som oplever stress som et problem (23 %) end blandt drengene (8 %). Det samme gælder lavt selvværd eller selvtillid, som 25 % af pigerne mener, de har, modsat 9 % af drengene. Da der er sammenhæng mellem stress, lavt selvtillid eller selvværd, og hvorvidt uddannelsesvalget opleves som et stort pres, kan det være en forklaring på, at en større andel af drengene (33 %) end pigerne (26 %) ikke oplever uddannelsesvalget som presset, jf. figur 3.6.

Faglige udfordringer

Undersøgelsen peger samtidig på en sammenhæng mellem faglige udfordringer og elevernes oplevelse af uddannelsesvalget. Undersøgelsen viser, at elever, som selv mener, de kæmper med faglige udfordringer, i højere grad oplever uddannelsesvalget som et stort pres (37 %), end elever som ikke oplever faglige udfordringer som et problem (22 %). Også elever, som ikke er blevet vurderet uddannelsesparate, oplever uddannelsesvalget som et større pres. Her angiver 32 % af eleverne, at de oplever uddannelsesvalget som et stort pres mod 18 % af de elever, som er blevet vurderet parate. Det samme gælder, når vi beder de unge vurdere de faglige udfordringer på ungdomsuddannelserne. Her oplever 60 % af de elever, som er meget bekymrede for de faglige udfordringer på ungdomsuddannelserne, at uddannelsesvalget er et pres modsat 10 % af dem, som slet ikke er bekymrede for de faglige udfordringer på ungdomsuddannelserne.

Samlet set tegner der sig et billede af, at de unge, der kæmper med faglige udfordringer og/eller er bekymrede for de faglige udfordringer på ungdomsuddannelserne (og måske oplever at have svært ved at slå til i skolen), oplever uddannelsesvalget som mere presset end de unge, som ikke angiver faglige udfordringer som et problem.

Ser vi mere generelt på elevernes karakterniveau er der dog ikke nogen entydig sammenhæng mellem deres faglige niveau og deres oplevelse af uddannelsesvalget som et pres. For eksempel oplever 62 % af de elever med et karaktergennemsnit under 4.0 *ikke* faglige vanskeligheder som et problem. Og samtidig oplever disse elever ikke i særligt udstrakt grad uddannelsesvalget som et pres. Dette kan skyldes at disse elever ikke ser lave karakterer, som en hindring for deres uddannelsesønsker, at de ikke har gjort sig mange tanker omkring uddannelsesvalget - eller at de ikke har egentlige uddannelsesambitioner. Samtidig ses det også, at 26 % af de elever med et gennemsnit på 4.0-5.9 også oplever faglige vanskeligheder, som et problem.

Samlet set tegner der sig et billede af, at lave karakterer ikke altid opleves som en udfordring og det må antages at oplevelsen af pres er forbundet med elevens faglige selvopfattelse og hvorvidt de faglige udfordringer (og karakterniveauet) opleves som en hindring for deres valg af uddannelse, og for at indfri deres uddannelsesambitioner.

Kapitel 4

De unges kendskab til ungdomsuddannelserne

I dette kapitel sætter vi fokus på de unges viden om og kendskab til ungdomsuddannelserne. Vi peger på de vigtigste kilder til information om ungdomsuddannelser, som de unge fremhæver, ligesom vi peger på, hvem eleverne oplever som havende indflydelse på deres uddannelsesvalg.

Viden om ungdomsuddannelserne

Det vejlederen fortalte, det med hvilke uddannelser, der var. Jeg synes, det var spændende, for jeg vidste overhovedet ikke, at der var stx og alt det der.

(Dina, Fyrrebakken)

Sådan fortæller Dina om den viden, hun har fået via kollektiv vejledning. Citatet peger på, at ikke alle elever på forhånd kender de forskellige ungdomsuddannelser. For nogle bliver denne verden først åbnet i forbindelse med vejledningen i ottende klasse. Selvom langt fra alle elever oplever at kende så lidt til ungdomsuddannelserne som Dina, er det dog tydeligt, at en del af eleverne har svært ved at overskue det felt af uddannelsesmuligheder, der tegner sig efter grundskolen. Dette kommer vi ind på i dette afsnit, men først vender vi os mod de unges generelle kendskab til ungdomsuddannelserne.

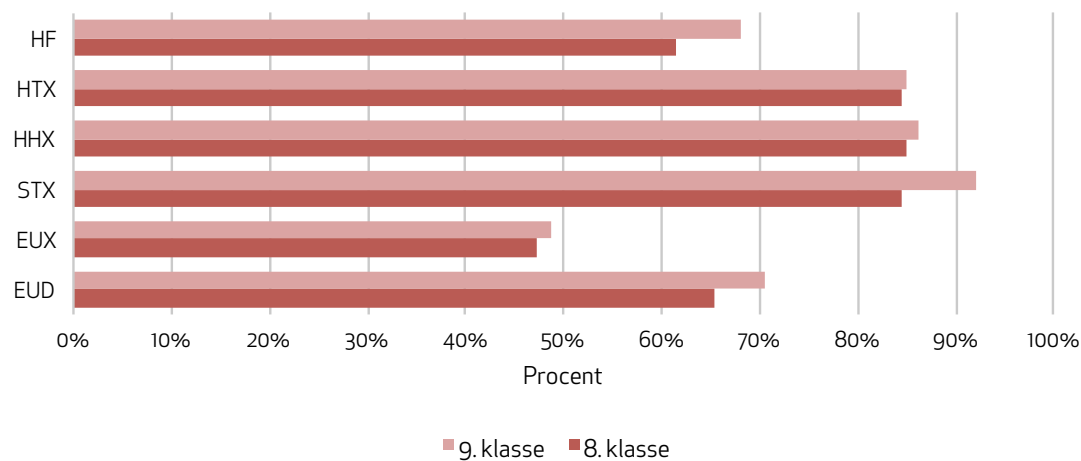
I spørgeskemaundersøgelsen er eleverne blevet spurgt om, hvilke af de fire gymnasiale uddannelser og de to typer af erhvervsuddannelsesretninger (eud og eux), de kender. Både forkortelsen og det fulde navn på uddannelsen fremgik af spørgsmålet.

Som det fremgår af figur 4.1 er der - ikke overraskende – flere elever i niende klasse end i ottende klasse, som kender de enkelte uddannelser. Kendskabet til de tre 'store' gymnasiale uddannelser (stx, hhx og htx) ligger på lige over 80 % i ottende klasse, mens tallet i niende klasse stiger til en lidt højere procent for stx (90 %), end for de to erhvervsrettede gymnasiale uddannelser (hhv. 83 % og 84 %)¹. En noget mindre gruppe angiver, at de kender til eud (hhv. 63 % i ottende klasse og 69 % i niende klasse), mens 59 % i ottende angiver, at de har hørt om hf og lidt flere i niende klasse (67 %). Hf er således den gymnasiale uddannelse, som færrest kender til, men uddannelsen kan også først vælges efter det tiende skoleår, hvilket kan være en

¹Stx er den uddannelse, som den største procentdel af danske skoleelever vælger (Undervisningsministeriet, 2014a) og det kan formodes at være en væsentlig faktor i forhold til udbredelsen af kendskabet.

Figur 4.1

Hvilke uddannelser har du hørt om?

Note: N=1323, p=0,000-0,001. Alle respondenter har kunnet vælge alle ungdomsuddannelser. Kun tre uddannelser er taget med i dette diagram, men samme tendens gør sig gældende for de resterende uddannelser. Standpunktskaraktererne er selvindberettede. Både forkortelser og uddannelsernes fulde navn fremgår i spørgeskemaet.

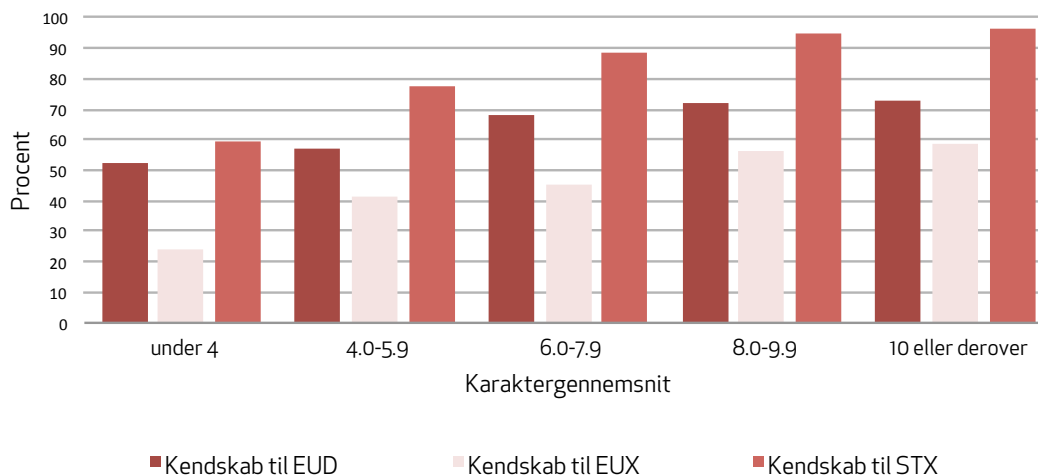
årsag til, at mange i ottende og niende klasse ikke har forholdt sig til uddannelsen endnu. Eux er den af ungdomsuddannelserne, færrest unge har hørt om, hvilket givetvis hænger sammen med, at der er tale om en relativt ny uddannelse². Således angiver 45 % af eleverne i ottende klasse, at de har hørt om uddannelsen, mens lidt flere angiver at have hørt om uddannelsen i niende klasse (48 %). Der er i Region Hovedstaden forholdsvis få elever, som vælger eux og eud. I 2014 valgte 14 % en af de to uddannelsesretninger, hvor landsgennemsnittet var på 19 %.(Undervisningsministeriet, 2014a)

I den politiske og offentlige debat har det været diskuteret, om folkeskoleelever bliver informeret 'nok' om de forskellige ungdomsuddannelser til, at de kan træffe et velovervejet valg. Flere har påpeget, at eleverne kender for lidt til erhvervsuddannelser (Lyngberg, 2014; P. B. Thomsen, 2014), og en undersøgelse fra Danske Erhvervsskoler peger på, at hver tredje elev ikke kender erhvervsskolerne (Danske Erhvervsskoler, 2012). Disse perspektiver går igen i nærværende undersøgelse. Som det fremgår af figur 4.1 oplever eleverne at have mindre kendskab til erhvervsuddannelserne end de gymnasiale uddannelser. Dette behøver dog ikke betyde, at eleverne ikke er blevet præsenteret for uddannelserne.

2. Eux-uddannelsen blev oprettet som forsøg på enkelte eud-indgange i skoleåret 2010/2011 (og fuldt implementeret senere).

Figur 4.2

Kendskab til uddannelserne i forhold til karakterniveau

Note: N=1137, p= 0,000-0,001. Alle respondenter har kunnet vælge alle ungdomsuddannelser, som både var nævnt med fulde navn og forkortelser. Kun tre uddannelser er taget med i dette diagram, men samme tendens gør sig gældende for de resterende uddannelser. Standpunktskaraktererne er selvindberettede. Respondenter som ikke kender eller ikke vil svare på spørgsmålet om karaktergennemsnit er ikke medtaget i diagrammet.

Ser vi på, om der er særlige grupper af unge, som har større eller mindre kendskab til uddannelserne end andre, så kan det i figur 4.2 ses, at der er en direkte sammenhæng mellem kendskab til uddannelserne og elevernes karakterniveau. Elever med høje karakterer har generelt set størst kendskab til samtlige ungdomsuddannelser, og omvendt har de med lavest karakterer mindst kendskab. At fagligt svage elever har mindre kendskab til uddannelserne er en stærk indikator på, at eleverne får forskelligt udbytte af vejledningen, da det må formodes, at de har deltaget i nogenlunde samme vejledningsaktiviteter.

At finde vej i bogstav-junglen er en udfordring

Som det fremgår ovenfor har de unge et udbredt kendskab til – særligt – de gymnasiale uddannelser, og i et vist omfang også til eud. Men når vi taler med de unge ottendeklasselever i interviewene, er det tydeligt, at kendskabet er relativt overfladisk, og mange synes at have svært ved at finde rundt i uddannelsesjunglen og ikke mindst at få overblik over, hvad de forskellige uddannelsesforkortelser dækker over. Det kommer fx til udtryk i dette uddrag af et gruppeinterview:

Interviewer: Nu er der mange, der nævner noget med gymnasiet. Der er jo flere gymnasiale uddannelser. Det har I sikkert hørt. I ved at der er noget, som hedder stx, hvad har I hørt om stx (stx er nævnt flere gange tidligere i interviewet)?

Maja: Jamen, jeg kan ikke huske det. Det forsvinder sådan her (siger en lyd og peger på hovedet).

Interviewer: Kan I andre huske de forskellige (gymnasiale uddannelser)?

Kasper: htx?

Interviewer: Kan I fortælle noget om htx?

Dina: Neeeeej (griner). Jeg kan bare huske navnet.

Ditte: Jeg kan huske stx, det er almen gymnasium, er det ikke?

Dina: stx, er det ikke det der med teknisk skole?

Ditte: Er det ikke handelsskole?

Philip: KTS?

Ditte: Jeg ved det ikke.

Maja: Jeg kan ikke huske det

Som det fremgår, er der generel forvirring omkring, hvad de forskellige uddannelsesforkortelser dækker over, samt hvad ungdomsuddannelser kan 'bruges til', og det på trods af, at der er tale om elever, som i løbet af ottende klasse har deltaget i en række vejledningsaktiviteter. Eksemplet er ikke enestående, og meget tyder på, at det tager tid at få etableret et overblik over og en indsigt i ungdomsuddannelsernes nærmere indhold, samt hvilke muligheder de giver.

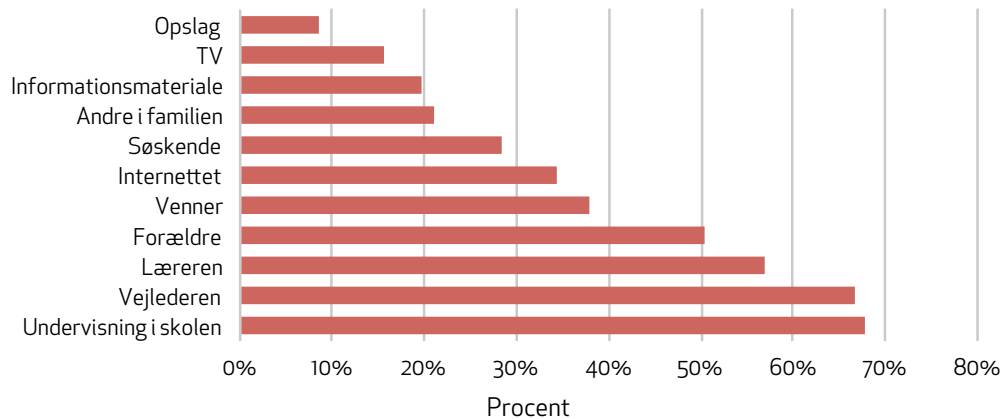
Undervisning, vejledning og forældre er vigtige informationskilder

Som det fremgår af figur nedenstående 4.3, peger eleverne på en række forskellige informationskilder, når de skal angive, hvor de har hørt om uddannelserne. Omkring to tredjedele af eleverne angiver, at de har fået deres viden gennem skolen fra hhv. undervisningen (65 %) eller vejlederen (64 %), mens omkring halvdelen (55 %) peger på læreren. Men også forældrene er en vigtig informationskilde til viden om ungdomsuddannelserne (48 %).

Ser vi på, hvordan billedet tegner sig for forskellige elevgrupper, viser der sig en række forskelle. Der sker således en markant udvikling fra ottende klasse til niende klasse, idet eleverne i niende klasse generelt set synes at trække på en bredere vifte af informationskilder end eleverne i ottende klasse. Særligt vejlederen og internettet synes at være mere udbredte informationskilder i niende klasse. Således angiver 77 % vejlederen som kilde til viden i niende klasse, mod 55 % i

Figur 4.3

Hvor har du hørt om uddannelserne?

Note: N=1316. Respondenterne har kunnet angive flere informationskilder, hvorfor summen er over 100 %

ottende klasse. Dette kan både hænge sammen med at elever i niende klasse har haft mere tid med vejlederen, men også at vejlederens budskaber for nogle elever formodentlig har været mere vedkommende i niende klasse, hvor det forestående uddannelsesvalg trænger sig på. I forhold til internettet angiver 44 % i niende klasse dette, som kilde til viden, mod 26 % i ottende klasse, og kan ligeledes ses som et udtryk for, at de unge i niende klasse er mere opsøgende i forhold til at søge information om uddannelser.

Også når vi ser på karakterniveau er der forskelle. Elever med høje karakterer angiver i markant højere grad at have fået viden fra skolen/vejlederen end elever med lave karakterer. Fx mener kun halvdelen af elever med under 4 i gennemsnit, at de har fået viden fra vejlederen, hvilket gælder for næsten fire femtedele af den elevgruppe med over 10 i gennemsnit. Dette er endnu en indikator på, at elever godt kan have fået vejledning uden, at det er blevet omsat til viden hos eleven, da man må gå ud fra at klassen i overvejende grad har deltaget i samme vejledningsaktiviteter.

Hvem har indflydelse på uddannelsesvalget?

Ses der generelt på hvem, de unge mener, har indflydelse på deres uddannelsesvalg, så er der en klar tendens til, at mange af de unge ikke selv tillægger andres påvirkninger en synderlig stor betydning. Det kan hænge sammen med den begyndende individualisering- og løsrivelsesproces

(fra forældre og andre voksne), der er en del af teenageårene og udskolingen (jf. kapitel 3). I interviewene kommer dette til udtryk ved, at de unge ofte fremhæver deres eget 'ejerskab' over uddannelsesvalget.

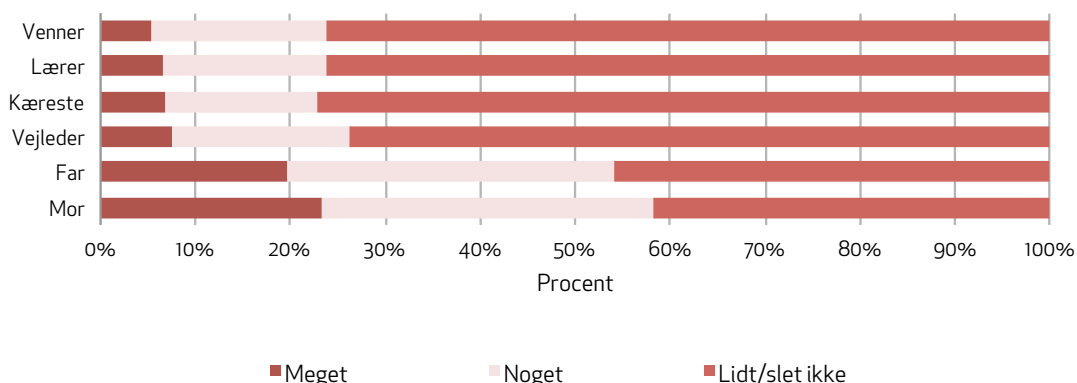
Dog tillægger hovedparten af de unge også en eller flere personer en grad af betydning. Forældrene er dem, eleverne oplever som havende størst betydning i denne sammenhæng.

Som det ses af figur 4.4 vægter de unge forældrenes indflydelse på valg af ungdomsuddannelse langt højere end både vejleder og lærer. Således svarer 58 % af eleverne, at deres mor har nogen eller stor indflydelse på valget af uddannelse og for deres far gælder det 55 %. Langt færre (26 %) peger på at vejlederen har nogen eller stor indflydelse på valget, mens 24 % fremhæver lærerens. Både venner og kæreste fremhæves af 23 % som havende nogen eller stor indflydelse på valget, og fremstilles således som næsten lige så indflydelsesrige som vejleder og lærer.

På den ene side fremhæver de unge altså særligt skolen, vejlederen og læreren som væsentlige informationskilder i forbindelse med at få viden om uddannelsesmulighederne, men samtidig tillægger de forældrene en langt større rolle i relation til selve uddannelsesvalget.

Figur 4.4

Hvor meget mener du, at følgende personer har haft af indflydelse på dit valg af ungdomsuddannelse?

Note: N=1273

Kapitel 5

Overvejelser om valg af ungdomsuddannelse og tiende klasse

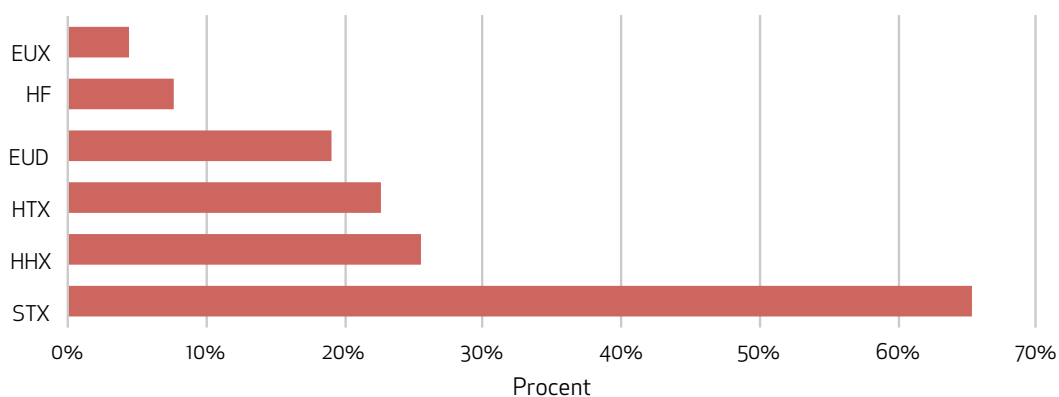
Eleverne i udkolingen står overfor at skulle træffe deres første selvstændige uddannelsesvalg. Overordnet set kan eleverne vælge mellem tre forskellige veje efter folkeskolen. De kan vælge at fortsætte et år i tiende klasse, starte på en erhvervsuddannelse (eud) eller en studiekompetencegivende erhvervsuddannelse (eux), eller de kan vælge at starte på en af de tre gymnasiale uddannelser; det almene gymnasium (stx), handelsgymnasiet (hhx) eller teknisk gymnasium (htx). Unge, som har færdiggjort tiende klasse, kan ligeledes vælge at starte på højere forberedelseseksamen (hf). I det følgende sætter vi spot på de uddannelsesmæssige søgemønstre, der tegner sig blandt eleverne i undersøgelsen.

Overvejelser om valg efter niende klasse

Som det kan ses af figur 5.1. orienterer eleverne sig i overvejende grad mod de gymnasiale uddannelser – og særligt mod stx. Således har knap to tredjedele (63 %) overvejet at vælge stx,

Figur 5.1

Hvilke ungdomsuddannelser har du overvejet at vælge?

Note: N=1313. Respondenterne har kunnet angive flere uddannelser, hvorfor summen er over 100 %

mens omkring hver fjerde elev enten har overvejet hhx (24 %) eller htx (22 %). Knap hver femte (18 %) har overvejet eud. Der er kun relativt få elever, som har overvejet eux (4 %) – mens 7 % har overvejet hf, som først kan vælges efter et år i tiende klasse.

Kønsmæssigt orienterer langt flere piger (71 %) end drenge (53 %) sig mod stx. Hhx overvejes af nogenlunde lige mange drenge og piger, dog med en lille overvægt af drenge. På htx dominerer drengene (33 %), mens kun 13 % af pigerne overvejer denne uddannelse. Lige mange piger og drenge overvejer eud.¹

De unges orienteringer afspejler således bredere uddannelsesmæssige søgemønstre både regionalt og på landsplan, hvor en meget stor gruppe af elever søger mod de gymnasiale uddannelser.

I det følgende går vi tættere på de unges overvejelser omkring de enkelte ungdomsuddannelser. Først sætter vi fokus på, hvilke overvejelser de unge gør sig om erhvervsuddannelserne. Efterfølgende ser vi nærmere på de unges overvejelser omkring de gymnasiale uddannelser, og afslutningsvist opridser vi overvejelser omkring valg af tiende klasse.

Vi har været særligt interesserede i at undersøge elevernes forestillinger og overvejelser om valg af erhvervsuddannelser, da undersøgelsen blandt andet tager udgangspunkt i, at et faldende antal elever vælger en erhvervsuddannelse. Derfor er eleverne blevet stillet flere spørgsmål vedrørende erhvervsuddannelser, end de er blevet stillet til de andre ungdomsuddannelser, for på denne måde at skabe større viden om unges til- og fravalg af eud.

Noget af det, vi kvantitativt har undersøgt, er elevernes motiver for både valg og fravalg af uddannelse, hvilket vi i dette afsnit også vil gå nærmere ind i. Men først vil vi se på, i hvilket omfang erhvervsuddannelser overvejes og af hvilke elevgrupper.

---

1. Få elever overvejer eux og hf, hvorfor det ikke er validt at dele data op i relation til køn.

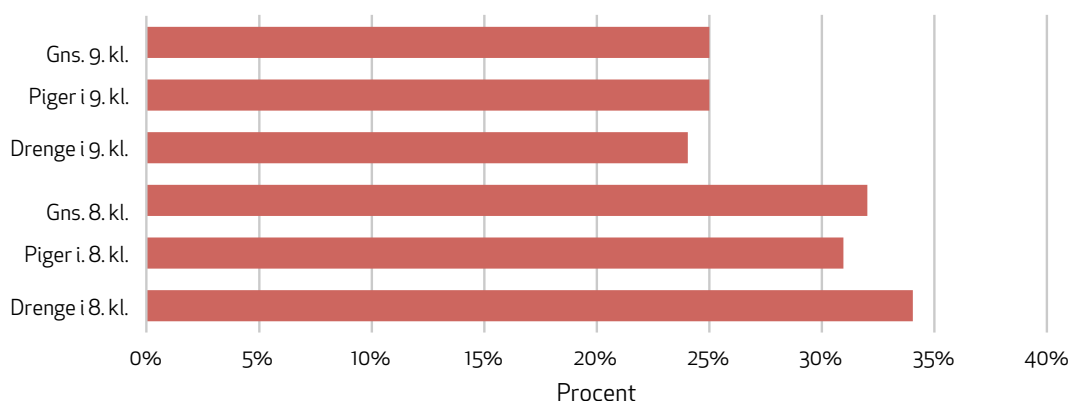
Overvejelser om valg af erhvervsuddannelse

32 % i ottende klasse og 25 % i niende klasse overvejer at tage en erhvervsuddannelse (der er lidt flere der angiver, at de har overvejet eud, når de kun bliver bedt om at forholde sig til et valg af eud, end når de unge skal forholde sig til alle ungdomsuddannelserne).²

Som nævnt indledningsvist, er der ikke forskel på piger og drenge overvejelser om erhvervsuddannelser. Men til gengæld sker der, som det fremgår af figur 5.2 et markant fald i orienteringen mod eud fra ottende klasse til niende klasse, hvilket særligt gælder for drengene. Dette har vi på nuværende tidspunkt ingen forklaring på, men det er overraskende, ikke mindst fordi drengene generelt set er væsentlig mere positive over for uddannelsen og de muligheder eud-uddannelsen giver, end pigerne er. Fx er en tredjedel af drengene meget enige i at 'en erhvervsuddannelse giver hurtig adgang til gode jobs', hvilket kun gælder for en femtedel af pigerne (jf. figur 3.2).

Figur 5.2

Har du overvejet at tage en erhvervsuddannelse?

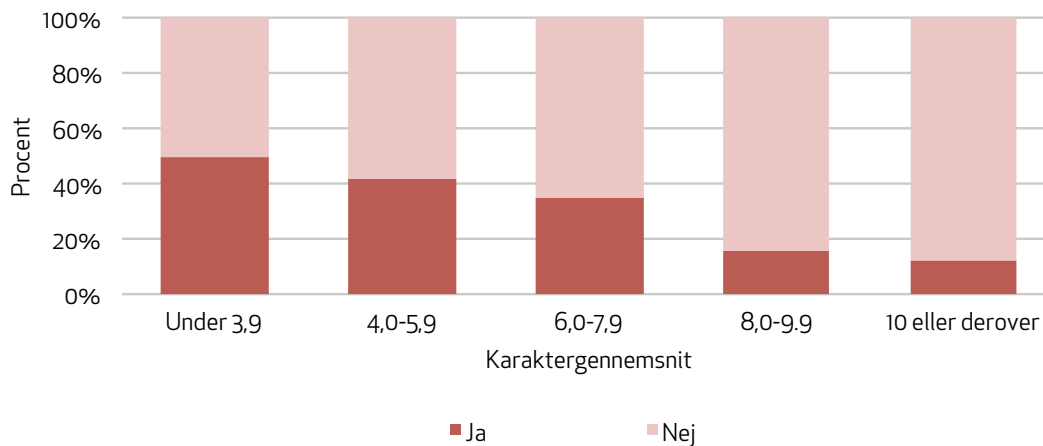

Note: N=1268

2. Eleverne er i to omgange blevet spurgt, om de har overvejet en erhvervsuddannelse. I første omgang blev alle otte ungdomsuddannelser sidestillet præsenteret for eleven, som skulle svare på, hvilke uddannelser vedkommende har overvejet (jf. tidligere afsnit). Senere i spørgeskemaet bliver eleven bedt om udelukkende at forholde sig til, om de har overvejet en erhvervsuddannelse (eud eller eux) eller ej. Her angiver procentvis flere, at de har overvejet en erhvervsuddannelse. Følgende analyser tager udgangspunkt i det spørgsmål, hvor eleverne kun bliver bedt om at forholde sig til erhvervsuddannelserne.

Figur 5.3

Har du overvejet at tage en erhvervsuddannelse?

Note: N=1268, p=0,000. Karakterer er selvindberettede

Når der ses på elevernes faglige niveau (figur 5.3) er der ligeledes en meget klar sammenhæng mellem elevernes karaktergennemsnit og deres overvejelser om erhvervsuddannelser. Jo lavere karakterer eleverne har, i jo højere grad overvejes en erhvervsuddannelse. Fx overvejer halvdelen af de elever, som har under 4 i gennemsnit, en erhvervsuddannelse, hvor kun 12 % af de elever, som har over 10 i gennemsnit, går med de overvejelser.

Geografisk set er der også væsentlige forskelle på skolerne i forhold til, om eleverne orienterer sig mod erhvervsskoler. Dette tal varierer mellem 18 og 40 %. Vi ved også fra den reelle overgang til eud, at der er markante forskelle inden for Region Hovedstaden, hvor eleverne i Gentofte Kommune i 2014 havde den laveste overgang (2 %) til eud og Halsnæs Kommune (25 %) og Bornholm (26 %) havde de højeste overgangsrate.

Ses der på unges etniske baggrund er erhvervsuddannelserne den eneste ungdomsuddannelse, hvor der er en signifikant forskel på, hvilke uddannelser de unge orienterer sig mod. Unge med danske mødre overvejer i højere grad eud (31 %) end unge med mødre, som er født i et andet land (18 %). Forskellen er mindre signifikant, når der ses på fædrenes ophav (23 % vs. 30 %). Dette er også noget, der kommer til udtryk gennem interviewene, hvor elever med anden etnisk baggrund end dansk i flere tilfælde er mere forbeholdne over for eud, fordi de vil have en gymnasial uddannelse.

Som det ses af ovenstående tegner der sig en række forskelle i relation til de unges søgemønstre mod eud. I det forestående arbejde med forskningsprojektet vil vi sætte yderligere fokus på disse perspektiver, ligesom vi vil sætte fokus på forskellige forældregrupperes involvering i – og betydning for – de unges uddannelsesvalg.

Motiver for valg og fravalg af erhvervsuddannelser

De elever, som har angivet, at de har overvejet at tage en erhvervsuddannelse, er blevet bedt om at begrunde, hvorfor de har overvejet dette. Ud fra disse begrundelser har vi konstrueret syv overordnede kategorier for motiver for valg af eud. Det samme er gjort for den andel, som har angivet, at de ikke har overvejet en erhvervsuddannelse. Herudfra har vi konstrueret otte kategorier for motiver for fravalg af eud.

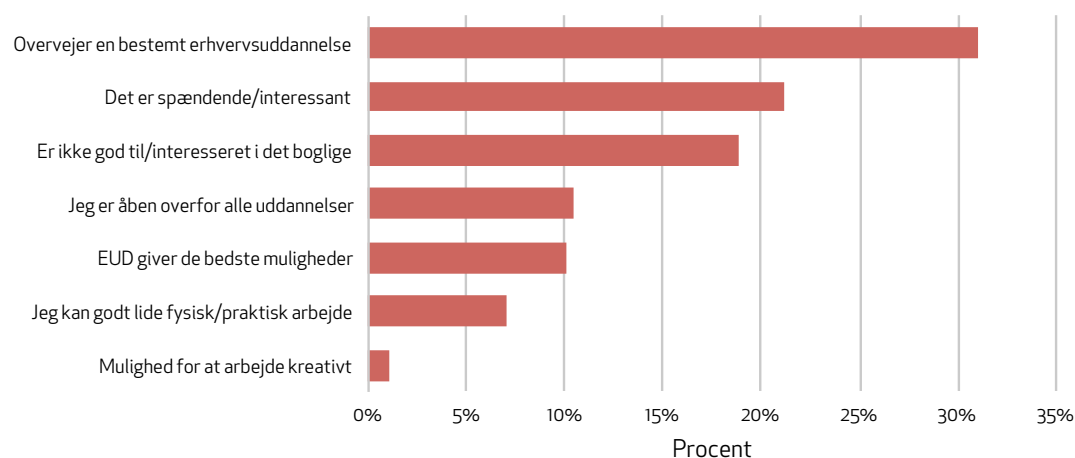
Som det fremgår af figur 5.4, er der særligt tre begrundelser, der går igen i de unges svar:

- at de unge overvejer en bestemt erhvervsuddannelse/et klart jobperspektiv
- at de ser eud-uddannelsen som spændende og interessant
- at de ikke oplever sig selv som gode til eller ikke er interesseret i 'det boglige'

I det følgende sætter vi fokus på de tre mest udbredte begrundelser for overvejelser om valg af eud.

Figur 5.4

Hvorfor har du overvejet at vælge en erhvervsuddannelse?

Note: N=297. Respondenterne er blevet bedt om at notere grunden til, at har overvejet en erhvervsuddannelse. Begrundelserne er blevet kategoriseret og placeret under de syv overskrifter. Der er 297 begrundelser. Den samme respondent kan godt have givet flere begrundelser.

Klart jobperspektiv

Den hyppigste begrundelse, som angives af 31 %, er, at man overvejer en bestemt erhvervsuddannelse og har en konkret idé om et erhverv, man gerne vil arbejde inden for, som det fx kommer til udtryk i disse begrundelser fra spørgeskemaet:

Fordi jeg godt vil være Sosu- assistent (Spørgeskemabesvarelse)

*Fordi jeg gerne vil blive elektriker. Synes det kunne være spændende.
(Spørgeskemabesvarelse)*

Fordi jeg skal være mekaniker (Spørgeskemabesvarelse)

Som nævnt i kapitel 3, er det dog langt fra alle elever, der i slutningen af folkeskolen har en klar idé om, hvilket erhverv de gerne vil arbejde inden for, og det kan være en af grundene til, at flere elever orienterer sig mod de gymnasiale uddannelser, et perspektiv, der tegner sig i flere undersøgelser (fx EVA 2013a).

Samtidig er der flere af eleverne, som i deres fremtidsstile skriver erhvervsuddannelsen frem som en 'videregående uddannelse'. Selvom disse unge har en drøm om en erhvervsuddannelse (og et konkret erhverv), forklarer de i stilene, at de tænker, at de først vil gå på gymnasiet, for eksempel for at 'blive lidt klogere' eller for at få en 'god uddannelse', som det fremgår af disse to citatudpluk:

Jeg sigter efter studenterhuen og selvfølgelig på at blive en smule klogere..(..)..Efter jeg har fået studenterhue vil jeg gå på en teknisk skole som også tager cirka tre år, for at blive uddannet som en flymekanikere.

(Dreng, fremtidsstil, Stenhøjen)

*Jeg har tænkt mig at gå på gymnasiet, og læse videre, og have en god uddannelse..
(..). I fremtiden vil jeg måske gerne være kok, eller frisør fordi jeg er interesseret i at lave hår, og lave mad. Jeg kan godt lide at lave andre folks hår, ved at få klippet deres hår, lave mange forskellige frisurer. Jeg kunne tænkte mig, at have min egen frisørbutik.*

(Pige, fremtidsstil, Kastaniealléen)

Der tegner sig således et billede af, at der er en gruppe af elever, som ikke vælger en erhvervsuddannelse i direkte forlængelse af folkeskolen, men som alligevel overvejer en erhvervsuddannelse – bare på et senere tidspunkt i deres uddannelsesforløb. Samtidig peger nogle elever på, at det kan være vanskeligt at vælge om, hvis man har gennemført en erhvervsuddannelse og derefter finder ud af, at 'det ikke er noget for én', som Vinnie understreger i citatet nedenfor:

Når man først har valgt en erhvervsuddannelse, så hvis man pludselig finder ud af at det ikke er noget for en, så skal man starte på en gymnasial uddannelse når man er blevet ældre. Så måske er det lidt underligt. Hvis man finder ud af at det ikke er noget for én så skal man gå tilbage-agtigt. Og vælge om, hvis det er det man skal eller tage en anden uddannelse.

(Vinnie, Anemonestien)

For Vinnie vil det være 'gå-tilbage-agtigt', hvis man går i gang med en gymnasial uddannelse efter eud. De ovenstående elevperspektiver kan ses som mulige forklaringer på nogle af de bevægelser i elevstrømme, der tegner sig statistisk. Ser vi på optagelsesstatistikker fra Danmarks Statistik (se bilag 1), fremgår det således, at optaget på erhvervsskolerne samlet set har været stødt stigende siden 2007. Kun for gruppen af unge under 18 år har der været et fald i søgningen, som dog er markant. Denne statistik vidner om, at interessen for erhvervsuddannelser er til stede, men at en del unge først gennemfører en gymnasial uddannelse, måske fordi de ønsker at holde mulighederne åbne lidt endnu, idet de ikke er helt afklarede med, hvilket erhverv de vil vælge (EVA, 2013).

Erhvervsuddannelser lyder spændende

Et andet perspektiv, som går igen i de unges begrundelser for at overveje en erhvervsuddannelse, er, at eleverne synes, det lyder spændende:

Jeg vil gerne komme i gang med det, jeg kan lide (Spørgeskemabesvarelse)

Fordi det er noget, jeg gerne vil (Spørgeskemabesvarelse)

Fordi det er anderledes og det lyder meget spændende (Spørgeskemabesvarelse)

Her er der altså tale om elever, som giver udtryk for en generel interesse for erhvervsuddannelserne og det faglige indhold, der præger disse. De unge giver udtryk for, at de opfatter eud som en anderledes og spændende uddannelse, hvor de kan arbejde med det, de interesserer sig for.

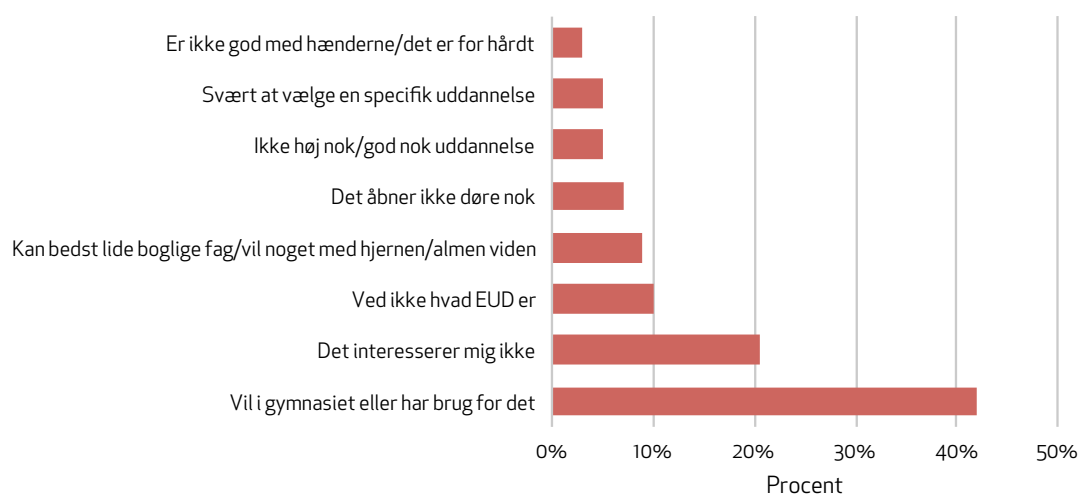
De to hyppigste årsager til at overveje eud er således faktorer, som kobler sig til interesse for et bestemt fag, eller en mere generel interesse for det bestemte erhverv og/eller undervisningsformen på eud. Men som vi skal se i det følgende, er der også en del elever, for hvem orienteringen mod eud bunder i en distancering fra de krav og forventninger, der ligger på de andre (gymnasiale) ungdomsuddannelser.

Valg af erhvervsuddannelser - en skubfaktor

Den tredje af de mest dominerende begrundelser for at overveje en erhvervsuddannelse er, at den unge 'ikke er god til/interessert i det boglige'. Denne kategori dækker over elever, som fremhæver de gymnasiale uddannelser som kedelige eller svære. Omkring en femtedel benytter sådanne forklaringer som begrundelser for overvejelser om eud. Følgende er eksempler på disse begrundelser:

Figur 5.5

Hvorfor har du ikke overvejet en erhvervsuddannelse?

Note: N=606. Respondenterne er blevet bedt om at notere grunden til, at de ikke har overvejet en erhvervsuddannelse. Begrundelserne er blevet kategoriseret og placeret under de otte overskrifter. Der er 606 begrundelser. Den samme respondent kan godt have givet flere begrundelser.

Jeg er ikke så meget til det boglige (spørgeskemabesvarelse)

Fordi jeg har hørt at gymnasiet er svært (spørgeskemabesvarelse)

Hvis jeg ikke kan komme på gymnasiet (spørgeskemabesvarelse)

Det tankevækkende ved dette er, at elevernes begrundelser ikke så meget er en motivation for erhvervsuddannelserne, men snarere kan ses som et fravalg af gymnasiet og af de faglige krav og forventninger, den unge forbinder hermed. For nogle er dette fravalg åbenlyst ikke lystbetonet, hvorfor tilvalg af erhvervsuddannelsen kan betragtes som en skubfaktor. Samtidig er den altovervejende begrundelse for ikke at overveje en erhvervsuddannelse, at man gerne vil i gymnasiet, dvs. gymnasiet er for mange en trækfaktor (jf. figur 5.5).

Overvejelser om valg af en gymnasial uddannelse

Som tidligere nævnt har vi i spørgeskemaundersøgelsen primært haft fokus på de unges overvejelser omkring valg af eud, men i interviewene med de unge i ottende klasse har vi spurgt bredt til alle ungdomsuddannelser. Her peger mange på 'gymnasiet' som et muligt uddannelsesvalg. I det følgende opridser vi de unges perspektiver på – og motiver for valg af en gymnasial uddannelse.

Mange motiver for at vælge en gymnasial uddannelse

Stx er som nævnt den uddannelse, som langt flest elever overvejer (63 %), mens orienteringen mod de øvrige gymnasiale uddannelser (og eud) er langt mindre. Dette afspejler sig også i interviewene med eleverne i ottende klasse, hvor en meget stor gruppe elever peger på, at de overvejer at starte på 'gymnasiet' (stx), mens der er relativt få, som har gjort sig konkrete overvejelser om de øvrige gymnasiale uddannelser. Derfor vil der i det følgende særligt være fokus på de unges motiver for valg af stx. Nogle af de motiver, de unge fremhæver, er særegne for stx, men flere af de unges overvejelser kan siges at handle mere bredt om valg af en gymnasial uddannelse. Den stærke orientering mod stx skal læses med det forbehold, at den givetvis har sammenhæng med, at mange af de interviewede elever i ottende klasse først så småt er begyndt at overveje mulige ungdomsuddannelser. Havde vi interviewet dem i niende klasse, ville flere givetvis have gjort sig mere konkrete overvejelser omkring forskellige gymnasiale uddannelser. Overordnet set er der fire motiver/begrundelser for valg af stx, som træder særligt frem af interviewene:

- stx opleves som det oplagte og selvfølgelige valg
- stx åbner for flest mulige videregående uddannelser
- valg af stx kan udskyde et endeligt valg af uddannelsesretning
- stx ses som den mest oplagte vej til drømmestudiet

Nedenfor vil disse begrundelser blive uddybet.

Stx som det oplagte og selvfølgelige valg

Mange af de unge synes at opfatte stx som et nærmest 'selvfølgeligt' valg. Det går igen i flere af interviewene, som fx i nedenstående udpluk fra et interview med elever på Anemonestiens Skole:

Interviewer: Hvorfor tror I, der er så mange, der vælger stx?

Asger: Fordi deres venner gør det, og det er meget normalt

Emil: Det er også fordi, det er svært at vælge, så er det det mest normale. Det er nemmere, så skal man bare vælge senere. (Elever, Anemonestiens skole, vores understregning).

Som eleverne her understreger, er stx for mange det 'normale'. Det er det vennerne gør, og så er det nemt at gøre det samme. Lea fra Æblelundens skole har en lignende udlægning. Hun fortæller:

Det er tit sådan: 'Hvad skal du?' 'Gymnasiet', for det gør alle andre og det er bare sådan noget, man gør. Jeg tror ikke, der er så mange, der overvejer og tænker over, det er dét jeg skal. (...) Der er måske også mange, der tænker, at gymnasiet er sådan en slags selvfølge, for man går i skole, og så går man i gymnasiet, og så får man så en uddannelse. Det er sådan lidt, jeg ved ikke... Det er bare som om, det er sådan livet hænger sammen og sådan...

(Lea, Æblelund)

Lea understreger, hvordan hun oplever, at valget af 'gymnasiet' for mange nærmest er et 'automat-valg', der ligger som en selvfølgelig forlængelse af folkeskolen. Det er 'bare sådan noget man gør', som hun understreger³. Og når vi i interviewene spørger eleverne, hvad de har gjort

³.Som vi var inde på i forbindelse med valgprocessen (kapitel 3), er det vigtigt for de unge at understrege valget som 'mit' – og vennerne tilskrives meget lille betydning for uddannelsesvalget. Men som det fremgår her, er det et noget anderledes perspektiv, de anlægger, når de snakker om andres valgovervejelser. Her fremhæver de i langt højere grad vennernes betydning for andres uddannelsesvalg.

sig af overvejelser omkring et muligt valg af stx, er der da også mange, som ikke kan begrunde det nærmere, ligesom de ofte kun ved meget lidt om, hvad uddannelsen konkret indeholder. Det skal dog bemærkes, at eleverne på interviewtidspunktet kun går i midten af ottende klasse og undersøgelsen viser at mange i ottende klasse mener, at de har besluttet sig, selvom det viser sig, at mange først træffer den egentlige beslutning i niende klasse.

Stx åbner op for flest muligheder

Generelt set oplever de unge (som nævnt i kapitel 3), at en gymnasial uddannelse åbner mange muligheder, og samtidig er det et gennemgående motiv i interviewene, at de unge har en forestilling om, at stx åbner for (endnu) flere muligheder end de andre gymnasiale uddannelser:

Der er mange veje efter stx. Mange videregående uddannelser.

(Rikke, Anemonestiens skole)

Jeg vælger gymnasiet fordi det åbner mange muligheder for videre uddannelse. Man kan sagtens vælge hhx eller en anden handelseksamen, men det åbner ikke lige så mange muligheder.

(Dreng, fremtidsstil, Kastaniealléns Skole)

Dette fokus på 'åbne muligheder' synes også at have sammenhæng med et andet centralt motiv – udskydelse af valget, som det fremgår nedenfor.

Udskydelse af det endelige valg af uddannelsesretning

Mange elever har en forestilling om, at stx minder om folkeskolen. På den måde oplever eleverne ikke på samme måde at skulle vælge noget nyt, som hvis de fx skulle vælge en eud-uddannelse, og de får tilmed lidt længere tid til at tænke over den videre karrierevej, som denne dreng skriver i sin fremtidsstil:

Jeg tror jeg vælger stx fordi... Man kan jo sige at det er en 'opgraderet' folkeskole, og så kan man jo sige, at jeg får tre år mere til at bestemme mig.

(Dreng, fremtidsstil, Anemonestien)

Og en anden dreng peger tilsvarende på, at:

Stx er lidt for dem, der ikke ved hvad de vil. De andre (gymnasiale udd., red.) er mere for dem, der ved hvilken kategori de vil være i.

(Kevin, Anemonestiens skole)

Samlet set tegner der sig et billede af, at de unges overvejelser om stx et langt stykke hen ad vejen synes at være præget af en vis 'automatik'. Det er det oplagte (og for nogle nærmest det forventelige) valg efter folkeskolen. Samtidig er valget af stx for mange koblet til 'åbne muligheder', der for en dels vedkommende handler om, at de stadig er i gang med en søgeproces og endnu ikke har lagt sig fast på en uddannelsesretning eller har et karrierespørgsmål.

Erhvervsgymnasiale uddannelser for de målrettede

Begrundelserne for at vælge de erhvervsrettede gymnasiale uddannelser kobles således i høj grad til en interesse i enten handelsfag eller i de naturvidenskabelige fag, eller fordi det er en fagretning, eleven oplever at være god til. En af de elever, der vil vælge hhx, er Ronja, som allerede i ottende klasse startede et salgsselskab, som hendes far hjælper hende med. Hun har dog også en drøm om at komme på designerskolen, men ser iværksættervejen som en B-plan. Samme perspektiv kommer til udtryk i følgende udpluk fra en af elevernes fremtidsstile:

Lige siden folkeskolen havde jeg vidst, at jeg ville noget inden for handel. Jeg ville gerne starte mit eget. Det var grunden til, at jeg valgte at tage en hhx.

(Dreng, fremtidsstil, Søfryd).

Samtidig peger flere elever på, at de har en oplevelse af, at man skal være interesseret i at få sit eget firma, hvis man vælger hhx. Fx fortæller Asger:

Er det (hhx) ikke meget folk, der gerne vil skabe deres egen virksomhed? Jeg ved ikke hvorfor, men jeg tænker, at det også er for folk, der gerne vil tjene en masse penge

(Asger, Anemonestien)

Htx er sammen med hf den ungdomsuddannelse, som de interviewede elever i ottende klasse kan sætte færrest ord på. Få elever kender andre unge, der går på htx og ingen interviewede

elever havde endnu besøgt en htx-skole. På Stenhøjens Skole huskede eleverne dog, at vejlederen havde fortalt om uddannelsen:

Man skulle (ifølge vejleder) være rigtig god for at gå dér. Man skulle kunne lide at arbejde længe og knokle hårdt, for sådan opgaver og sådan noget. Og være god til matematik og fysik og ting og sager

(Tobias, Stenhøjen)

Jeg synes, det lyder lidt spændende, for jeg kan godt lide matematik og sådan. Men jeg havde tænkt på, at jeg måske ville være advokat, og det er jo så ikke rigtig den vej at gå(..). så skal der jo nok være mere dansk og sådan, hvis det er jeg vil blive advokat

(Kaya, Stenhøjen)

Samlet set synes de erhvervsgymnasiale uddannelser (særligt hhx) i de unges optik primært at være rettet mod målrettede unge; dvs. unge, som har gjort sig tanker om, hvad de gerne vil arbejde med, og unge med iværksætterdrømme. Færre unge har (på dette tidspunkt) konkrete forestillinger om htx, men giver gennem interviewene udtryk for, at de har fået opfattelsen af, at det 'er hårdt' og, at det kræver gode kundskaber i de naturfaglige fag.

Hf - et nødtvungent alternativ til stx

Hf er den af de fire gymnasiale uddannelser, som færrest kender til og overvejer. De elever, som orienterer sig mod hf, er også dem, som udtrykker størst tvivl ved deres uddannelsesvalg. De unge, som overvejer at vælge hf, er typisk elever, som karaktermæssigt ligger lige under middel. Nogle af de interviewede elever ser hf som et alternativ til stx, hvis de ikke opnår høje nok karakterer. Det gælder fx Aicha, som håber at kunne komme på stx ligesom sine søskende, men som overvejer hf som en plan b, hvis dette ikke lykkes:

Men altså, hvis man ikke kan komme ind på gymnasiet, er man da nødt til at tage tiende først og så hf

(Aicha, Nordkysten)

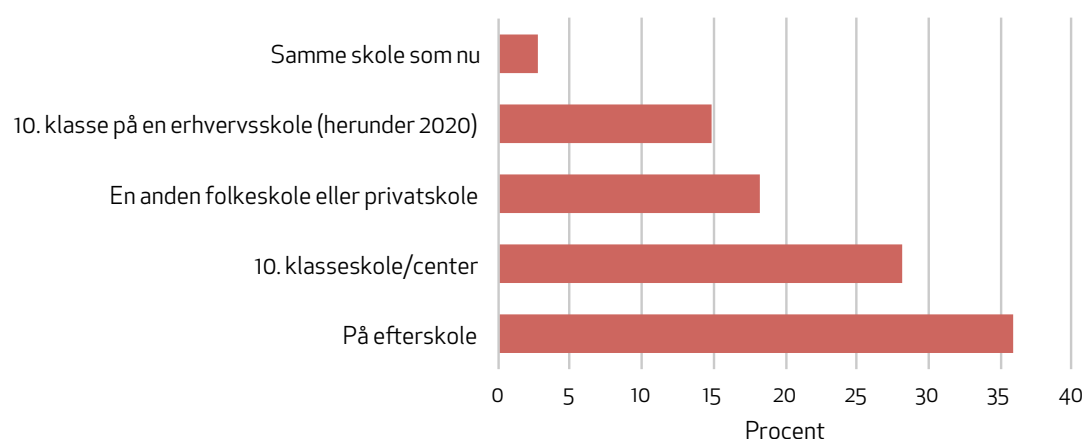
En CeFU-undersøgelse fra 2008 peger i forlængelse af dette på, at en andel af eleverne på hf er usikre på, om deres faglige niveau er godt nok til, at de kan gennemføre stx (Lindstrøm, Simonsen, & Katznelson, 2008). Ligeledes viser en ny EVA-undersøgelse af 'hf-profilen', at en væsentlig (og stigende) andel af eleverne på hf udgøres af elever med lave karakterer (EVA, 2015). Der skal tages højde for, at det i denne undersøgelse udelukkende er elever i ottende og niende klasse, som er blevet spurgt om deres viden og overvejelser om hf, og da uddannelsen først kan vælges efter tiende klasse, kan det senere vise sig, at der kommer andre motiver i spil for valg af denne uddannelse, hvilket førnævnte undersøgelser også påpeger.

Tiende klasse - hvor mange vælger det og hvad er deres begrundelse?

I nærværende undersøgelse angiver omkring hver tredje af niendeklasseeleverne (33 %), at de regner med et år i tiende klasse. Det fremgår af figur 5.6, hvor de niendeklasseelever, som vil gå i tiende klasse, overvejer at gå. Omkring en tredjedel (36 %) overvejer at tage året på efterskole. 15 % overvejer tiende klasse på en erhvervsskole (herunder 20/20 modellen) og de restende overvejer enten gå på en tiendeklasseskole (28 %) eller en almindelig privat- eller folkeskole (21%).

Figur 5.6

Hvor vil eleverne gå i tiende klasse?

Note : N=181 Medregnet er kun elever i niendeklasse, som har angivet at de regner med at gå i tiende

Hvorfor tiende klasse?

Jeg ved godt hvad jeg vil, men vil bare lige lære lidt mere, for det er ikke gået så godt for mig de første år i skolen, med lærerne. Bagefter vil jeg gerne på noget gymnasiet, tror jeg.

(Maja, Fyrrebakken)

Jeg ved ikke helt, om jeg vil gå i tiende eller om jeg vil gå direkte til gymnasiet. Men jeg tror nok, jeg vil tage tiende klasse først, for jeg ved ikke hvad jeg vil bagefter. Jeg er ikke helt sikker

(Dina, Fyrrebakken)

Maja og Dina peger her på begrundelser for at vælge tiende klasse, som går igen i undersøgelsen. De overvejer et år mere i folkeskolen for at blive bedre fagligt rustede eller for at blive mere klar på, hvad de vil bagefter. Disse begrundelser viser sig også i spørgeskemaundersøgelsen. Som det kan ses af figur 5.7. peger 36 % på, at de overvejer et år i tiende klasse, fordi de oplever at have brug for tid til afklaring, mens flere (53 %) vil bruge et tiendeklasseforløb til at blive fagligt rustet. Der er dog også en del, der ønsker at udvikle sig socialt og personligt (30 %).

Figur 5.7

Hvorfor vil eleverne gå i tiende klasse?

Note: n=181. Medregnet er kun elever i niendeklasse, som har angivet at de regner med at gå i tiende.

Ser vi på de forskellige tiendeklassestilbud, viser der sig en række forskelle. De unge, der overvejer et år på efterskole, har motiver for at gå i tiende klasse, som adskiller sig væsentligt fra de andre unge, da omkring to ud af tre angiver, at de overvejer et år i tiende klasse for at få 'en ekstra oplevelse'. Dog har disse elever også fokus på at udvikle sig fagligt (36 %) og socialt (33 %) samt at blive afklarede om deres uddannelsesvalg (36 %). Elever, som overvejer at tage et tiende skoleår på en tiendeklasseskole eller på en almindelig skole begrundet det i højere grad med et ønske om at udvikle sig fagligt og for at blive afklarede.

Kapitel 6

Erfaringer med vejledning

I dette afsnit sætter vi fokus på elevernes vejledningserfaringer.

Vi fokuserer på vejledningsformer, der danner ramme om de igangsatte vejledningsforsøg, og som samtidig står centralt med den nye vejledningsreform.

Tanken er således, at afsnittet skal bibringe med en foreløbig indsigt i:

- Hvilke vejledningsaktiviteter, som dominerer på skolerne i Region Hovedstaden.
- Hvilke vejledningsaktiviteter eleverne oplever som særligt vigtige i valgprocessen.
- Hvordan eleverne oplever, at vejledningsaktiviteter spiller ind på deres valgproces.

På den måde kan undersøgelsens resultater bruges i det videre arbejde med udvikling af forsøgsprojekterne og pege på udviklingspotentialer i forlængelse af de nye ændringer i lov om vejledning om uddannelse og erhverv (LBK nr 995 af 12/09/2014) og i folkeskoleloven (LBK nr 665 af 20/06/2014)¹. I den forbindelse er det vigtigt at understrege, at nærværende undersøgelse er gennemført inden reformernes ikrafttræden, og resultater og fokus i spørgeskemaet skal ses i lyset af dette.

Som nævnt indledningsvist har respondenterne i den kvantitative spørgeskemaundersøgelse ikke deltaget i vejledningsforsøgene. Derfor kan de kvantitative analyser ikke sige noget om betydningen af vejledningsforsøgene. Egentlige konklusioner på baggrund af vejledningsforsøgene vil først blive publiceret i afslutningsrapporten i foråret 2016, men vi vil, i det omfang det er muligt, inddrage foreløbige perspektiver fra de kvalitative interviews, hvor det er relevant. Det er derfor væsentligt at have for øje, at vi ikke kender nærmere til rammer og indhold i de enkelte vejledningsaktiviteter, som eleverne svarer på baggrund af i spørgeskemaet

Elevernes erfaring med vejledning

Som det fremgår af figur 6.1, er der tre vejledningsaktiviteter, som er særligt udbredte blandt eleverne i denne undersøgelse:

---

¹.Se bilag 2 for oversigt over lovændringer i relation til vejledning, samt folkeskolereform

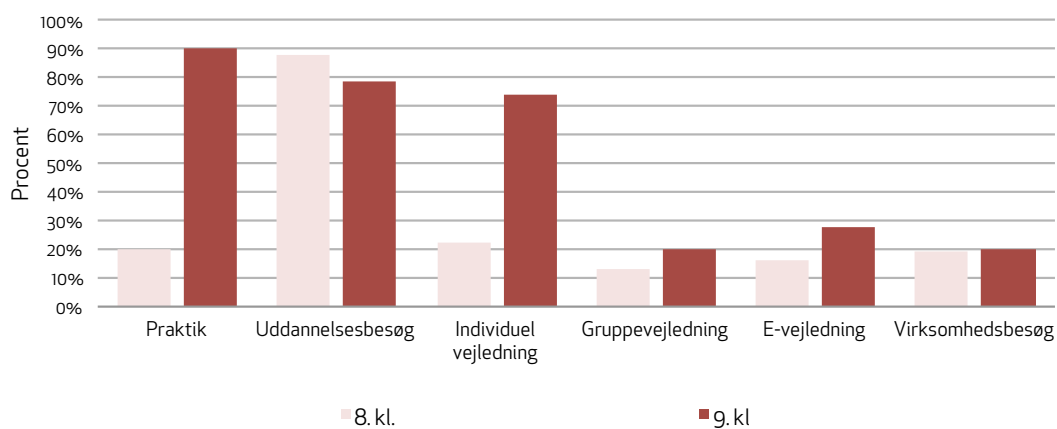
- Uddannelsesbesøg
- Erhvervspraktik
- Individuel vejledning

At uddannelsesbesøg og individuel vejledning ligger højt er ikke overraskende, idet introduktionskurser på ungdomsuddannelserne er et lovkrav (LOV nr 559 af 06/06/2007) og da individuel vejledning blev centralt med 2004-loven, hvor vejledningen skulle tilrettelægges således, at den 'enkelte elev har mulighed for at få individuel vejledning på sin skole' (LOV nr. 298 af 30/04/2003). Omfanget af individuel vejledning må dog forventes at mindskes markant fremover i kraft af ændringer i den nye vejledningsreform.

Vejledningsaktiviteter som gruppevejledning, E-vejledning og virksomhedsbesøg er langt mindre udbredte. Som nævnt indledningsvist er gruppevejledning og virksomhedssamarbejde to af de tre spor, som forsøgsprojekterne afprøver. Forsøgene kan således bidrage med væsentlig ny viden om, og erfaringer med, en række vejledningsaktiviteter, som ikke synes særligt udbredte på folkeskolerne i Region Hovedstaden, men som fremover vil komme mere i fokus i kraft af lovgivningsmæssige ændringer.

Figur 6.1

Hvilke vejledningsformer oplever eleverne at have prøvet i 9. kl.?

Note: N=1132-1242

Samtidig viser figuren, at der er stor forskel på hvilke vejledningsformer, der dominerer i hhv. ottende klasse og niende klasse. I ottende klasse er uddannelsesbesøg særligt udbredt (i kraft af lovkrav), mens langt færre har stiftet bekendtskab med de andre vejledningsformer. Eleverne i niende klasse har for manges vedkommende både erfaringer med både praktik (90 %), uddannelsesbesøg (79 %) og individuel vejledning (74 %).

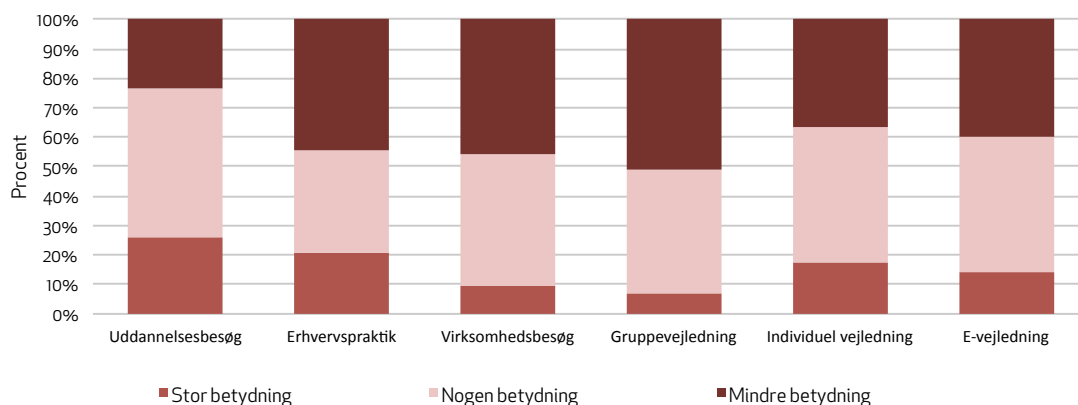
Udbytte af vejledningen i relation til afklaringsproces

Når vi ser på, hvordan eleverne vurderer betydningen af de enkelte vejledningsaktiviteter i forhold til deres afklaringsproces, ser det sådan ud (jf. figur 6.2.):

- 26 % oplever, at uddannelsesbesøg har stor betydning for afklaring af uddannelsesvalg
- 21 % oplever, at erhvervspraktik har stor betydning for afklaring af uddannelsesvalg.
- 17 % oplever, at individuel vejledning har stor betydning for afklaring af uddannelsesvalg
- 7 % oplever, at gruppevejledning har stor betydning for afklaring af uddannelsesvalg
- 10 % oplever, at virksomhedsvejledning har stor betydning for afklaring af uddannelsesvalg

Figur 6.2

I hvor høj grad har vejledningsaktiviteten bidraget til afklaring af uddannelsesvalg?

Note: N: Uddannelsesbesøg: 1024, Praktik: 596, Virksomhedsbesøg: 231, Gruppevejledning: 181, individuel vejledning: 525, E-vejledning: 272. Det er kun elever, som har deltaget i de forskellige vejledningaktiviteter, som er blevet bedt om at vurdere dem (både ottende og niende klasse).

Tallene indikerer på den ene side, at eleverne oplever, at 'hands-on' aktiviteter, der kan give dem et indblik i hverdagen og kravene på et muligt uddannelsessted, eller erhvervspraktik/virksomhedsbesøg, der kan give inspiration og be- eller afkræfte mulige fremtidige jobperspektiver, er særligt brugbare i relation til afklaring af uddannelsesvalg. Men samtidig er det tydeligt, at også mere individuelt baserede (og samtaleorienterede) vejledningsaktiviteter for mange opleves som afklarende.

I det følgende sætter vi spot på de enkelte vejledningsaktiviteter.

Uddannelsesbesøg

Uddannelsesbesøg er samlet set den mest udbredte vejledningsform. 88 % i ottende klasse og 79 % i niende klasse har været på besøg på et eller flere uddannelsessteder, jf. figur 6.1. Som oftest varer et besøg 1-2 dage, hvilket sker i tre ud af fire tilfælde, mens hver femte er på uddannelsesbesøg i 3-5 dage på samme sted. Særligt stx og htx besøges af mange elever (hhv. 46 % og 40 % har været på uddannelsesbesøg her). 31 % af eleverne har været på uddannelsesbesøg på eud, mens færrest har været på HF (10 %) og eux (11 %), jf. figur 6.3.

Figur 6.3

Hvor har eleverne været på uddannelsesbesøg?

Note: N=753. Nogle elever har været flere steder, hvorfor summen giver over 100 %

Samtidig med at uddannelsesbesøg er mest udbredt, er det også den vejledningsform, som eleverne oplever, bidrager mest til afklaring. Omkring 3/4 oplever i høj grad (26 %) eller i nogen grad (51%), at det har bidraget til deres uddannelsesvalg. Der er ingen sammenhæng mellem køn eller fagligt niveau, og hvorvidt elever oplever at være blevet mere afklarede. Elever, som i høj grad har været i tvivl, oplever at uddannelsesbesøg har haft større betydning. De andre grupper oplever også, at det har haft betydning, hvilket enten kan tyde på, at uddannelsesbesøget har været med til at be- eller afkræfte et valg.

Hvad fremhæver eleverne ved uddannelsesbesøg?

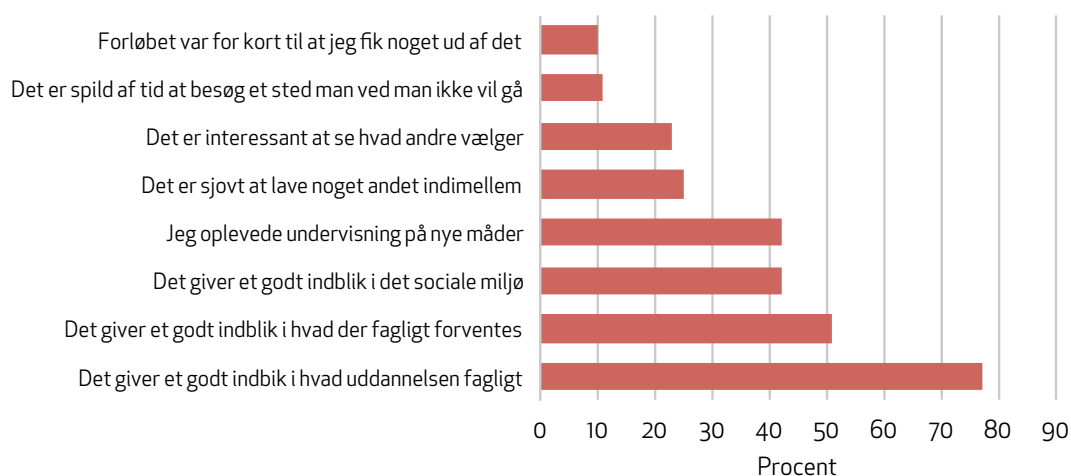
Jeg synes også at (flere) uddannelsesbesøg kunne være meget godt, fx ligesom vi lige har været ude og tage billeder (forløb på fotografskolen), man prøvede noget af det de lavede. Det giver et bedre indblik i hvad man laver. Det kunne jo være man faldt over noget, man synes var sjovt og godt kunne lide.

(Leonora, Anemonestien)

Sådan fortæller Leonora om uddannelsesbesøgene. Og hendes oplevelse spejler en bredere tendens i materialet. Som det fremgår af figur 6.4, oplever eleverne særligt, at uddannelsesbesøg

Figur 6.4

Hvad fik du ud af at være på uddannelsesbesøg?

Note: N=753

giver et 'godt indblik i hvad uddannelsen fagligt indeholder' (77 %), at det giver godt indblik i hvad, der 'fagligt forventes' (51 %) og af det sociale miljø (42 %), mens lige så mange peger på, at de har 'oplevet undervisning på nye måder' (42 %). Omkring hver tiende peger på, at det var 'spild af tid at besøge et sted, man ikke vil gå' (11 %) mens en tilsvarende gruppe (10 %) peger på, at forløbet var for kort til, at de 'fik noget ud af det'. I denne forbindelse er det dog værd at bemærke, at 23 % synes, det er interessant at se, hvad andre vælger, hvilket peger på, at de unge oplever, at få noget ud af besøg på uddannelsessteder de ikke absolut selv forestiller sig at skulle gå.

En klasse fra Anemonestiens Skole har i syvende klasse lavet et projektforsøg om ungdomsuddannelserne som en del af UEA-undervisningen, og skulle indhente viden ved at besøge forskellige ungdomsuddannelser i grupper og afslutningsvis fremlægge om uddannelsen for de andre elever². En elev, Asger, fortæller om projektet:

Vi har lavet en projektopgave, hvor man fik en uddannelse, vi fik hf og så skulle vi ind til deres skole og finde information og så skulle vi lave et powerpoint og fortælle til hele klassen, hvad det gik ud på.(...) Jeg synes, det var ret godt, man fik et stort indblik i hvad de forskellige uddannelser gik ud på. Jeg tror næsten ikke vi ville have vidst noget, hvis ikke vi havde lavet det.

(Asger, Anemonestien)

Asger fremhæver således, hvordan arbejdet med projektopgaven og fremlæggelserne skaber mulighed for at få indblik i en lang række forskellige uddannelser, som man ellers ikke ville have kendt til. Med et sådant forløb vil man også (til dels) kunne imødegå den erfaring, nogle elever sidder tilbage med efter ét uddannelsesbesøg; at de savner et bredere indblik i undervisningen, krav og forventninger på de forskellige ungdomsuddannelser.

Samtidig tegner der sig også nogle udfordringer i forhold til uddannelsesbesøg. Blandt andet synes elevernes valg og fravalg af en konkret ungdomsuddannelse også i høj grad at afhænge af de elever - og den undervisning - de møder på uddannelsen. Fx fortæller Phillip, hvordan han har valgt eud fra, fordi han oplevede undervisningen og eleverne dér som useriøse ved et forsøg i forbindelse med Skills:

---

² Dette projekt er ikke en del af forsøgene.

Philip: Det virkede folkeskoleagtigt.

Interviewer: Hvad er det som er folkeskoleagtigt?

Philip: Det er fjollet og useriøst.

Interviewer: Okay og det er ikke noget for jer?

Philip: Når jeg går ud af niende klasse, så må det meget gerne være lidt mere seriøst

Resten i kor: Ja! (Fyrrebakken)

Eksemplet understreger således vigtigheden af, at man også på ungdomsuddannelserne nøje forbereder sig på besøgene og overvejer det, man præsenterer for de elever, der kommer på besøg.

Erhvervspraktik

Som nævnt indledningsvist er erhvervspraktik en meget udbredt vejledningsform, særligt blandt elever i niende klasse (90 % har været i erhvervspraktik), mens kun hver femte (20 %) har været i erhvervspraktik i ottende klasse. Ser vi på længden af erhvervspraktikken har flest været i praktik i 3-5 dage (71 %), men nogle (16 %) er af sted i 6-10 dage og de resterende enten kortere eller længere tid.

Hvad fremhæver eleverne ved erhvervspraktikken?

Jeg skal i en dyrehandel. For jeg vil måske gerne noget med dyr eller sådan noget, men jeg ville også bare gerne prøve at være i en butik, bare for at se, hvordan det er at være på en arbejdsplads.

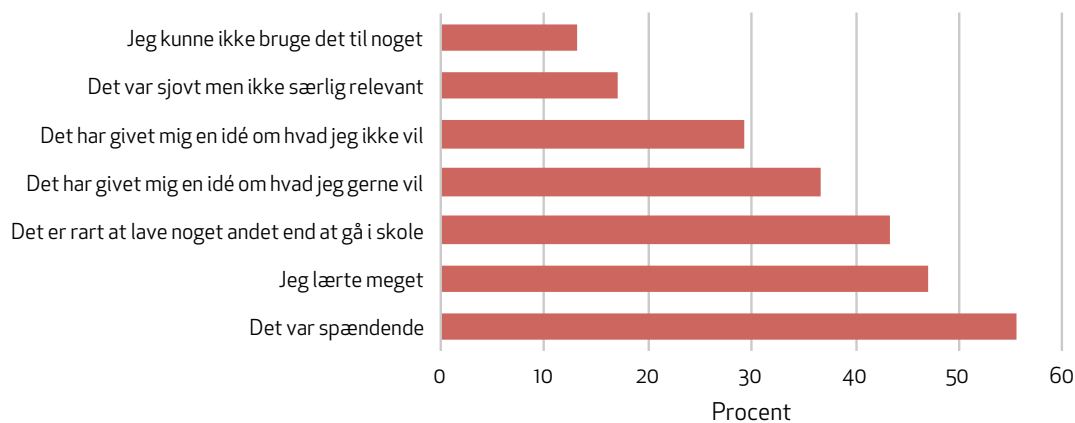
(Tobias, Stenhøjen)

Det er meget få af eleverne i ottende klasse, der har været i praktik, hvorfor deres fortællinger i høj grad handler om *forventninger* til og *forestillinger* om praktikken. Tobias fortæller således, at han skal i en dyrehandel. Han ser praktikken som en mulighed for at afprøve sin drøm om at lave 'noget med dyr', men samtidig fremhæver han også et mere alment aspekt ved praktikken: At prøve hvad det vil sige at være på en arbejdsplads.

Figur 6.5

Hvad fik du ud af at være i praktik?

Note: N=596. Respondenterne har kunnet angive flere svar.

Ser vi på det generelle billede (figur 6.5), peger eleverne særligt på, at det var spændende (56 %), at de lærte meget (47 %), at det var rart at lave noget andet end at gå i skole (43 %) ligesom en del fremhæver, at det har givet dem en 'idé om, hvad de gerne vil' (37 %) eller 'ikke vil' (29 %). Omkring hver tiende (13 %) oplever ikke at kunne bruge det til noget, mens lidt flere (17 %) peger på, at det var 'sjovt, men ikke særlig relevant'.

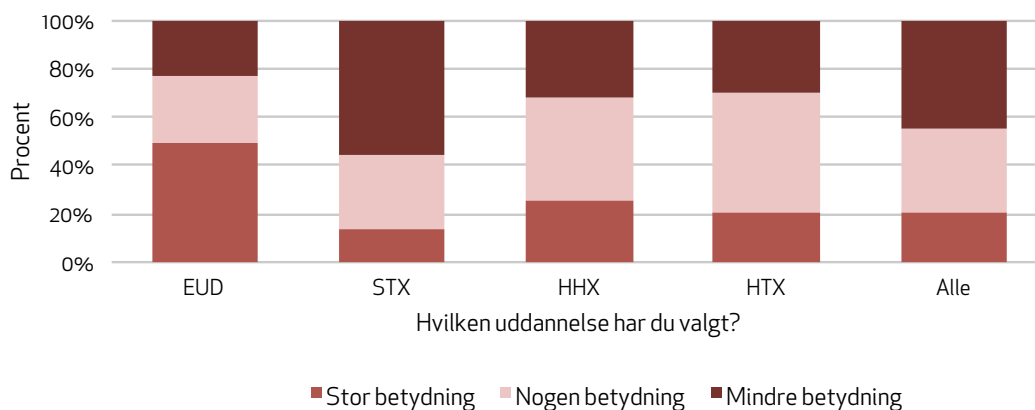
Kun en mindre del af eleverne oplever, at praktikken kobles til undervisningen på skolen. Omkring 12 % peger på, at de har arbejdet med praktikken i undervisningen, både før og efter praktikforløbet, mens omkring 60 % påpeger, at de slet ikke har arbejdet med dette. Netop koblingen mellem undervisning og vejledningsaktiviteter som praktik, fremhæves dog som helt centralt i megen vejledningsforskning (Larsen, Christensen, Tiftikci, & Nordenbo, 2011), og indgår da også som et centralt perspektiv i vejledningsforsøgene.

Forskelle mellem eleverne

Samtidig tegner der sig en række forskelle mellem forskellige elevgrupper. Således fremhæver en langt større gruppe af de elever, der orienterer sig mod eud, at praktikforløbet har bidraget til deres afklaring af uddannelsesvalg, 49 % angiver, at praktikken har haft stor betydning for

Figur 6.6

I hvor høj grad har praktikken haft betydning for, at du er blevet mere afklaret om dit uddannelsesvalg?

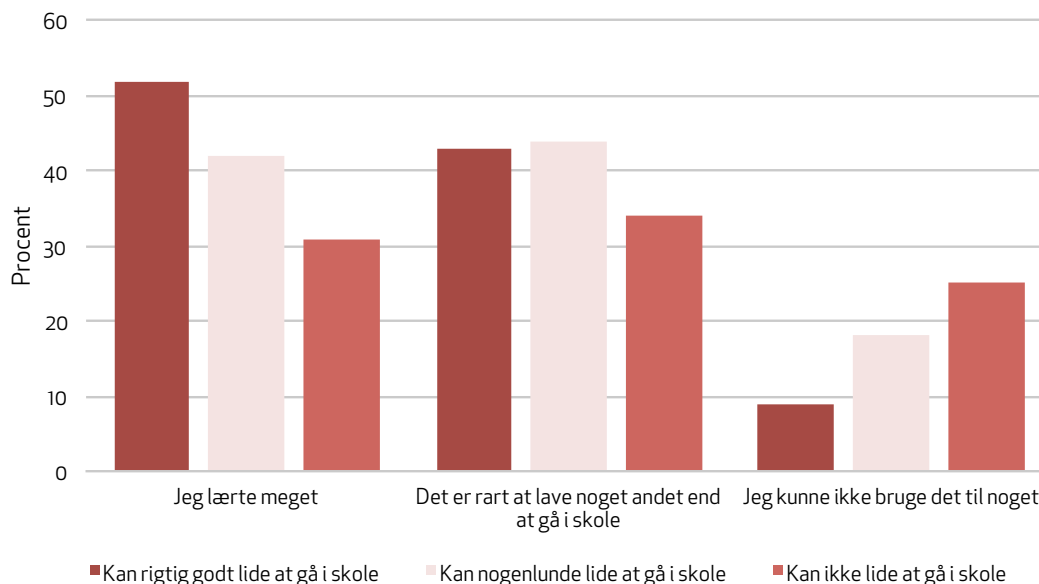
Note: N=596. Kun elever som har valgt uddannelse og har været i praktik er medtaget.

deres uddannelsesvalg, mens det kun gælder for 12 % af de elever, der orienterer sig mod stx, jf. figur 6.6. Forskellen kan hænge sammen med, at eud-eleverne har haft mulighed for at afprøve et konkret erhverv, som de overvejer, mens de typiske erhvervsønsker for stx-elever ofte er sværere at afprøve direkte i et praktikforløb, da der i mange tilfælde er tale om akademiske jobs, hvoraf nogle kan være svære at få adgang til (fx psykolog, advokat eller læge). Samtidig har stx-elever i mindre grad konkrete tanker om fremtidigt erhverv.

En anden tankevækkende forskel mellem elevgrupperne findes, når vi sammenligner elevernes oplevelser i praktikken med deres skoleglæde. Umiddelbart kunne man tro, at det at få en pause fra skolen ville virke ekstra motiverende for elever, som er skoletrætte og/eller mistrives i skolen. Men som det fremgår af figur 6.7, forholder det sig omvendt. De elever, der ikke kan lide at gå i skole, er også dem, som i ringest grad oplever 'at lære noget', ligesom de i mindre grad end de skoleglade elever oplever, at det er 'rart at lave noget andet end at gå i skole'. 25 % af denne gruppe oplever slet ikke at kunne bruge praktikken til noget. Omvendt peger over 50 % af de elever, som rigtig godt kan lide at gå i skole, at de har lært meget i praktikforløb.

Figur 6.7

Oplevelse af praktik sammenholdt med skoleglæde

Note: Kun 29 elever, som ikke kan lide at gå i skole har været i praktik, der for skal der tages forbehold for en vis usikkerhed i denne gruppe. 223 kan nogenlunde lide at gå i skole og har været i praktik. 355 kan rigtig godt lide at gå i skole og har været i praktik.

Disse forskelle understreger vigtigheden af ikke kun at tænke praktikken som relevant for særlige (skoletrætte) grupper af unge, men at det tilsyneladende kan være givtigt også for den bredere gruppe elever at få mulighed for at komme i praktik. Måske især når det tydeliggøres (som tilfældet er på nogle af de deltagende skoler), at praktikken både kan bruges til at prøve kræfter med et muligt drømmejob, men også kan give indsigt i, hvordan det er at være på en arbejdsplads, som Tobias fremhæver ovenfor, og som også Camilla peger på:

Det kunne være en fordel, hvis man prøvede noget, man tænker det kunne være man kunne blive selv. (...) Jeg skal i Føtex, ik'? Det er ikke noget, jeg plager om, at blive som stor, men det er mere for at se, med faste arbejdstider, hvordan det er, at være på et job
(Camilla, Stenhøjen)

Gruppevejledning

Gruppevejledning er med vejledningsreformen blevet målrettet ikke-uddannelsesparate elever, som kan deltage i mindre gruppe-baserede vejledningsaktiviteter. Gruppevejledning adskiller sig således fra kollektiv vejledning (som med reformen skal tilbydes den brede elevgruppe), der har form af *klassebaserede* aktiviteter. Gruppevejledning er den vejledningsaktivitet, som færrest elever har deltaget i, kun 20 % i niende klasse og 13 % i ottende klasse. Vi kender ikke nærmere til indhold og metode i de gruppevejledningsaktiviteter, som vi beder eleverne tænke på, bortset fra at gruppestørrelsen er på 2-6 elever og faciliteres af en lærer eller en vejleder.

Ca. 60 % af eleverne angiver, at de kun har mødtes én gang i den samme gruppe, ca. 35 % har mødtes 2-5 gange og 5 % har mødtes seks gange eller mere. Dvs. forløbene har kvantitativt været meget forskellige, hvilket også kan gælde den indholdsmæssige del.

Hvad fremhæver eleverne ved gruppevejledning?

Jeg elsker det (gruppevejledning), som jeg sagde det til min mor, så er det ligesom alle de tanker og følelser man går med, de bliver ligesom lagt ud på bordet, så er der sådan nogle følelser, og sådan nogle følelser og hvordan kan man tackle dem. (...) Man får snakket tingene igennem, alle de der små ting og hvor kan man placere dem, det er meget specielt. (...) Jeg kan godt lide min mix-gruppe, vi giver hinanden gode råd, og det er også rart at få drengenes mening.

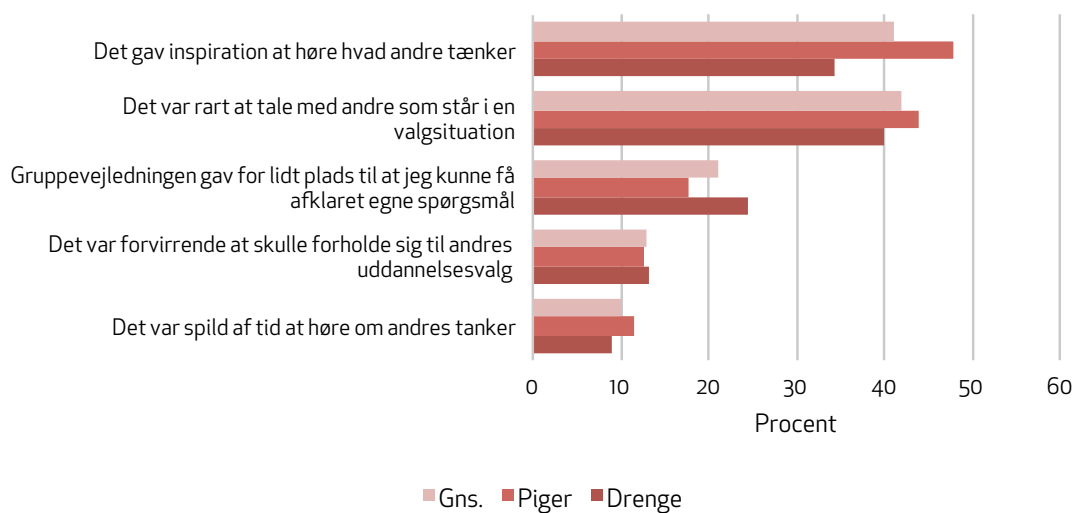
(Ellen, Æblelunden)

For Ellen giver gruppevejledningen mulighed for at få delt sine tanker og følelser med andre, få 'snakket tingene igen, og få dem 'placeret'. Hun oplever således, at det at dele sine overvejelser, tvivl og tanker med andre elever, hjælper hende til at 'tackle' dem.

Samme perspektiver tegner sig i spørgeskemaundersøgelsen. Som det fremgår af figur 6.8. fremhæver eleverne særligt, at det giver 'inspiration at høre hvad andre tænker' (42 %) og at det er 'rart at tale med andre, som står i en valgsituation' (41 %) (her lidt flere piger end drenge). Der tegner sig dog samtidig en række forskelle blandt eleverne. Således ser de elever, som 'i

Figur 6.8

Hvad synes du om gruppevejledningen?

Note: N= 186

høj grad' er i tvivl om uddannelsesvalget i mindre grad værdi i at dele tanker med andre. En forklaring kan være, at det kan være svært at skulle forholde sig til andres tanker, hvis man selv er helt uafklaret, og disse elever kan således have behov for mere 'tæt' individuel vejledning og støtte. I den anden ende af spektret ser de elever, som 'slet ikke' er i tvivl, heller ikke lige så stor værdi ved at kunne tale med ligesindede i en valgsituation. Sandsynligvis, fordi de er afklarede om uddannelsesvalget, og derfor ikke oplever behov for at dele tanker og overvejelser i samme grad som elever, der er mere i tvivl.

Eleverne er således overvejende positive over for gruppevejledningen og kun en mindre gruppe (10 %) oplever det som 'spild af tid at høre om andres tanker'. Der er dog nogle elever, omkring 21 %, som oplever, at gruppevejledningen giver 'for lidt plads til at kunne få afklaret egne spørgsmål', hvilket gælder lidt flere drenge end piger. Selvom der er tale om en mindre gruppe elever, der har denne oplevelse, sætter det spot på vigtigheden af, at koble mellem de bredere snakke – og den individuelle valgproces. Forskere peger på, at gruppevejledningen kan tilgodese behovet for *personlig vejledning* uden at det foregår *individuel* (Krojer & Hutter, 2006; R. Thomsen, Skovhus, & Buhl, 2013). Men nogle elever har tilsyneladende brug for, at denne kobling styrkes i gruppevejledningen.

De foreløbige erfaringer fra udviklingsforsøgene med gruppevejledning viser samtidig, at nogle af eleverne har svært ved at koble det, der bliver talt om i gruppevejledningssammenhængen, direkte til uddannelsesvalget. Dermed kommer formålet med gruppevejledningen til at fremstå lidt diffust og utydeligt. Det kommer fx til udtryk i følgende udsnit af elevinterviews:

Jeg synes ikke rigtig, man blev sådan vejledt til sådan et valg. Det var mere bare sådan, at man lærte sig selv at kende. Jeg synes godt, der kunne være mere fokus på, selve valget, man skal tage.

(Josefine, Søfryd)

Det var meget godt, dét der med, man også lige fik sådan nogle kort, så man kunne se, hvad éns styrker og svagheder var. Hvad man skulle vælge for nogle karrieremuligheder, måske.

(Agnes, Søfryd)

En elev fra en anden skole fortæller om en lignende erfaring:

Vi har faktisk ikke snakket om uddannelser. Vi har mere sådan snakket om, livet. Føler jeg. (...) men i sidste ende, så rammer det vel hen, sådan, på éns uddannelse og hvordan man kommer til at leve, tror jeg.

(Søren, Æblelunden)

Eleverne fremhæver således, at de gennem gruppevejledningen udviklede sig personligt, herunder fik en større bevidsthed om egne styrker og svagheder og blev mere opmærksomme på, hvad det kræver at starte på en ungdomsuddannelse. Men de savnede samtidig en mere direkte vejledning koblet til det konkrete uddannelsesvalg.

Som sagt er det for tidligt at konkludere endeligt på erfaringerne fra vejledningsforsøgene, men de unges fortællinger kan ses som fremadrettede pejlemærker og opmærksomhedspunkter, der understreger vigtigheden af en klar rammesætning af gruppevejledningen, således at det bliver tydeligere for eleverne, hvordan og hvad de kan bruge gruppevejledningen til i den valg- og afklaringsproces, de er i gang med.

Individuel vejledning

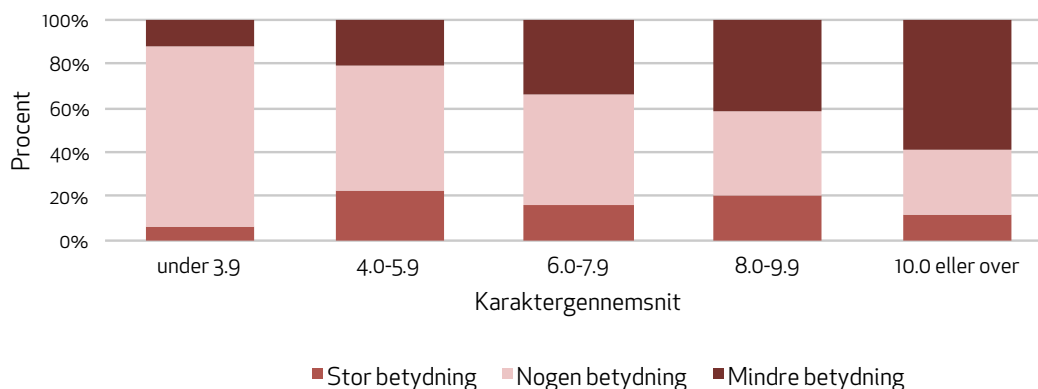
Individuel vejledning har op gennem 2000'erne været en meget udbredt vejledningsform rettet mod den brede gruppe af unge, og dette afspejles som nævnt også i nærværende undersøgelses spørgeskema, der er gennemført inden reformens ikrafttræden. Undersøgelsen peger samtidig på, at det er en vejledningsform, som primært anvendes sent i valgprocessen. Således svarer næsten trefjerdedele af eleverne i niende klasse (74 %), at de har erfaring med individuel vejledning, mens det kun gælder omkring hver femte (22 %) af de unge, som besvarer spørgeskemaet i slutningen af ottende klasse (jf. figur 6.1). Fremover vil individuel vejledning som udgangspunkt kun være en mulighed for elever, som ikke er vurderet uddannelsesparate, hvilket forventes at være 20 %.

Hvad fremhæver eleverne ved den individuelle vejledning?

Som tidligere nævnt fremhæver en stor gruppe elever (63 %), at denne vejledningsform har haft stor eller nogen betydning for deres uddannelsesvalg, og her er der ingen forskel på piger og drenge. Til gengæld oplever elever med lavere karakterer i højere grad at tillægge vejledningen en vis betydning, end elever med høje karakterer (se figur 6.9). Således peger næsten 90 %

Figur 6.9

I hvor høj grad har individuelle samtaler med din vejleder haft betydning for, at du er blevet mere afklaret om dit uddannelsesvalg?

Note: N=525, p=0,005. Respondenten har kunne svare på en skala fra 1-6 i hvor høj grad vejledningsformen har haft betydning for afklaring af uddannelsesvalg. De seks kategorier er to og to lagt sammen til tre.

af elever med karakterer under 4 på at vejledningen har *nogen eller stor betydning* for deres uddannelsesvalg, mens det kun gælder for godt 40 % af eleverne med karakterer på 10 eller derover. Samtidig er det dog iøjnefaldende, at de fagligt svageste elever (med karakterer under 3,9), også er den gruppe, hvor færrest angiver, at den individuelle vejledning har stor betydning (6 %). Gruppen af elever med middelkarakterer (4.0-5.9) er den, hvor flest (22 %) vurderer, at individuel vejledning har *stor* betydning. Dette er tankevækkende, da denne gruppe fremover ikke umiddelbart vil få tilbudt individuel vejledning.

Hvad er vigtigt når man skal tale med nogen om sit uddannelsesvalg?

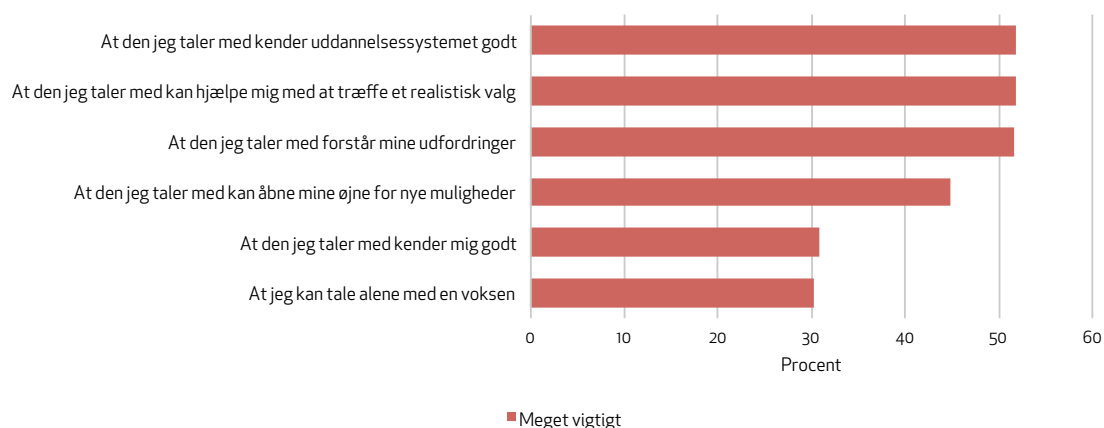
Jeg tror bare mere, det er mere professionelt. Jeg tror, en vejleder ved mere hvad de snakker om. (...) Det er jo dét, de har fået job til. Det er jo dét, de er ansat til. De laver jo ikke rigtig andet, tror jeg.

(Søren, Søfryd)

Som det kan ses af ovenstående citat, vil Søren hellere vejledes af en vejleder end af en lærer, fordi de 'ved mere hvad de snakker om'. Han fremhæver således vigtigheden af vejlederens viden, men også tilgangen, som han mener, er mere professionel – 'det er jo det de er ansat til'.

Figur 6.9

Hvad er vigtigt når du skal tale med nogen om dit uddannelsesvalg?

Note: N=1200. Respondenten har kunnet svare på en skala fra 1-6 i hvor høj grad vejledningsformen har haft betydning for afklaring af uddannelsesvalg. Svarkategori 5+6 er lagt sammen og fået betegnelsen 'meget vigtigt'

Et lignende perspektiv fremhæves i spørgeskemaundersøgelsen, hvor eleverne er blevet spurgt om hvilke faktorer, som har betydning, når de skal tale med nogen om uddannelsesvalget

Som det fremgår af figur 6.10, fremhæver de unge særligt, at den de taler med 'kender uddannelsessystemet godt' (52 %), at den de taler med, 'kan hjælpe med at træffe et realistisk valg' (52 %), og at den de taler med 'forstår mine udfordringer' (52%). Samlet set tegner det således et billede af, at eleverne efterspørger en person, som *både* kender til uddannelsessystemet og til elevernes udfordringer, hvilket man kan sige, kan være en væsentlig forudsætning for at kunne understøtte eleverne i at træffe et realistisk valg. Samlet set fremhæver de unge vigtigheden af kompetencer, som UU- vejlederen er i besiddelse af i kraft af sin uddannelse og mulighed for løbende at holde sig opdateret.

En anden problematik i forlængelse af dette, som eleverne fremhæver, er, at den nærhed og det kendskab lærerne har til eleverne, ikke altid opleves produktivt i forhold til en åben vejledningssamtale. Som Leila fortæller i citatet nedenfor, tror hun, at hun ville kunne være mere ærlig og åben over for en vejleder end over for sin lærer pga. det implicite magtforhold, der ligger mellem lærer og elev, hvor hun føler, hun skal fremstå sikker og ambitiøs:

Jeg ville formulere mine sætninger anderledes til læreren end til vejlederen. Hvis min lærer spurgte, hvad jeg ville være så tror jeg, at jeg ville svare, at jeg gerne ville være advokat eller psykolog eller, at jeg ikke havde tænkt over det eller ikke vidste det endnu. Til min vejleder ville jeg også sige de samme ting, men jeg ville også sige, at jeg ville vente og se, om der var andre ting hen ad vejen...(..)..Jeg tror bare, at jeg ville give et mere sikkert billede til læreren end til vejlederen.'

(Leila, Kastaniealléen)

Godt to tredjedele af eleverne mener ikke, at det er meget vigtigt, at de kan tale alene med en vejleder om deres uddannelsesvalg. Dette kan der være flere grunde til. En af dem er, at nogle unge ikke bryder sig om at skulle sidde alene med en voksen. Det fremhæves fx af Kasper, som fortæller:

Interviewer: Hvad siger du, Kasper, til individuel samtale - er det noget du ville have brug for?

Kasper: Nej, jeg vil hellere havde gruppevejledning. Pga. at jeg er meget genert så det der, med at sidde til en individuel samtale...det ville ikke være (noget for mig).

(Fyrrebakken)

Det kan også skyldes, at de unge har erfaringer med, at de godt kan få opfyldt deres behov for personlig vejledning, uden at de sidder alene med en vejleder.

Virksomhedsbesøg

Som nævnt indledningsvist har omkring en femtedel af eleverne på begge klassetrin samarbejdet med en virksomhed. Det skal nok nævnes, at en del elever er i tvivl om de har gjort det, og de tæller derfor ikke med.

58 % af dem, som har deltaget i forløb med virksomhedssamarbejde har været på enkeltdagsbesøg. 28 % har lavet et undervisningsforløb og 30 % af eleverne har været involveret i et projekt i samarbejde med virksomheden.

Hvad fremhæver eleverne ved virksomhedsbesøg?

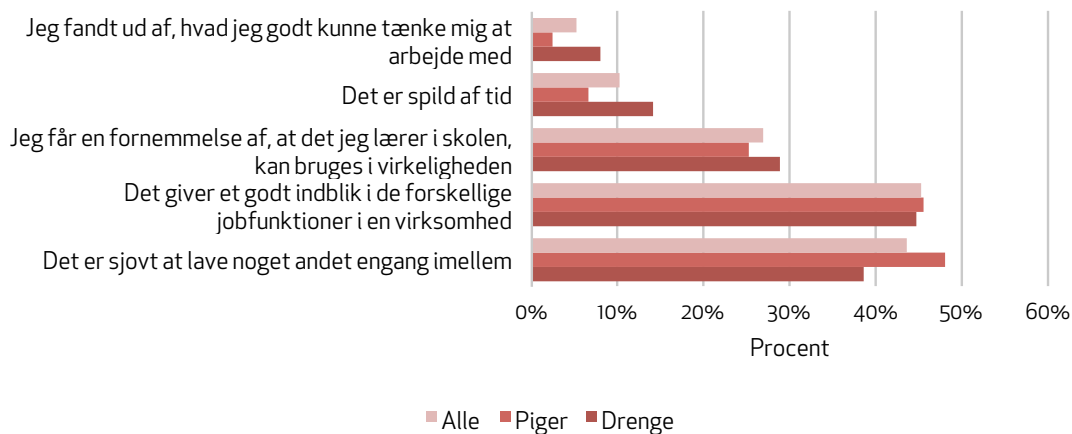
Jeg er måske heller ikke så meget til håndværksfag, men man kan jo ikke udelukke det endnu, for jeg er ikke rigtig fastslået på, hvad jeg gerne vil. Altså, jeg fandt jo ud af, hvad man kunne og noget med uddannelser og sådan noget.

(Tobias, Stenhøjen)

Tobias har været på virksomhedsbesøg på en håndværksvirksomhed, og fortæller, som det fremgår ovenfor, at det har givet ham indsigt i, hvad man 'kunne' med forskellige uddannelser. Ser vi på det generelle billede af, hvad eleverne oplever at få ud af virksomhedsbesøg (figur 6.11.), fremhæver de noget tilsvarende. De påpeger særligt (og ikke overraskende), at det giver indblik i forskellige jobfunktioner i en virksomhed (45 %). En stor gruppe oplever det tilsyneladende også som et afbræk fra skolen. Således peger 43 % på, at 'det er sjovt at lave noget andet engang imellem'. Omkring hver fjerde (27 %) peger på, at virksomhedsbesøget skaber koblinger mellem skole og virkelighed; 'jeg får en fornemmelse af det jeg lærer i skolen kan bruges i virkeligheden'. Kun en mindre gruppe (10 %) oplever virksomhedsbesøget som spild af tid. Og en meget lille

Figur 6.11

Hvad fik du ud af samarbejde med virksomhed?

Note: n=231

gruppe (5 %) oplever, at besøget virker afklarende på erhvervsvalget; 'jeg fandt ud af hvad jeg godt kunne tænke mig at arbejde med'. Der tegner sig en række forskelle mellem drenge og piger. Pigerne oplever i højere grad end drengene besøget som et afbræk fra skolen, mens flere drenge oplever det som spild af tid. Samtidig er der dog også langt flere drenge, der oplever, at de via virksomhedsbesøgene bliver konkret inspirerede i forhold til fremtidigt arbejde.

E-vejledning

E-vejledning dækker over en række forskellige aktiviteter. Det kan fx indebære, at man chatter eller mailer med en vejleder, eller at man bruger internettet til at søge informationer. Denne vejledningsform er ikke blandt de mest udbredte. 28 % i niende klasse og 16 % i ottende klasse har benyttet sig af en eller anden form for e-vejledning. Af de elever, som har benyttet e-vejledning, angiver 83 %, at de har søgt informationer på nettet. 12 % har chattet og 8 % har mailet med en vejleder. Meget få har benyttet sig af mere end én af de tre e-vejledningsformer.

Hvis vi ser nærmere på det at søge informationer på nettet, er der ikke forskel på de to køn i forhold til, hvor meget de anvender det. Der er heller ikke markante forskelle på om eleverne

har været i tvivl om deres valg, bortset fra at de, som slet *ikke* har været i tvivl, i lidt mindre grad har søgt informationer på nettet. Der hvor der er en mindre forskel er, når der ses på elevernes karakterniveau. Elever, som har under 8 i gennemsnit, er mindre tilbøjelige (13 %) til at søge information på nettet end elever, som har over 8 i gennemsnit (20 %).

Over halvdelen (60 %) af de elever, som har søgt vejledning på nettet, oplever at det har haft betydning for afklaring af deres uddannelsesvalg. Der er ingen forskelle for forskellige typer af elever.

Næsten alle elever har, som udgangspunkt, adgang til e-vejledning (hvis de har computer og netadgang). Men alligevel er der mange elever, som ikke benytter sig af denne mulighed. Der kan være en række forskellige grunde til dette. Det kan være, fordi de ikke kender til muligheden, men det kan også være, fordi de ikke mener, det vil hjælpe dem i deres valgproces.

Hvad fremhæver eleverne ved e-vejledning?

I interviewene fortæller nogle elever, at de er skeptiske overfor e-vejledning i form af chat, fordi de synes, det er grænseoverskridende eller utrygt at skulle 'tale' om personlige ting uden at være ansigt til ansigt. Leonora og Vinnie forklarer:

Jeg tror man føler sig mere tryk og sikker, når man sidder ansigt til ansigt med en i stedet for, hvis man sidder over for en skærm for det er ikke så personligt.

(Leonora, Anemonestien)

Jeg tror, jeg ville være lidt nervøs for, om det ville blive set af andre end den person, man skriver med. Det kan godt være, at de har tavshedspligt, men de kan jo komme til at vise det til andre. (...) Så det man har skrevet det bliver sådan vist. Det ville jeg have det lidt svært med, at man ikke ved hvad der bliver gjort med de ting man skriver.

(Vinnie, Anemonestien)

Omvendt er der andre elever, som synes, at 'distancen' kan gøre det nemmere at spørge om personlige ting. Fx synes Amina, det kan være nemmere 'at skrive det, i stedet for at sige det':

Altså, det kan måske også være lidt akavet og sige noget, hvordan man føler, hvis man er sammen med den person. Så kan man skrive det, i stedet for at sige det.

(Amina, Mælkevejen)

Muligheden for at chatte med en vejleder kan således opleves for upersonligt for nogle elever, mens andre peger på at distancen, og det at man chatter i stedet for at sidde sammen og tale, kan skabe en mere åben dialog. I interviewene fremhæver elever dog primært, at de vil bruge e-vejledning til at søge oplysninger, hvis de bliver i tvivl om faktuelle ting. Ligesom enkelte elever fortæller, at de har brugt det til at få grundlæggende viden om de forskellige uddannelser tidligt i valgprocessen.

Kapitel 7

Metode

I det følgende vil der blive redegjort for de forskellige metodiske elementer i undersøgelsen.

Kvantitativt datamateriale

Spørgeskemaundersøgelsen består 1367 besvarelser, heraf er 1038 fuldførte og 329 kun i nogen grad gennemført. De 329, som ikke har lavet en fuld besvarelse, falder løbende fra gennem undersøgelsen.

Respondenterne fordeler sig således ud fra køn, klassetrin og etnicitet

- 44,5 % er drenge og 55,5 % er piger
- 59 % går i ottende klasse og 41 % går i niende klasse
- 15 % har en far, som er født i et andet land. Disse fædre kommer primært fra Europa (40 %), Mellemøsten (24 %), Asien (14 %) og Afrika (14 %)
- 17 % har en mor, som er født i et andet land. Disse mødre kommer primært fra Europa (35 %), Mellemøsten (20 %), Asien (19 %) og Afrika (15 %)
- 9 % har forældre, som begge er født i et andet land.
- 92 % af eleverne er selv født i Danmark

Undersøgelsens indhold

Spørgeskemaet består af 89 spørgsmål, men da der er en del spring, dvs. spørgsmål man kun bliver stillet, hvis man har angivet et bestemt svar i det forrige spørgsmål, kommer en respondent kun teoretisk set til at svare på alle spørgsmål. Det mindste antal spørgsmål en respondent bliver stillet er 56.

Temaerne i undersøgelsen er:

- Skoleoplevelser
- Viden om uddannelser og tanker om uddannelsesvalg

- Erfaringer med og vurdering af forskellige vejledningsaktiviteter
- Familie, arbejde og fritid
- Baggrundsoplysninger om eleven selv og forældrene

Udvælgelse af skoler

15 skoler har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, herunder de ni forsøgsskoler. Vi valgte at inddrage en række skoler ud over forsøgsskolerne, dels for at få et større datagrundlag og dels for at få repræsentation fra flere kommuner i Region Hovedstaden. Den første udvælgelse af skoler skete på baggrund af følgende fastsatte kriterier:

- Geografisk spredning. Det blev tilstræbt, at der både skulle deltage skoler fra landområder og byområder samt skoler både fra København, nord for København, vest for København, syd for København og Bornholm.
- Socioøkonomisk spredning. Vi har taget udgangspunkt i kommunernes socioøkonomiske indeks fra 2012 med henblik på at øge sandsynligheden for, at eleverne ville repræsentere de forskellige socioøkonomiske baggrunde, som afspejler befolkningen i Region Hovedstaden. Her er der udelukkende set på kommuneniveau, og der er ikke taget højde for, at der kan være store forskelle på forældrenes gennemsnitlige socioøkonomiske status skolerne imellem internt i kommunerne. Vi opdelte kommunerne i tre lige store grupper efter højt, lavt eller middel indekstal og tilstræbte en jævn fordeling af skoler inden for hver gruppe.
- Tilgang til hhv. gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser. Dette med henblik på, at undersøgelsen repræsenterer elevgrupper med forskellige uddannelsesønsker, men også med det formål at kunne undersøge, om lokale forhold spiller ind på valget. Vi har taget udgangspunkt i den procentvise andel af elever, der i 2013 valgte en erhvervsuddannelse. Ser man på alle kommuner i Region Hovedstaden, lå Gentofte Kommune lavest med en tilgang på 2 % og Bornholms Kommune højest med en tilgang på 26 %. Vi opdelte kommunerne i tre lige store grupper efter høj, lav eller middel overgang til erhvervsuddannelserne og tilstræbte en jævn fordeling af skoler inden for hver gruppe.
- Samtidig tilstræbte vi at udvælge kommunerne, så der var forskellige kombinationer af det socioøkonomiske indeks og overgang til erhvervsuddannelserne. Fx at der både var en kombination af højt socioøkonomisk indeks og hhv. høj og lav tilgang til erhvervsuddannelserne og omvendt.

I første omgang valgte vi en række skoler i udvalgte kommuner, som blev ringet op og spurgt, om de ville deltage i undersøgelsen. Det viste sig hurtigt, at det var meget svært at overtale skolerne til at være med. Dels ramlede det sammen med implementeringen af den nye skolereform og lærerarbejdstidsaftale, hvilket betød at skolelederne eksplicit udtrykte, at de ikke ville bede deres lærere om noget, som ikke var nødvendigt. Dels var tidspunktet – april måned – et uheldigt tidspunkt, da det særligt for niendeklasserne er et presset tidsperiode i forhold til eksamen, og oven i købet havde de umiddelbart forinden svaret på undervisningsministeriets undersøgelse om uddannelsesvalg, hvorfor de mente, at de havde bidraget til viden på det felt. Dog var tidspunktet bevidst valgt fra vores side, da vi gerne så, at niendeklasseeleverne havde truffet deres uddannelsesvalg. Kun to ud af otte skoler, som blev ringet op, indvilligede i at deltage, og det viste sig senere hen, at den ene (fra Ballerup Kommune) havde meget få besvarelser og den anden (Bornholms Kommune) slet ikke svarede på undersøgelsen. Sidstnævnte deltager derfor ikke i undersøgelsen.

Derfor valgte vi en ny strategi og gik gennem vores eget faglige netværk og kontaktede lærere, ledere og vejledere, som vi har en personlig relation til gennem tidligere samarbejde. Dette gik noget nemmere, da disse lærere ikke så det store problem ved at skulle afsætte en lektion

Figur 7.1

Kommune	Antal skoler	Socioøkonomisk index	Tilgang til eud
Ballerup Kommune	1	1,2	15 %
Dragør Kommune	1	0,57	6 %
Fredensborg Kommune	1	0,9	6 %
Gribskov Kommune	1	0,79	19 %
Halsnæs Kommune	2	1	25 %
Helsingør Kommune	2	1,08	16 %
Hillerød Kommune	1	0,71	11 %
Københavns Kommune	3	1,34	10 %
Lyngby-Taarbæk Kommune	1	0,79	16 %
Tårnby Kommune	2	0,97	16 %

Note: Den røde farve angiver den øverste tredjedel, den gule den midterste tredjedel og den grønne den nederste tredjedel

til besvarelse af spørgeskemaet, men det må formodes, at det relationelle forhold havde en betydning for velviljen. Dette betød dog, at vi måtte gå på kompromis med de fastsatte kriterier, særligt det geografiske kriterium, hvor Bornholm og Kommuner syd for København ikke endte med at være repræsenterede. Til gengæld er der repræsenteret mange forskelligartede kommuner i Nordsjælland. Følgende kommuner endte med at være repræsenterede:

Som det kan ses i tabellen, ligger fire ud af de 15 skoler i kommuner med en socioøkonomisk høj belastningsgrad (i den højeste tredjedel), og blot to skoler ligger i kommuner med en relativt lav socioøkonomisk belastningsgrad. Flertallet ligger i midtergruppen. Mht. tilgangen til erhvervsuddannelser er der repræsenteret tre skoler, som ligger i kommuner med en forholdsvis høj overgang til eud, og fem skoler, som har en forholdsvis lav overgang. De resterende syv ligger i midtergruppen.

Ud fra de tre kriterier vurderer vi en rimelig spredning.

Indsamlingen og bearbejdning af data

Spørgeskemaet er udarbejdet i survey-xact og er blevet pilottestet på et par elever i både ottende og niende klasse. Enkelte spørgsmål og svarkategorier blev ændret. Det tog 25-30 minutter for testeleverne at svare på skemaet, hvilket er forholdsvis lang tid, men vi vurderede, at det var realistisk at gennemføre. Et link blev sendt ud til en kontaktperson for hver af de 15 skoler, i alt 2187 elever i ottende og niende klasse på undersøgelsestidspunktet. Skolerne fik samtidig et test-link, som lærere og skoleledere havde mulighed for at afprøve, for så vidt muligt at undgå, at andre end eleverne besvarede den rigtige undersøgelse. Vi opfordrede skolerne til, at eleverne lavede deres besvarelser samlet i klassen, dels for at få en større svarprocent, dels for at alle typer elever svarer og dels for at flest mulige elever gennemførte hele spørgeskemaet – især set i lyset af de mange spørgsmål. Dette gjorde størstedelen af skolerne, hvilket giver en væsentlig validitet i materialet, da det er hele klasser, der har besvaret, og vi kan derfor antage, at respondenterne afspejler elevgrundlaget på skolerne. De fleste af skolerne blev rykket for besvarelser flere gange, både pr. mail og telefonisk, og indsamlingsperioden, som oprindeligt var på 14 dage, blev efter opfordring fra skolerne forlænget flere gange og endte med at være på fem uger.

1374 besvarelser kom retur, hvilket giver en svarprocent på 62 %. Kun syv besvarelser er sorteret helt fra, da der kun var svaret på de tre første baggrundsspørgsmål. To skoler har en meget lav

svarprocent (hhv. 6 % og 10 %), hvilket trækker ned i det samlede regnskab. Ser vi udelukkende på forsøgsskolerne, som antageligt føler sig mere forpligtede, er svarprocenten 73 %. Vi har valgt at tage alle besvarelser med, dog bliver de to skoler med lav svarprocent ikke brugt i analyser, hvor vi sammenligner skoler. Set ud fra svarprocenten vurderer vi materialet validt, da det generelt er hele klasser, der ikke har svaret på de skoler, hvor svarprocenten halter.

Alle besvarelser er efterfølgende eksporteret til og bearbejdet i SPSS.

Kvalitativt datamateriale

Det kvalitative materiale bygger på interviews med både lærere, elever og vejledere samt skriftlige produkter fra eleverne. Denne dataindsamling skal primært anvendes i en senere publikation, men vi har valgt at anvende dele af den for at kunne supplere den kvantitative del i det omfang, det kvalitative kan være med til at illustrere og forstå de kvantitative resultater. En begrænsning ved det kvalitative materiale er, at der på elevsiden kun repræsenteres elever, som går i starten og i midten af ottende klasse. Disse elever vil blive fulgt det næste år, hvilket i afslutningsrapporten giver mulighed for at anvende perspektiver fra både ottende - og niendeklasseelever samt for at følge den enkeltes valgproces.

Fokusgruppeinterviews med eleverne

Der er gennemført 11 fokusgruppeinterviews på otte forskellige skoler. Der har deltaget mellem tre til seks elever i hver gruppe. I alt deltager 56 elever. Grupperne er sammensatte så de repræsenterer forskellighed (Halkier, 2008:28-29) på baggrund af faktorer som køn, socioøkonomisk baggrund, formodet uddannelsesvalg, etnicitet og skoleerfaringer. Eleverne er udvalgt i samarbejde med klassens lærere.

Interviewene er gennemført på baggrund af en semistruktureret interviewguide og temaerne knytter sig til følgende tematikker:

- De unges erfaringer med - og vurdering af - vejledningsaktiviteter
- De unges viden om og holdninger til de forskellige ungdomsuddannelser
- De unges oplevelse af uddannelsesvalget og mulige fremtidsperspektiver (uddannelse/ arbejde)

Styrken ved fokusgruppeinterviews som metode er, at man herigennem kan skabe en dynamik i gruppen, så informanterne undervejs kan lade sig inspirere af hinandens synspunkter og perspektiver med yderligere refleksion som følge. Fokusgruppeinterviewet giver desuden mulighed for, at forskeren kan indtage en mere tilbageholdende rolle og lade de unge komme i spil. Desuden giver denne interviewform mulighed for at iagttage, hvilke normer der udspiller sig i samspillet mellem de unge. Er der fx særlige måder at italesætte uddannelsesvalget eller bestemte uddannelser på? Dette kan bruges i analyser af, hvilke sociale dynamikker der er på spil i uddannelsesvalget, og herigennem til at opnå større viden om, hvorfor nogle ungdomsuddannelser oplever større søgning end andre.

Individuelle interviews med udvalgte elever

Fokusgruppeinterviewene suppleres af 14 individuelle interviews med elever. Eleverne kommer fra fire forskellige forsøgsskoler, som er udvalgt på baggrund af geografi. En af skolerne ligger i en mindre by, hvor der ikke er nogle ungdomsuddannelser, to skoler ligger i hhv. Københavns Kommune/Tårnby Kommune, hvor der er et bredt udvalg af ungdomsuddannelser i nærheden. Den sidste skole ligger i en mindre by, hvor der kun er et alment gymnasium. De enkelte elever er udvalgt, så de repræsenterer forskellighed i klassen i forhold til socioøkonomisk baggrund, etnicitet, køn, formodet uddannelsesvalg og skoleerfaringer. Herved opnås indblik i hvordan uddannelsesvalget tager sig ud for forskellige unge med forskellige baggrunde og forudsætninger. Eleverne er udvalgt i samarbejde med klasselæreren.

Fordelen ved individuelle interviews kan være, at informanterne ikke på samme måde som i fokusgruppeinterviews føler sig begrænsede i forhold til at fortælle om holdninger og oplevelser, som enten rækker ud over gruppens normer, eller som er for følsomme til, at den unge har lyst til at bringe det op i gruppen. Derudover er fordelen ved individuelle interviews, at det giver mulighed for indblik i interviewpersonens specifikke indsigt i – og erfaringer med - temaet (Kvale & Brinkmann, 2009:45).

Temaerne i interviewene er:

- Den unges overvejelser omkring valg af ungdomsuddannelse (og arbejde)
- Den unges valgproces over tid
- Den enkelte unges erfaringer med konkrete vejledningsaktiviteter samt indblik i hvilke personer, den unge trækker på/inspireres af i relation til uddannelsesvalget

Bearbejdning af interviews

Alle interviews er optaget som lydfiler. Fokusgruppeinterviewene er transskriberet og øvrige interviews er skriftligt refereret. Citaterne, som anvendes i rapporten, er rettet til for eventuelle sproglige fejl og gentagelser, som ofte forekommer i talesproget, men på en måde så indhold og budskab fortsat er det samme (jf. Kvale og Brinkmann 2009:209). Dette har vi tilladt os, da vi ikke har til hensigt at analysere på detaljer i informanternes sprog, men gerne vil gøre citaterne læsevenlige.

Elevproducerede essays/personlige beretninger

Der er indsamlet elevproducerede skriftlige fremstillinger fra én ottendeklasse på hver af de ni forsøgsskoler. I alt er der modtaget 153 stk. Eleverne kunne arbejde ud fra to forskellige genreoplæg udarbejdet af CeFU; essay eller beretning. Igennem de skriftlige fremstillinger opnås viden om de unges fremtidsperspektiver – forestillinger om, og ønsker til uddannelse og arbejde. Hvilke værdier fremhæver de som vigtige i deres liv, hvor meget vægter de fortællingen om uddannelse og erhverv, og kan man spore, at de er påvirkede af særlige samfundsmæssige diskurser? I denne kontekst skal elevprodukterne blot bruges til at understøtte de kvantitative resultater, og der er derfor ikke lavet dybdegående analyser af materialet på nuværende tidspunkt.

De skriftlige fremstillinger kan, ligesom de personlige interviews, give adgang til personlige refleksioner, holdninger, erfaringer og forventninger vedrørende uddannelsesvalg og fremtidsperspektiver i relation til arbejde, familieliv mm.

Fordelen ved denne empiriform er dels, at der kan indsamles en stor mængde data på kort tid og dels, at den unge ikke bliver påvirket af interviewerens dagsorden, som kan være tilfældet i en interviewsituation. Erfaringen efter gennemlæsningen er også, at eleverne til tider beskriver tanker, som vi ikke har fået frem gennem interviews. Ulempen kan dog være, at elevens skriftlige formåen kan være begrænsende.

Etiske overvejelser

Alle informanter er på forhånd blevet lovet fuld anonymitet. Derfor har alle interviewede elever fået fiktive navne. Vi har også anonymiseret skolerne og ligeledes ændret på egennavne, således at steder og personer, som informanterne omtaler, ikke kan genkendes af andre end personerne selv. Vi er dog opmærksomme på, at skolerne af nogen vil kunne genkendes ud fra beskrivelsen

af struktur, elevgrundlag og andre kendetegn, selvom de har fået et fiktivt navn. Der er få tilfælde, hvor vi vurderer, at udtalelser kan blive kontroversielle eller personfølsomme, og derfor har vi udeladt citatet og beskrevet problemstillingen med vores egne formuleringer. I forbindelse med citater fra elev-stile er der blot angivet køn og fiktivt skolenavn, da ikke alle elever har angivet navn på stilene, hvilket betyder, at vi teoretisk set kan komme til at give dem et fiktivt navn, som er det navn, de har i forvejen.

Litteraturliste

- Andersen, D. (1997). *Uddannelsesvalg efter 9. klasse*. Kbh.: Delprojekt under forskningsprogrammet Uddannelse til alle, 1997:3, SFI.
- Brown, R., Vestergaard, A. L., & Katznelson, N. (2011). *Ungdom på erhvervsuddannelserne: Delrapport om valg, elever, læring og fællesskaber*. København: Erhvervsskolernes Forlag.
- CeFU, Pluss Leadership og Epinion. (2012). *Kortlægning af UEA-aktiviteter i folkeskolen*. København: Ministeriet for Børn og Unge, Vejledningskontoret.
- Folkeskoleudspil - En Styrket Overgang Fra Folkeskolen Til De Erhvervsrettede Uddannelser, <http://www.ft.dk/samling/20121/almDEL/buu/bilag/78/1198705/index.htm> U.S.C. (2012).
- EVA. (2005). *Køn, karakterer og karriere: Drenges og pigers præstationer i uddannelse*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.
- EVA. (2013). *Studenter i erhvervsuddannelserne - en undersøgelse af gymnasiale dimittenders valg og veje gennem uddannelsessystemet*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.
- EVA. (2015). *HF-profil og funktion*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.
- Frønes, I. (1994). *De ligeværdige: Om socialisering og de jævnaldrenes betydning*. København: Forlaget Børn & Unge.
- Halkier, B. (2008). *Fokusgrupper*. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Juul, I., & Koudahl, P. (2009). Erhvervsuddannelsernes rolle: Ligeværdig ungdomsuddannelse eller tilbud til restgruppen? *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*, 57(1), 14-25.

- Krøjer, J., & Hutter, C. (2006). *Metodehåndbog i fortællerværkstedet*. København: Folkehøjskolernes Forening i Danmark.
- Kvale, S., & Brinkmann, B. (2009). *InterView*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, M. S., Christensen, G., Tiftikci, N., & Nordenbo, S. E. (2011). *Forskning om effekt af uddannelses- og erhvervsvejledning : Et systematisk review*. Kbh.: Dansk Clearinghouse for uddannelsesforskning, [Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet](http://edu.au.dk/fileadmin/www.dpu.dk/dansklclearinghouseforuddannelsesforskning/udgivelser/SR7finalmapping_210311v6.pdf). Retrieved from http://edu.au.dk/fileadmin/www.dpu.dk/dansklclearinghouseforuddannelsesforskning/udgivelser/SR7finalmapping_210311v6.pdf
- Lindstrøm, M. D., Simonsen, B., & Katznelson, N. (2008). *HF i dag – status og nye spørgsmål* **
En pilotundersøgelse af elevprofiler på toårigt HF** . København: Landsorganisationen i Danmark.
- Louw, A. V. (2013). *Indgang og adgang på erhvervsuddannelserne: Analyse af tømrrerelevernes muligheder og udfordringer i mødet med faget, lærerne og de pædagogiske praksisser på grundforløbet*. København: Aarhus University, ArtsArts, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Center for Ungdomsforskning (CeFU).
- Lyng, S. T. (2004). *Være eller lære? om elevroller, identitet og læring i ungdomsskolen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lyngberg, C. (2014). Skoleleder: »Det handler om at afkræfte myter om erhvervsuddannelserne«. *Politiken*,
- Pihl, M. D. (2015). *Op mod hver fjerde ung på sjælland er hægtet af uddannelsesvognen*. København: Arbejdernes Erhvervsråd.
- Pless, M. (Ed.). (2009). *Udsatte unge på vej i uddannelsessystemet*. Kbh.: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.

Pless, M., Katznelson, N., Hjort-Madsen, P., & Nielsen, A. M. (2015 (under udgivelse)). *Unge motivation for læring i udkolingen* (Center for Ungdomsforskning ed.). Aalborg: Aalborg Universitets Forlag.

Pless, M., & Katznelson, N. (2005). *Niende klasse og hvad så? : En midtvejsrapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde*. Kbh.: Learning Lab Denmark. Center for Ungdomsforskning.

Pless, M., & Katznelson, N. (2007). *Unge veje mod ungdomsuddannelserne : Tredje rapport om unges uddannelsesvalg og overgang fra grundskole til ungdomsuddannelse og arbejde* (2nd ed.). Kbh.: Learning Lab Denmark, Center for Ungdomsforskning.

Pluss Leadership, & Epinion. (2013). *Geografisk uddannelsesdækning og søgning til uddannelserne i region hovedstaden*. Region Hovedstaden.

Region Hovedstaden. (2013). *Fremtidens valg og vejledning i grundskolen - projektbeskrivelse* . Unpublished manuscript.

Region Hovedstaden. (2014). *Overgange fra grundskole til ungdomsuddannelse - tal om uddannelse - nøgletal, viden og netværk*. Retrieved 10/7/2014, 2014, from <http://www.talomuddannelse.dk/noegletal/overgange-fra-grundskole-til-ungdomsuddannelse/#/>.

Region Hovedstaden. (2015). Regional uddannelsesstrategi., 2013, from <http://www.regionh.dk/NR/rdonlyres/D6B3BA3D-F3D9-4CD6-969B-9AECE62B2C36/o/uddstrategi2013april.pdf>

Thomsen, P. B. (2014). *Antorini: Alle elever skal prøve en erhvervsuddannelse - antorini: Alle elever skal prøve en erhvervsuddannelse - altinget: Uddannelse*. Retrieved 9/26/2014, 2014, from <http://www.altinget.dk/uddannelse/artikel/antorini-alle-elever-skal-proeve-en-erhvervsuddannelse>

Thomsen, R., Skovhus, R., & Buhl, R. (2013). *At vejlede i fællesskaber og grupper*. København: Schultz.

Undervisningsministeriet. (2008). *Tal der taler 2007. uddannelsesnøgletal 2007*. København: Undervisningsministeriet.

Undervisningsministeriet. (2014a). *Niende og tiende klasseelevernes tilmeldinger til ungdomsuddannelserne og tiende klasse 2014*. København: Uni-C, styrelsen for IT og læring.

Undervisningsministeriet. (2014b). *Status for opfyldelse af 95 pct målsætningen*. Retrieved 10/7/2014, 2014, from [http://uvm.dk/~media/UVM/Filer/Stat/PDF14/140317 Status for opfyldelse af 95 pct maalsaetningen.ashx](http://uvm.dk/~media/UVM/Filer/Stat/PDF14/140317>Status%20for%20opfyldelse%20af%2095%20pct%20maalsaetningen.ashx)

Uni-C. (2014). *Niende og tiende klassernes tilmelding til ungdomsuddannelserne og tiende klasse i 2014*. Retrieved 10/7/2014, 2014, from <http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Udd/Erhverv/PDF14/140328 FTUnotat2014.pdf>

Bilag

Bilag 1

Tilgang af elever, EUD-uddannelser efter herkomst, uddannelsesform, uddannelse, område, alder og tid - Region Hovedstaden

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Alder i alt	18320	18586	20231	21800	22613	22338	23064
16 år og derunder	2696	2736	2288	2063	1850	1520	1407
17 år	3225	3253	3059	3078	2978	2768	2605
18 år	1973	2099	2230	2140	2295	2111	2157
19 år	1531	1549	1647	1827	1797	1902	1824
20 år	1522	1406	1447	1706	1780	1882	1906
21-22 år	2235	2210	2261	2696	2861	2942	3076
23-24 år	1313	1277	1446	1715	1862	2047	2019
25-30 år	2091	2088	2472	2956	3164	3168	3345
31 år og derover	1734	1968	3381	3619	4026	3998	4725

Tilgang af elever, EUD-uddannelser efter herkomst, uddannelsesform, uddannelse, område, alder og tid - Hele landet

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Alder i alt	77814	82385	92486	95964	96651	95617	95830
16 år og derunder	13454	14476	13328	11548	10262	9027	8144
17 år	15782	16498	16536	16082	15069	14505	13492
18 år	9310	10074	11476	10892	10941	10341	10172
19 år	6386	6944	8429	8654	8665	9086	8518
20 år	5704	5775	6730	7773	7709	7891	8114
21-22 år	7768	7901	9050	10563	11236	11619	11637
23-24 år	4115	4106	5304	6316	6958	7340	7527
25-30 år	7765	7603	8866	10375	11158	11357	11733
31 år og derover	7530	9008	12767	13761	14653	14451	16493

*Elevregistret er et forløbsregister som opdateres årligt. Det seneste år betragtes som foreløbigt og vil blive erstattet af opdaterede tal det efterfølgende år. Særlige forhold har den seneste år påvirket uddannelsesstatistikken. Læs nærmere på: <http://dst.dk/ext/uddannelse/Uddannelsesnotat>
For dokumentation af tabellerne se: www.dst.dk/ext/uddannelse/Uddannelsestabeller*

Bilag 2

Følgende er vores opsummering af ændringerne i lov om vejledning om uddannelse og erhverv (LBK nr. 995 af 12/09/2014) og i folkeskoleloven (LBK nr. 665 af 20/06/2014)

Overordnet er der ændringer i henhold til følgende, som vi nedenfor vil uddybe:

- Uddannelsesparathedsvurdering foretages i ottende klasse
- Fokus flyttes fra individuel til kollektiv vejledning for uddannelsesparate elever
- Skærpede krav til introduktionskurser i ottende klasse
- Særligt tilrettelagte uddannelsesforløb for ikke-uddannelsesparate elever
- UEA erstattes af 'Uddannelse og Job'

Uddannelsesparathedsvurdering foretages fremover første gang i midten af ottende klasse. Vurderingen sker på baggrund af elevens faglige, sociale og personlige forudsætninger. De faglige forudsætninger er i ottende klasse opfyldt ved, at eleven har over fire i gennemsnit ved standpunktskarakteren. I niende og tiende klasse skal elever, som ønsker en erhvervsuddannelse, have mindst 2,0 i gennemsnit af standpunktskaraktererne i hvert af fagene dansk og matematik, og for elever, som ønsker en gymnasial ungdomsuddannelse, indgår elevens standpunkts- og prøvekarakterer i grundlaget for vurderingen af de faglige forudsætninger. De sociale og personlige kompetencer vurderes ud fra en helhedsvurdering som skolens leder er ansvarlig for bliver foretaget. (BEK nr. 839 af 30/06/2014)

Kollektiv vejledning gives fremover til alle elever fra syvende til tiende klasse og varetages af Ungdommens Uddannelsesvejledning. Kollektiv vejledning er klassebaserede vejledningsaktiviteter, som har til formål at forberede eleverne til valg af ungdomsuddannelse ved udgangen af niende eller tiende klasse.

I den kollektive vejledning skal eleverne *udfordres* i deres forestillinger om valg af uddannelse og af job, så valg af uddannelse sker på et reflekteret og oplyst grundlag. I den kollektive vejledning indgår som minimum:

- Indføring i ungdomsuddannelserne, indhold, struktur og muligheder samt dialog om elevernes forståelse heraf

- Vejledning om udfyldelse af uddannelsesplaner, optagelse.dk og processen frem mod tilmelding til ungdomsuddannelse
- Introduktion til at arbejde med uddannelsesguiden og eVejledningen
- Orientering om hele uddannelsessystemet, herunder sammenhæng mellem uddannelser og job

Introduktionskurser er en obligatorisk del af den kollektive vejledning. Hvor det tidligere blot var et krav, at elever i ottende klasse skulle deltage i introduktionskurser, er det nu tilføjet, at det skal foregå i mindst fem skoledage i løbet af året, og at eleverne skal introduceres til mindst en erhvervsuddannelse eller erhvervsgymnasial uddannelse. Eleverne *kan* derudover introduceres til almengymnasiale uddannelser, men det er ikke et krav.

Gruppevejledning og individuel vejledning gives fremover kun til elever, der er vurderet ikke-uddannelsesparate i ottende klasse. Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) tilrettelægger vejledningen på en måde, der tager udgangspunkt i denne elevgruppes særlige behov for vejledning. I tilrettelæggelsen vurderer UU konkret, hvordan gruppevejledning og individuel vejledning kan supplere hinanden. Hvor gruppevejledning med fordel kan anvendes for blandt andet at understøtte valgparathed hos den enkelte, benyttes dette.

Uddannelse og Job erstatter 'Uddannelse-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering'. Udover at faget skifter navn er formålet også ændret i og med, at undervisningen ikke længere blot skal orientere eleverne om uddannelse og arbejdsmarkedet, men også udfordre eleverne på deres uddannelse og erhvervsvalg. Derudover skal undervisningen give eleverne viden om generelle samfundsforhold og give dem en større forståelse for arbejdsmarkedet. Det er skolens ansvar at 'Uddannelse og Job' bliver varetaget i samarbejde med UU, men skolen har dog mulighed for at tilkøbe undervisningen af UU, hvilket ganske få kommuner/skoler har benyttet sig af i skoleåret 2014/15. Det har tidligere været kritiseret, at der har været store forskelle på tiden og ressourcerne, den enkelte skole har brugt på UEA-undervisningen (CeFU, Pluss Leadership og Epinion, 2012), og i og med at vejledningsressourcerne fremover er formindsket for de uddannelsesparate, kan det synes væsentligt, at der er fokus på både kvalitet og kvantitet i dette fag.

